

Digitalizacija kulturne baštine u narodnim knjižnicama

Jarnjak, Suzana

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:524160>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-19**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

Sveučilište u Zadru

Odjel za informacijske znanosti

Dvogodišnji diplomski sveučilišni studij informacijske znanosti – knjižničarstvo
(jednopedmetni izvanredni)

Suzana Jarnjak

**Digitalizacija kulturne baštine u narodnim
knjižnicama: digitalizacija razglednica**

Diplomski rad

Zadar, 2016.

Sveučilište u Zadru

Odjel za informacijske znanosti

Dvogodišnji diplomski sveučilišni studij informacijske znanosti – knjižničarstvo (jednopedmetni izvanredni)

Digitalizacija kulturne baštine u narodnim knjižnicama: digitalizacija razglednica

Diplomski rad

Student/ica:

Suzana Jarnjak

Mentor/ica:

Doc. dr. sc. Marijana Tomić

Zadar, 2016.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Suzana Jarnjak**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Digitalizacija kulturne baštine u narodnim knjižnicama: digitalizacija razglednica** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 30. studenog 2016.

SAŽETAK	2
1. UVOD	3
2. DIGITALIZACIJA.....	5
2.1 O PROCESU DIGITALIZACIJE	5
2.1.1 Svrha i cilj digitalizacije	6
2.1.2 Priprema i planiranje projekta digitalizacije	9
2.1.3 Digitalizacija unutar i izvan ustanove.....	10
2.1.4 Digitalizacija na zahtjev.....	11
2.1.5 Digitalizacija i informacijske znanosti	13
2.2 POVIJESNI PREGLED DIGITALIZACIJE	14
2.3 DIGITALIZACIJA SVJETSKO KULTURNE BAŠTINE	15
2.3.1 Europeana	17
2.4 DIGITALIZACIJA U HRVATSKOJ	18
2.4.1 Hrvatski projekti digitalizacije u međunarodnim projektima	19
Google Cultural Institute – MUO i Galerija naivne umjetnosti Hlebine.....	19
Hrvatska kulturna baština u Europeani	20
3. DIGITALNA BAŠTINA.....	21
3.2 HRVATSKE BAŠTINSKE USTANOVE NA MREŽI.....	23
3.3 KIBERHERITOLOGIJA	24
3.4 KOMUNIKACIJA KULTURNE BAŠTINE	26
3.5 NOVE TEHNOLOGIJE U KOMUNIKACIJI KULTURNE BAŠTINE.....	27
4. LOKALNA KULTURNA BAŠTINA U NARODNIM KNJIŽNICAMA.....	30
4.1 NARODNE KNJIŽNICE U HRVATSKOJ.....	30
4.1.1 Digitalizacija u hrvatskim narodnim knjižnicama	31
4.1.2 Digitalizacija lokalne kulturne baštine	33
4.1.3 Zavičajne zbirke – lokalna kulturna baština.....	34
Razglednice	36
5. ANALIZA SUČELJA DIGITALNIH ZBIRKI RAZGLEDNICA U NARODNIM KNJIŽNICAMA	38
5.1 UVOD U ISTRAŽIVANJE	38
5.2 CILJ I SVRHA ISTRAŽIVANJA	39
5.3 METODOLOGIJA	40
5.4 REZULTATI I RASPRAVA	43
5.4.1 Opisi digitalnih zbirki.....	52
6. ZAKLJUČAK.....	69
IZVORI:.....	73

Sažetak

Brojni projekti digitalizacije kulturne baštine provedeni širom svijeta i dostupni u digitalnom okruženju svjedoče o naporima baštinskih ustanova koji su uloženi u projekte digitalizacije. U radu se kroz teorijska poglavlja govori o kulturnoj baštini, lokalnoj kulturnoj baštini u narodnim knjižnicama te ciljevima i svrsi digitalizacije kulturne baštine. Posebna pažnja je usmjerena na narodne knjižnice i ulogu koju imaju u odnosu na kulturnu baštinu, naglasak je stavljen na lokalnu kulturnu baštinu, njenu digitalizaciju u narodnim knjižnicama te na razglednice, njihov značaj i najvažnije karakteristike. Istraživački dio rada orijentiran je na analizu digitalnih zbirki razglednica, bitno vezanih uz lokalnu kulturnu baštinu i očuvanje lokalne povijesti. S obzirom da su glavni ciljevi stvaranja digitalnih zbirki ispunjeni tek kada ih se aktivno koristi, u istraživanju je posebna pažnja usmjerena na načine prezentacije zbirki, njihovo predstavljanje korisnicima. U istraživanje je uključeno 11 korisničkih sučelja digitalnih zbirki razglednica hrvatskih i stranih narodnih knjižnica. Kroz analizu sučelja digitalnih zbirki utvrđene su prednosti i nedostaci analiziranih sučelja, u određenim je primjerima primijećen napredak u vidu prezentacije sadržaja i inovativni načini prezentiranja građe, no to nije vidljivo u svim zbirkama. U usporedbi hrvatskih sučelja s ostalim inozemnim primjerima, primjetna je manja razina zadovoljenih kriterija. Kako bi se koračalo boljem oblikovanju digitalnih zbirki preporučljivo je voditi se primjerima dobre prakse koji mogu služiti kao vodič, a stručnjaci koji rade u baštinskim ustanovama moraju pratiti razvoj komunikacijskih tehnologija i alata i promišljati načine na koje se mogu implementirati u rad njihovih ustanova. Upravo u predstavljanju digitalne baštine leži pregršt mogućnosti gdje se mogu iskoristiti kreativni potencijali tehnologija.

Ključne riječi: *digitalizacija, kulturna baština, narodne knjižnice, digitalne zbirke, korisnička sučelja*

1. UVOD

Digitalizacija knjižnične građe provodi se u knjižnicama diljem svijeta, u što su se aktivno uključile i hrvatske knjižnice kroz projekte digitalizacije hrvatske kulturne baštine. U radu će se kroz teorijska poglavlja govoriti o kulturnoj baštini, lokalnoj kulturnoj baštini u narodnim knjižnicama te ciljevima i svrsi digitalizacije kulturne baštine. Sam proces digitalizacije tek je jedan korak u procesu isporuke digitaliziranog sadržaja korisnicima.

Što je digitalizacija te koje su glavne karakteristike i polazišta procesa digitalizacije, objašnjeno je na samom početku rada. U nastavku rada dan je povijesni pregled digitalizacije popraćen postavljanjem digitalizacije u kontekst informacijskih znanosti. Također, izdvojeni su odabrani primjeri digitalizacije svjetske kulturne baštine kao i nekoliko značajnih projekata digitalizacije u Hrvatskoj.

S obzirom na to da baštinske ustanove posljednjih godina djeluju i u virtualnom prostoru, nastaju brojne digitalne zbirke te je u tom smislu kulturna baština postala digitalna. Na tragu toga, u nastavku je promotrena nova stvarnost u kojoj se baštinske ustanove nalaze, kao i digitalno okruženje u kojem se razvijaju i preoblikuju svoje usluge. Novi komunikacijski alati otvorili su baštinu svijetu, te omogućili stvaranje brojnih načina komunikacije i predstavljanja baštine. Posljednji dio teorijskog dijela rada ujedno je i uvod u istraživački dio u kojem su predmet analize projekti digitalizacije lokalne kulturne baštine u narodnim knjižnicama, konkretno, digitalne zbirke razglednica. Sužavanjem pažnje na narodne knjižnice i ulogu koju imaju u odnosu na kulturnu baštinu, naglasak je stavljen na lokalnu kulturnu baštinu, njenu digitalizaciju u narodnim knjižnicama te na razglednice, njihov značaj i najvažnije karakteristike. S obzirom na to da su razglednice dio zavičajnih zbirki narodnih knjižnica, u radu će se biti riječi o spomenutim zbirkama i njihovom značaju. Nakon teorijom utvrđene važnosti digitalizacije građe u narodnim knjižnicama i drugim baštinskim ustanovama, u istraživačkom dijelu rada pažnja je usmjerena na digitalne zbirke razglednica, bitno vezane uz lokalnu kulturnu baštinu i očuvanje lokalne povijesti.

Na samom kraju teorijskog dijela govori se o građi koja se nalazi u zavičajnim zbirkama narodnih knjižnica, gdje su se kao posebno zanimljiva građa istaknule upravo razglednice. Razglednice, kao dio kulturne baštine, prisutne su od samih početaka digitalizacije u narodnim knjižnicama. Odabir digitalnih zbirki razglednica kao predmet analize nametnuo se kao izbor jednim dijelom i zbog visoke prisutnosti razglednica u

digitalnim zbirkama narodnih knjižnica. Unutar istraživačkog dijela provest će se analiza sučelja digitalnih zbirke razglednica u narodnim knjižnicama.

S obzirom na to da su glavni ciljevi stvaranja digitalnih zbirki ispunjeni tek kada ih se aktivno koristi, nezanemarivo je obratiti pozornost na načine prezentacije tih zbirki, njihovo predstavljanje korisnicima. Stoga se povod za istraživanje oslanja i na pretpostavku da je sama prezentacija digitalizirane građe od velike važnosti, te da predstavljanje građe i načini na koje se to postiže imaju bitan utjecaj na razinu korištenja sadržaja u digitalnim zbirkama. S obzirom da se digitalne zbirke razglednica nalaze u digitalnom okruženju, one se nalaze na određenom mrežnom mjestu koje ima oblikovano korisničko sučelje. Mjesta s kojima im se pristupa svojevrsni su posrednici između građe i korisnika. Pretpostavka je da loše oblikovano korisničko sučelje može kao posljedicu imati pogrešno korištenje zbirke, nekorištenje ili pak nisko zadovoljstvo korisnika. Važno je graditi kvalitetne zbirke koje su jednostavne i privlačne za korištenje, koje na odgovarajući način predstavljaju određenu vrstu građe i koje omogućuju korisnicima lako pregledavanje i pretraživanje sadržaja. Digitalne zbirke moraju biti korisnički usmjerene i oblikovane na način da privlače potencijalne korisnike. Vrednovanje digitalnih zbirki, kao i drugih projekata digitalizacije, nameće se kao imperativ, poželjno je provoditi evaluaciju i prikupljati povratne informacije od korisnika o razini zadovoljavanja njihovih potreba.

2. DIGITALIZACIJA

Na samom početku rada potrebno je pojasniti što je to digitalizacija i prikazati najvažnije značajke i polazišta procesa digitalizacije, te odgovoriti na pitanje zašto se ona provodi, koja joj je svrha i ciljevi. S obzirom na zahtjevnost projekata digitalizacije, bitno je usmjeriti pozornost na planiranje, pripremu i organizaciju tih projekata, o čemu će više biti rečeno u ovom dijelu rada. Zahtjevnost tih projekata ponekad zahtjeva suradnju ustanova i vanjskih suradnika, stoga se nerijetko sama digitalizacija provodi izvan ustanove, o čemu će također biti riječi u prvom dijelu rada. Uz planirane projekte, provodi se i digitalizacija na zahtjev, što je danas u sve većem broju knjižnica redovna djelatnost. U nastavku je prikazan kratak povijesni pregled digitalizacije i postavljena je u kontekst informacijskih znanosti. U posljednjem dijelu poglavlja, izdvojeni su odabrani primjeri digitalizacije svjetske kulturne baštine te nekoliko značajnih projekata digitalizacije u Hrvatskoj.

2.1 O procesu digitalizacije

U današnje vrijeme, velik broj informacija nalazi se u digitalnom obliku. Digitalna tehnologija je olakšala razmjenu i dijeljenje sadržaja stoga su informacije u digitalnom obliku dostupne velikom broju potencijalnih korisnika u mrežnom okruženju. Upravo se u načinu na koji pojedinci dolaze do potrebnih informacija ponajbolje očituje utjecaj interneta i novih komunikacijskih tehnologija. Knjižnice i druge baštinske ustanove, čija je osnovna djelatnost bitno vezana uz pružanje informacija, prate nove obrasce društvenog ponašanja, koja uključuju i načine potraživanja informacija, stoga i te ustanove svoje djelovanje sele u mrežno okruženje. Baštinske ustanove su primorane preoblikovati i nadograditi postojeće usluge te ih prilagoditi potrebama korisnika. Usluge koje pružaju sve više uključuju digitalne oblike, što uključuje stvaranje novih digitalnih sadržaja, te pretvaranje postojećih sadržaja u digitalne inačice procesom digitalizacije.

Kada je riječ o digitalizaciji, govorimo o projektima u kojima „institucije provode digitalizaciju postojećega, analognog gradiva (tekstualnog, slikovnog, audio, video i 3D gradiva) te ga na taj način čuvaju i, korištenjem internetske infrastrukture, čine dostupnim zainteresiranim korisnicima“¹. Govoreći o upravljanju baštinom uz pomoć informacijskih alata, Stančić izdvaja osnovne elemente digitalizacije te ističe da je digitalizacija „omogućila nove načine prikaza i prezentacije gradiva, nove načine njegove analize, te ga učinila

¹ Stančić, Hrvoje. Heritage Live. Upravljanje baštinom uz pomoć informacijskih alata. Koper : Univerzitetna založba Annales, 2012. Str. 9.

dostupnim iz bilo kojega dijela svijeta.“² Danas svjedočimo sve brojnijim prijenosima građe u digitalni oblik, a razlog leži u tome što su digitalne inačice vjerne kopije originala, moguće ih je jednostavno pretražiti i pronaći te širiti i razmjenjivati. Pretvorbom u digitalni oblik, ostvaruje se mogućnost prezentiranja sadržaja na nove načine razvojem digitalnih knjižnica, arhiva i muzeja te postavljanjem virtualnih izložbi i digitalnih zbirki.

Suvremena tehnologija omogućuje digitalizaciju gotove svih vrsta građe, pa je tako moguće digitalizirati tekstualne, zvukovne i audio zapise, kao i slikovne i trodimenzionalne sadržaje. Stančić upozorava da je digitalizacija vrlo složen postupak ukoliko se želi sustavno provesti, a razlog leži upravo u tome što su uključene različite vrste građe, a svaka od njih zahtijeva specifičnu brigu, obradu i pohranu. Stoga autor napominje da „svaki stupanj u procesu digitalizacije zahtijeva zasebna konceptijska i hardversko-softverska rješenja koja izravno ovise o gradivu koje se obrađuje.“³

2.1.1 Svrha i cilj digitalizacije

Ciljevi projekta digitalizacije mogu biti određeni digitalni proizvodi i usluge, obično je riječ o namjeri za osiguravanjem ponude digitalnih sadržaja u digitalnim zbirkama i virtualnim izložbama, što kao popratni učinak uključuje i promidžbu djelatnosti ustanove i njenu povećanu vidljivost. U *Vodiču za projekte digitalizacije*⁴ stoji da je ključ uspješne digitalnu pretvorbe u odnosu između tri koncepta. Među tri elementa, kao prvo se izdvaja *svrha kojoj će digitalni proizvodi služiti*, zatim se kao bitna stavka izdvajaju *karakteristike izvornog dokumenta*, te *tehnološke mogućnosti* koje su nužne tijekom postupka pretvorbe odnosno u procesu digitalizacije.

U *Nacionalnom programu digitalizacije arhivske, knjižnične i muzejske građe* navedeno je da se digitalizacija građe provodi radi „zaštite izvornika, povećanja dostupnosti i mogućnosti korištenja građe, radi stvaranja nove ponude, odnosno usluga korisnicima ili pak radi upotpunjavanja postojećega fonda.“⁵ Uz već spomenute ciljeve, u *IFLA-inim*

² Ibid, str. 9.

³ Stančić, Hrvoje. Digitalizacija. Zagreb : Zavod za informacijske studije, 2009. Str .12.

⁴ Handbook for Digital Projects: A Management Tool for Preservation and Access / uredila Sitts, Maxine K. Andover, Massachusetts: Northeast Document Conversion Center, 2000. URL:<https://www.nedcc.org/assets/media/documents/dman.pdf> (2016-6-17)

⁵ Nacionalni program digitalizacije arhivske, knjižnične i muzejske građe. Zagreb : Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2006. Str. 10. (2016-6-17)

*Smjernicama za projekte digitalizacije*⁶ izdvajaju se još neke. Pa se tako odluka za provedbu digitalizacije može donijeti kako bi se pružila mogućnost ustanovi da razvije svoju tehničku infrastrukturu i kadrovske kapacitete, s ciljem da se razvije partnerstvo sa drugim ustanovama radi stvaranja virtualnih zbirki te kako bi se ostvario profit na osnovu ekonomskih prednosti zajedničkog pristupa.

Zaštita izvornika se obično izdvaja kao jedna od ključnih ciljeva digitalizacije. Zaštita se ostvaruje ograničenim korištenjem izvornika, jer se ograničenjem upotrebe smanjuje mogućnost oštećenja izvorne građe. Katić se dotiče pitanja dugotrajne zaštite u projektima digitalizacije. Predlaže da se na digitalizaciju gleda kao na "kreativnu zaštitu" što pojašnjava ukazujući na upitnost pohrane sadržaja na elektronički medij zbog zastarijevanja tehnologije. Ističe da "cilj digitalizacije ne bi trebao biti mehaničko prenošenje na drugi medij radi dugotrajne zaštite" već da bi digitalizacija trebala biti "kreativna zaštita u funkciji osiguravanja i poboljšavanja pristupa znanju zabilježenom na tradicionalnom mediju, odnosno sadašnja uporaba."⁷

Povećanje dostupnosti je također jedan od izrazito bitnih ciljeva digitalizacije jer se stvaranjem digitalne inačice određenog sadržaja omogućuje dostupnost i korištenje tog sadržaja većem broju korisnika istovremeno. To kao posljedicu može imati veću vidljivost ustanove, ovisno o iskorištenosti potencijala digitalne zbirke, njenoj organizaciji i predstavljanju. Također, vrlo je izgledna i pojava novih korisnika. O tome koliki je značaj globalne dostupnosti određenog kulturnog sadržaja u mrežnom okruženju biti će više riječi u narednim poglavljima.

Digitalizacija radi stvaranja nove ponude i usluga korisnicima opravdan je razlog s obzirom na zahtjeve koji se postavljaju pred informacijske ustanove, koje moraju pratiti društvene promjene i s time u skladu redizajnirati postojeće usluge ili stvoriti nove kako bi zadržali postojeće korisnike i privukli nove. Uz stvaranje novog digitalnog sadržaja, otvaraju se mogućnosti za oblikovanjem novih usluga koje uključuju te sadržaje, primjerice stvaranje virtualnih izložbi i zbirki, izrada metapodataka o tim sadržajima koji mogu biti od koristi drugim ustanovama i pojedincima, te niz drugih usluga koje proizlaze iz projekata digitalizacije.

⁶ IFLA Smjernice za projekte digitalizacije zbirki i fondova u javnom vlasništvu, posebno onih koji se čuvaju u bibliotekama i arhivima. Podgorica: Nacionalna biblioteka Crne gore Đorđe Crnojević, 2011. Str. 12. (2016-6-17)

⁷ Katić, Tinka. Digitalizacija stare građe. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 46, 3/4(2003), str. 35.

Digitalizacija radi upotpunjavanja fonda provodi se u slučajevima kada u ustanovi postoji potreba za određenom građom koja nije dostupna. Primjerice, razlog može biti uništen ili nepotpun fond knjižnice, također se može istraživanjem potreba korisnika objelodaniti potreba za određenom vrstom građe ili primjerkom. U takvim slučajevima digitalni primjerak građe može biti i jedini kojeg ustanova posjeduje, bez pripadajućeg analognog oblika.

Katić govori o digitalizaciji stare građe, no isto je primjenjivo i na ostale projekte digitalizacije. Ona smatra da bi digitalizacija "trebala unaprijediti znanstveno-istraživački rad, a potom na kreativan, smislen i nov način predstaviti zbirke stare građe i širem krugu korisnika kroz interpretacijske i reprezentacijske projekte."⁸ Nezanemariva je važnost projekata digitalizacije koje mogu imati u procesu cjeloživotnog učenja, prepoznavanjem određenog digitalnog sadržaja otvaraju se brojne mogućnosti u svrhu edukacije, te općenito u stvaranju znanja, bilo lokalnog koji proizlazi iz digitalizacije zavičajnih zbirki, ali i drugih sadržaja koji vode prema stvaranju digitalne kulture. Nužno je prepoznati potrebu za određenim sadržajem, napraviti selekciju i valjanu obradu digitalnog sadržaja, i ne manje bitno, osmisliti načine prezentacije i distribucije sadržaja.

Potrebno je planski pristupiti, unaprijed osmisliti korake i aktivnosti kojima će se doći do željenog cilja i kojima će se projekt realizirati na najuspješniji način. Stančić⁹ izdvaja sedam koraka u provedbi takvog projekta. Prvi korak koji prethodi digitalizaciji je odabir građe, nakon same digitalizacije nužno je obraditi i kontrolirati kvalitetu svih tipova građe. Nezaobilazan korak jest i zaštita koja je u službi sprječavanja neovlaštenog pristupa i korištenja građe, te njena pohrana i prijenos. Koraci koji slijede su pregled i korištenje te održavanje digitalne građe. Nakon svih provedenih koraka bitno je održavati postojeće zbirke, proširivati i unaprjeđivati.

Ono što se nameće kao zaključak jest da se odluka o provedbi projekta digitalizacije mora donijeti nakon jasno utvrđenog cilja koji se želi postići, uz potvrdu o postojanju potrebe za određenom građu. Bitno je odabrati odgovarajuću metodologiju, odnosno predvidjeti korake koji će se morati poduzeti s ciljem uspješne provedbe. Spremnost za takav projekt uključuje i postojanje potrebnih financijskih sredstava, kao i ljudskih resursa, osposobljenih i stručnih suradnika. Ono što je nužno izbjeći jest 'digitalna prašina' odnosno neiskorišteni digitalni sadržaj, zato je od osobite važnosti pronaći kanale za promociju proizvoda proizašlih

⁸ Ibid, str. 35str

⁹ Stančić, Hrvoje. Digitalizacija. Zagreb : Zavod za informacijske studije, 2009. Str . 159-160str

iz projekta. Veća dostupnost građe može se iskoristiti u obrazovanju, istraživačkom radu i cjeloživotnom učenju. Bitno je pronaći zainteresiranu zajednicu korisnika ili pak određenu ciljanu skupinu koja ima specifične potrebe koje se takvim projektom mogu ispuniti.

2.1.2 Priprema i planiranje projekta digitalizacije

Pristupamo li određenom projektu, potrebno je dovoljno vremena i truda odvojiti na planiranje i pripremu samog projekta. Taj korak je imperativ i u provedbi projekata digitalizacije, jer ukoliko se planiranje ne provede temeljito, u kasnijim se fazama može kao posljedica pojaviti niz neočekivanih poteškoća i problema u provedbi samog projekta. Zato je nužno pristupiti planski, s jasnom vizijom, ali i preciznom procjenom vlastitih mogućnosti.

Više o samoj pripremi projekta digitalizacije rečeno je na mrežnim stranicama projekta *Hrvatska kulturna baština*¹⁰, nacionalnog projekta digitalizacije arhivske, knjižnične i muzejske građe. Naputci koji se tamo mogu pronaći, trebali bi biti od pomoći svima onima koji žele prijaviti projekt u okviru nacionalnog projekta digitalizacije, ali i drugima koji razmišljaju o digitalizaciji građe. S obzirom na to da su takvi projekti kompleksni i skupi, donošenju odluke za provedbu treba prethoditi procjena koristi koju takav projekt može imati za ustanovu i korisnike, kao i procjena izvedivosti, odnosno postoji li uopće potreba za provedbom. U planiranje je bitno uključiti i dugoročno očuvanje digitalnih sadržaja, sustavnu brigu o zbirci, kao i mogućnost nadogradnje postojećih baza. Ponajprije mora bit jasno koja je svrha i cilj digitalizacije, odnosno što se njome želi postići, a neizostavna je i upućenost u cijeli proces digitalizacije i korake u njenoj provedbi. Neizostavan element su i smjernice koje je bitno pratiti prilikom izrade digitalnog sadržaja, njihovo poznavanje i primjena.

Preporuka je da se prije prvog projekta analizira određen broj sličnih projekata drugih ustanova te da se od njih pokuša saznati što više korisnih informacija. Osim toga, prije pristupanja projektu i definiranja pojedinačnih rezultata projekta, potrebno je provesti analizu potreba i građe, analizu potreba ustanove i korisnika, zatim analizu trendova i očekivanja zajednice te analizu građe.

Nakon toga se donosi odluka o načinu snimanja, te provodi analiza izvedivosti. Neizostavan korak je i detaljna analiza građe za digitalizaciju, odnosno razmatranje svih elemenata koji će biti važni u samom procesu digitalizacije. Stoga se navodi da je bitno odgovoriti na nekoliko pitanja u vezi građe. Neka od pitanja odnose se na to „je li građa

¹⁰ Hrvatska kulturna baština. [URL:http://www.kultura.hr/](http://www.kultura.hr/) (2016-6-25)

primjereno sređena i označena, koliko kakvih predložaka ima koji su podesni za snimanje određenom opremom i postupkom, koje poslove treba obaviti u okviru pripreme, koliki je očekivani opseg pojedinog posla koje i kakve podatke o građi imamo i koliki je očekivani opseg obrade podataka."¹¹

Ukoliko ustanova zaključi da je u stanju izvesti projekt i da će uspjeti ostvariti svrhu projekta, te ukoliko joj je osigurana potrebna podrška uz čiju pomoć će se ciljevi moći izvesti u predviđenom vremenu, tada je sljedeći korak izrada projektnog plana. Projektnim planom će se "specificirati aktivnosti, utvrditi njihov raspored i nositelje, potrebne resurse i izvore iz kojih ćete ih osigurati, način praćenja kakvoće i uspješnosti, upravljanje projektom te način provjere i implementacije proizvoda projekta."¹² Navedeni postupci su bitne pripreme radnje u projektima digitalizacije, to su neizbježni koraci, a ujedno i ključni koraci kojima ustanova osigurava uspješno provođenje samo projekta uz minimalnu mogućnost pojavljivanja poteškoća u provedbi.

2.1.3 Digitalizacija unutar i izvan ustanove

Prije provedbe projekta digitalizacije, ustanova mora donijeti odluku hoće li se digitalizacija provoditi unutar ili izvan ustanove. Ukoliko se provodi unutar ustanove, nepobitna je važnost znanja i kompetentnosti osoblja koje sudjeluje u tim procesima. Za uspješan projekt digitalizacije potrebno je više preduvjeta, stoga je uz teorijsko znanje i poznavanje struke bitno da su sudionici projekata digitalizacije upoznati s tehničkim postupcima. Neizostavna je važnost edukacije svih pojedinaca uključenih u takve projekte. Druga mogućnost je provođenje digitalizacije izvan institucije u suradnji s vanjskim suradnikom koji pruža uslugu digitalizacije građe.

Postoje argumenti u korist provedbe digitalizacije unutar ustanove, ali i argumenti za angažiranje vanjskih suradnika, odnosno digitalizaciju izvan ustanove. U *Vodiču za digitalne projekte*¹³ navodi se da je razlika u stupnju neposrednog nadzora nad procesom, raznolikosti aktivnosti koje se mogu obavljati te učinkovitosti i ekonomičnosti.

U Vodiču se navodi da je digitalizacija unutar ustanove vjerojatno najuspješnija kada je projekt relativno malih razmjera ili se može podijeliti u male segmente; ukoliko ustanova

¹¹ Priprema i planiranje projekta digitalizacije URL:<http://www.kultura.hr/content/pdf/1492> Str. 6. (2016-6-25)

¹² Ibid. Str.7.

¹³ Handbook for Digital Projects: A Management Tool for Preservation and Access / uredila Sitts, Maxine K. Andover, Massachusetts: Northeast Document Conversion Center, 2000. 151-152 str

ima stručno osoblje ili osoblje sa stvarnim interesom i željom za učenjem; te u situacijama gdje institucija već ima odgovarajuću opremu ili sredstva da je nabave (uz napomenu da oprema i softvera brzo zastarijeva). Također, u nastavku su izdvojeni razlozi koji govore u prilog angažiranja vanjskih suradnika. Primarne prednosti rada izvan ustanove su financijske i tehničke prirode. Ukoliko se digitalizacija provodi izvan ustanove tada ustanova nije primorana odvojiti prostor za skeniranje, niti je potrebno prenamijeniti prostor kako bi svi uvjeti bili osigurani. Također, ustanova ne mora iznova kupovati najnoviju opremu i softver već je suradnik odgovoran brinuti o tome. Jedna od prednosti finacijske prirode jest ta da je cijena navedena unaprijed. Nadalje, ustanova ne mora dodatno zapošljavati ni dodatno obučavati osoblje. Jedna od prednosti takve suradnje jest ta da ustanova ne mora voditi brigu o kvaru na opremi i ispravljati pogreške već je to dužnost suradnika.

2.1.4 Digitalizacija na zahtjev

Baštinske ustanove sve više uključuju digitalizaciju u sastavni dio svog poslovanja. Uz planirane projekte digitalizacije, pojavljuje se i mogućnost digitalizacije na zahtjev u baštinskim ustanovama. U *Smjernicama za odabir građe za digitalizaciju* se napominje da "ako se uspostavi zadovoljavajuća infrastruktura i primjerene kompetencije, svaka bi ustanova trebala biti u mogućnosti ispuniti zahtjev za digitalizacijom građe."¹⁴ Dakako, kako se i u nastavku napominje, ustanove moraju uravnoteženo provoditi projekte, realiziranjem planiranih projekata kojima oblikuju vlastite digitalne zbirke te ispunjavajući zahtjeve korisnika. Svi projekti digitalizacije bi u suštini trebali biti usmjereni prema korisnicima, kao i ostale usluge informacijskih ustanova. Bitno je prilikom pristupanja projektu digitalizacije utvrditi koja je svrha i cilj takvog projekta, što se želi postići, postoji li potreba i interes za digitalizacijom određene građe.

Kada je riječ o građi koja se digitalizira na zahtjev korisnika, Miller i Smith¹⁵ ističu da je glavno načelo odabira građe da se odabir temelji na dokumentiranim i analiziranim zahtjevima korisnika. Tada možemo govoriti o stvarnoj potrebi korisnika za tom građom te o ciljanoj publici koja će biti aktivni korisnik. Upravo se postojanje ciljane populacije izdvaja kao bitan element vrednovanja projekta, pa je tako „mogućnost da digitaliziranoj građi pristupi ciljana populacija, postala glavnim mjerilom vrednovanja uspješnosti provedbe

¹⁴ Smjernice za odabir građe za digitalizaciju: radna verzija. // Nacionalni projekt „Hrvatska kulturna baština“. Digitalizacija arhivske, knjižnične i muzejske građe / Ministarstvo kulture Republika Hrvatska, 2007. Str. 5.

¹⁵ Miller, Rush G. Shaping Digital Library Content.// *The Journal of Academic Librarianship* 28, 3(2002). Citirano prema: Vrana, Radovan. Vidovi organizacije digitalizacije građe u knjižnicama visokoškolskih ustanova Sveučilišta u Zagrebu. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 55, 2 (2013), str.47

projekata digitalizacije jer samo onaj projekt čija građa u digitaliziranom obliku dopre do ciljane publike može biti smatram uspješnim.“¹⁶

Autorica Hraste¹⁷ je u istraživanju provedenom 2014. godine analizira sadržaj i način provođenja usluge digitalizacije na zahtjev u pet nacionalnih knjižnica. Analizom koja je provedena iz perspektive korisnika saznalo se koje su usluge ponuđene u sklopu usluge digitalizacije na zahtjev, na koji način se korisnici mogu informirati o usluzi te ne koji način se ta usluga provodi. Kada je riječ o digitalizaciji na zahtjev, autorica smatra bitnim istaknuti projekt europskih knjižnica s ciljem izgradnje umrežene službe digitalizacije na zahtjev, odnosno uslugu EOD (eBooks on Demand), koju od 2006. godine provode neke europske knjižnice. Tom je uslugom omogućeno putem knjižničnih kataloga pronaći, odabrati i digitalizirati bilo koju knjigu koja je izvan autorskog prava, odnosno objavljena između 1500. i 1900. godine. Stančić¹⁸ naglašava da usluga digitalizacije na zahtjev nikako ne smije biti najvažniji pristup digitalizaciji jer je izgradnji digitalnih zbirki bitno pristupiti planski. To je zapravo dodatna usluga kojom se mogu prepoznati zahtjevi korisnika koji kasnije mogu poslužiti kod određivanja prioriteta i odabira građe za digitalizaciju.

Zaključuje se da je važno da knjižnice koje nude uslugu digitalizacije na zahtjev, učine tu uslugu vidljivom na mrežnim stranicama, po mogućnosti i u katalogu knjižnice. Knjižnice bi također trebale pružiti detaljne upute o tome na koji način se može podnijeti zahtjev za digitalizaciju na svojim mrežnim stranicama. Bitno je pojednostaviti cijeli proces, približiti uslugu korisnicima i upoznati ih s ograničenjima u korištenju i pružimanju odgovornosti za upotrebu građe.

¹⁶ Cole, Timothy W. Building Good Digital Library Collections : A Dynamic Framework. // Educause review 37, 6(2002) Citirano prema: Vrana, Radovan. Vidovi organizacije digitalizacije građe u knjižnicama visokoškolskih ustanova Sveučilišta u Zagrebu. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 2 (2013), str.47

¹⁷ Hraste, Matilda. Usporedba usluga digitalizacije građe na zahtjev u nacionalnim knjižnicama. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 57, 4(2015), str. 79-108.

¹⁸ Stančić, Hrvoje. Digitalizacija. Zagreb : Zavod za informacijske studije, 2009. U Hraste, Matilda. Usporedba usluga digitalizacije građe na zahtjev u nacionalnim knjižnicama. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 57, 4(2015), str. 82

2.1.5 Digitalizacija i informacijske znanosti

U proteklih nekoliko desetljeća osjetan je utjecaj komunikacijskih i informacijskih tehnologija čiji je razvoj potaknuo brojne promjene koje su vidljive gotovo u svim sferama ljudske djelatnosti. Promjene u suvremenom društvu uzrokovane napretkom tih tehnologija, osobito razvoj računala i Interneta, bitna su obilježja digitalnog informacijskog društva kojem danas pripadamo. Informacijske znanosti budno prate navedene promjene i tendencije suvremenog društva, te u sklopu znanstvenog rada razvijaju teorijske misli i promišljaju mogućnost primjene saznanja u radu informacijskih ustanova. Informacijske (baštinske) ustanove prilagođavanju svoje djelovanje tekućim promjenama te oblikuju svoje usluge prateći društvene tokove čime osnažuju svoju ulogu u informacijskom društvu. Uloga knjižnica i drugih baštinskih ustanova u informacijskom društvu jest i briga o zaštiti kulturne baštine, pružanje informacija o baštini te njeno prezentiranje javnosti i omogućavanje pristupa.

S obzirom da baštinske ustanove pohranjuju građu koja pripada kulturnoj baštini, to postavlja određene zahtjeve osoblju baštinskih ustanova u smislu da moraju posjedovati određena znanja. Ta znanja i vještine odnose se na rad s kuturnom baštinom, na njezino čuvanje, zaštitu i prezentiranje. Upravo je potonje poslužilo autorima Hasenay, Krtalić i Šimunić kao polazište za promišljanje o znanjima koja bi trebali usvojiti studenti informatologije, odnosno buduće osoblje baštinskih ustanova koji će biti zaduženo za brigu o kulturnoj baštini. Pa tako autori napominju da bi formalno visokoškolsko obrazovanje trebalo „pružiti pregled osnovne problematike, osigurati razinu razumijevanja, prepoznavanja i sposobnosti implementiranja stečenih znanja u praksi, kao i razviti svijest o važnosti i odgovornosti za skrb i zaštitu baštine.“¹⁹ Dok bi neformalno obrazovanje trebalo odgovarati na potrebe iz prakse te „dopunjavati znanja usvojena u formalnom obrazovanju, produbljivati određenu problematiku te razvijati sposobnost aktivnog prijenosa znanja iz teorije u praksu.“²⁰ Autori posebno naglašavaju važnost poticanja proaktivnog djelovanja budućih informacijskih stručnjaka, osobito u sferi osvješćivanja i prenošenja znanja o baštini široj javnosti. S time u vezi je i imperativ stvaranja novih usluga vezanih uz baštinske zbirke koje bi trebale pridonositi podizanju svijesti o važnosti očuvanja baštine. S obzirom na to da je edukacija korisnika bitan korak u osvješćivanju, nužno je da budući informacijski stručnjaci

¹⁹ Hasenay, Damir; Krtalić, Maja; Šimunić, Zrinka. Obrazovanje studenata informatologije o čuvanju i zaštiti kulturne baštine. Temeljan znanja i njihov prijenos u praksu. // *Život i škola* 57, 25 (1/2011)str. 65.

²⁰ Ibid.

usvoje znanja o zaštiti i prezentaciji baštine, te o njenoj kulturološkoj i društvenoj vrijednosti, kako bi mogli aktivno promicati kulturnu baštinu i različitim kategorijama korisnika prenositi znanje o njoj.

2.2 Povijesni pregled digitalizacije

Autorica Calhoun²¹ smješta početak digitalnih knjižnica u 1991. godinu u kojoj je Nacionalna zaklada za znanost (NSF) u SAD-u, sponzorirala radionice o tome kako uspostaviti digitalne knjižnice. Autorica napominje da su digitalne knjižnice ishod revolucije u računalnim, telekomunikacijskim i informacijskim sustavima koja je počela 60ih godina 20. stoljeća. Također napominje da mnogi autori (Arms, 2000; Fox, 1993a; Lesk, 2004; Tedd and Large, 2005) prate viziju digitalne knjižnice već od 1945. godine, odnosno od objave eseja *As We May Think* kojeg je te godine objavio američki znanstvenik Vannevar Bush. Bush u tome članku predstavlja uređaj koji će sveukupno znanje učiniti dostupnim svima, tzv. memex. Riječ je o uređaju, odnosno mikrofilmovima na koje bi se pohranjivali svi dokumenti i knjige, a koji bi bili povezani asocijativnim vezama te dostupni u svakom trenu. Busheva ideja neizostavna je u pregledu povijesnog razvoja tehnologija, ali i u kontekstu promišljanja o digitalnim knjižnicama i mogućnostima mrežnog okruženja. Iako Bushev uređaj nikada nije napravljen, danas svjedočimo da je uistinu moguće koristiti nove informacijske i komunikacijske tehnologije na način da podržavaju kolektivnu memoriju, te čine dostupnim kolektivno znanje. Svjedočimo da i baštinske ustanove ulažu napore u stvaranju globalnih zbirki kolektivnog znanja kako bi ono bilo lako i svima dostupno, što se ostvaruje upravo kroz projekte digitalizacije.

O počecima masovne digitalizacije i nekim od važnijih projekata digitalizacije saznajemo u radu autorice Šapro-Facović u kojem govori o masovnoj digitalizaciji knjiga i njenom utjecaju na knjižnice. Pa tako saznajemo da se u kratkom vremenskom razdoblju ostvario velik broj opsežnih digitalizacijskih projekata. Autorica izdvaja tri opsežna svjetska projekta digitalizacije. Prvi od njih, ujedno i najstariji projekt digitalizacije knjiga jest Projekt Gutenberg²², kojeg je 1971. godine pokrenuo Michael Hart kao student Sveučilista Illinois. U međuvremenu je uslijedio niz projekata digitalizacije 1972. The Thesaurus Linguae Graecae, 1976. The Oxford Text Archive, The ARTFL Project 1982.godine, zatim 1985. The Perseus

²¹ Calhoun, Karen. Exploring Digital Libraries: Foundations. Practice, Prospects. Chicago: ALA Neal-Schuman, 2014. URL:http://www.alastore.ala.org/pdf/Calhoun_sample.pdf (2016-6-29)

²² Free ebooks by Project Gutenberg. URL: <https://www.gutenberg.org/> (2016-6-29)

Digital Library.²³ Šapro-Ficović kao drugi primjer navodi međunarodni projekt Million Book koji je pokrenut 2002. godine na Sveučilištu Carnegie Mellon, a koji se provodi uz suradnju ustanova iz Indije, Kine i Egipta. Kao treći veliki projekt digitalizacije izdvojen je projekt Google Books, u sklopu kojeg se od 2004. godine provodi digitalizacija knjiga u suradnji s velikim svjetskim knjižnicama. Tim je projektom privučeno najviše pažnje u javnosti i stručnoj zajednici.²⁴ Brojne knjižnice su uključene u taj projekt, Knjižnica Sveučilišta u Michiganu, kao prva knjižnica suradnica, te ostalih velikih knjižnica sveučilišta poput Harvarda, Stanforda, Oxforda te New York Public Library. Kasnije im se pridružuju suradnici iz Europe.

Ovakvi projekti pobuđuju pažnju znanstvene i stručne zajednice, postavlja se pitanje sudbine knjižnica. Hoće li ih prelazak u digitalne sfere i rad s digitalnim oblicima oslabiti, ili naprotiv, osnažiti. Mračna predviđanja mogu se zasjeniti pogledom na stvari iz drugog kuta, odnosno shvaćanjem da knjižnice nastavljaju raditi ono što su i do sada radile, no sada uz brigu o tiskanoj građi, usmjeravaju pažnju na čuvanje i rad s digitaliziranom građom.

2.3 Digitalizacija svjetske kulturne baštine

Digitalizacija građe kojoj knjižnice sve više pristupaju pridonosi poboljšanju pristupa kulturnoj baštini i njenoj široj dostupnosti. Upravo je svrha projekata digitalizacije poboljšati pristup i osigurati da je građa dostupna svima ili barem što većem broju zainteresiranih. Kroz projekte digitalizacije ostvaruje se potencijal novih tehnologija u obrazovanju, istraživačkom radu, cjeloživotnom učenju. U posljednjem desetljeću su u svijetu provedeni mnogobrojni projekti digitalizacije, među kojima se bitno ističu projekti digitalizacije knjiga. Početak digitalizacije europske kulturne baštine smješten je krajem 20. stoljeća, no početkom 21. stoljeća izrađeni su temeljni dokumenti, načela i smjernice projekata digitalizacije europske baštine na koje se projekti digitalizacije moraju oslanjati. Neki od važnijih dokumenata su Lundska načela²⁵ iz 2001. godine koja su sastavile zemlje članice Europske unije s ciljem bolje koordinacije projekata digitalizacije kulturne baštine te informatizacije kulturnih i znanstvenih sadržaja i njihovog globalnog mrežnog promicanja. Na tim se načelima temelji

²³ Johnston, Leslie. Before You Were Born: We Were Digitizing Texts. 19. prosinac, 2012. URL:[https://blogs.loc.gov/digitalpreservation/2012/12/before-you-were-born-we-were-digitizing-texts/\(2016-6-29\)](https://blogs.loc.gov/digitalpreservation/2012/12/before-you-were-born-we-were-digitizing-texts/(2016-6-29))

²⁴ Šapro-Ficović, Marica. Masovna digitalizacija knjiga : utjecaj na knjižnice. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 54, 1/2(2011), str. 218.

²⁵ Lundska načela (Lund Principles), 2001. URL:http://cordis.europa.eu/pub/ist/docs/digicult/lund_principles-en.pdf (2016-7-15)

Parmska povelja²⁶ objavljena 2003. godine. Povelja obuhvaća i druge inicijative poput Briselskog okvira za kvalitetu, a kao postavljeni ciljevi izdvojeni su stalna nadogradnja te očuvanje i vrednovanje europske kulturne baštine te poboljšanja pristupa baštini.

Po pitanju digitalizacije, doneseni su i brojni drugi dokumenti i smjernice kojima se želi ukazati na važnost projekata digitalizacije, te olakšati njihovo provođenje. Neki od njih su IFLA-in manifest za digitalne knjižnice, IFLA-ine smjernice za projekte digitalizacije, UNESCO-ve Smjernice za očuvanje digitalnog nasljeđa. Također, 2005. godine Europska komisija je „u sklopu programa eContentplus (The eContentplus programme), kao dio Inicijative za digitalne knjižnice odnosno Digitalne agende za Europu, pokrenula stvaranje najveće digitalne zbirke europske kulturne baštine.“²⁷ Upravo je izgradnja portala Europeana²⁸ 2008. godine prva aktivnost kojom se korača prema izgradnji najveće digitalne zbirke europske baštine, odnosno europske digitalne knjižnice, koja od uspostave do danas uspješno povezuje i predstavlja brojne digitalne zbirke kulturne baštine država članica.

U Izvješću ankete o digitalizaciji u europskim baštinskim ustanovama 2015²⁹ procijenjeno je da je u državama članicama Europske unije dosad digitalizirano oko 23 % kulturne baštine, dok u Izvješću iz prethodne godine³⁰ stoji procjena da je digitalizirano 17% baštine. To je četvrto veliko istraživanje o trenutnom stanju digitalizacije u Europi u kojem je sudjelovalo oko 1000 institucija iz 31 europske države. Nažalost, podaci o situaciji u Hrvatskoj nisu dio navedenog Izvješća. Također, u izvješćima stoji napomena da navedeni podaci ne predstavljaju stvarni postotak razine digitalizacije kulturne baštine u Europi. Pretpostavlja se da je postotak nešto manji.

²⁶ MINERVA. Parmaska povelja: konačna verzija, 19. studeni 2003. *Informatica museologica* 35, 1-2(2004), str. 85-87. URL: <http://hrcak.srce.hr/140357> (2016-7-15)

²⁷ Šalamon-Cindori, Breza. Europeana – izlog europske kulturne i znanstvene baštine. // *Kemija u industriji* : Časopis kemičara i kemijskih inženjera Hrvatske. 60, 7/8(2011), str. 414.

²⁸ Europeana. URL: <http://www.europeana.eu/> (2016-7-15)

²⁹ Izvješće ankete o digitalizaciji u europskim baštinskim ustanovama 2015 (Survey Report on Digitisation in European Cultural Heritage Institutions), 2015.

URL: http://pro.europeana.eu/files/Europeana_Professional/Projects/Project_list/ENUMERATE/presentations/enumerate-report-core-survey-3-2015.pdf (2016-7-15)

³⁰ Izvješće ankete o digitalizaciji u europskim baštinskim ustanovama 2014 (Survey Report on Digitisation in European Cultural Heritage Institutions), 2014.

URL: <http://www.enumerate.eu/fileadmin/ENUMERATE/documents/ENUMERATE-Digitisation-Survey-2014.pdf> (2016-7-15)

2.3.1 Europeana

Europeana je najveća zbirka umjetnosti, kulture i znanosti u Europi. Materijali koje zbirke sadrže dolaze iz mnogobrojnih izvora, knjižnica, muzeja, galerija i arhiva diljem Europe. Ukupan broj umjetničkih slika, predmeta, knjiga, video i zvučnih zapisa koji je dostupan u sklopu Europeane iznosi 53,690,410 jedinica digitalizirane građe.³¹ Gotovo 54 milijuna jedinica građe dostupno je na tom multimedijском portalu europske baštine. Digitalni objekti koji su dostupni na portalu, predstavljeni su slikom te osnovnim podacima, te sadrže opsežne pripadajuće metapodatke, podatke o autorskim pravima i poveznicu na izvorni objekt koji se nalazi na mrežnom mjestu institucije koja je omogućila pristup objektu. Najveći dio građe čine slike (54,9%), nakon čega slijede tekstovi (41,4%), te video i zvuk koji zajedno čine ispod 4% ukupnog sadržaja. Prema podacima dostupnim na mrežnoj stranici, ukupan broj dosadašnjih ustanova koje su uključene u projekt čini 3521 ustanova. Upravo su te ustanove izvori koji svojim zbirkama doprinose Europeani.

Što se tiče samog korištenja portala Europeana, omogućeno je jednostavno pretraživanje sadržaja unošenjem ključnih riječi u tražilicu. Također, omogućeno je i napredno pretraživanje kojim je moguće ograničiti pretraživanje po više točaka te suziti listu rezultata koji bi mogli odgovarati korisničkom upitu. Moguće je ograničiti pretraživanje po jeziku, zemlji, datumu, pružatelju usluge ili tipu podataka. Rezultati pretraživanja podijeljeni su prema mediju digitalnog objekta, a uz svaki je rezultat prikazan i povezan sadržaj, odnosno objekti slični zatraženom digitalnom objektu.

U lipnju 2016. godine Vijeće Europske³² unije poziva Europsku komisiju da do listopada 2017. predstavi neovisnu ocjenu Europeane te da iznese jasne smjernice za njen dugoročni razvoj, održivo financiranje i upravljanje njome. Biti će zanimljivo vidjeti ocjenu Europske komisije, kao i smjer u kojem će se najveća europska digitalna knjižnica u budućnosti razvijati.

³¹ Europeana statistički podaci. URL: <http://statistics.europeana.eu/europeana> (2016-7-24)

³² Zaključci Vijeća o ulozi Europeane u digitalnom pristupu europskoj kulturnoj baštini, njezinoj vidljivosti i uporabi. Službeni list Europske unije, 2016. URL: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016XG0614\(02\)&from=HR](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016XG0614(02)&from=HR) (2016-7-24)

2.4 Digitalizacija u Hrvatskoj

Počeci digitalizacije građe u Hrvatskoj vežu se uz 1992. godinu kada su u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici digitalizirani članci o Domovinskom ratu u Hrvatskoj. Digitalizirano je više od 3500 članaka iz dnevnog i tjednog hrvatskog i stranog tiska, no digitalizirani članci nisu dostupni *online*, već je pristup i pregledavanje digitaliziranih članaka omogućeno na korisničkom računalu u čitaonici Zbirke knjižnične građe o Domovinskom ratu. U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici digitalizacija je od 2004. godine uvedena kao redovna djelatnost, dok je mrežna stranica *Digitalizirana baština*, na kojoj je predstavljena građa digitalizirana u okviru programa digitalizacije građe Knjižnice, pokrenuta 2005. godine. Prvi hrvatski projekt digitalizacije koji je dostupan *online* jest projekt *Kranjčević – digitalizacija ostavštine Silvija Strahimira Kranjčevića*³³ koji su proveli Daniel Mišin i CARNet u suradnji s baštinskim ustanovama. Projekt je hrvatskoj javnosti predstavljen u lipnju 2002. godine.

Godinu dana ranije, 2001. godine donesena je strategija razvoja informacijske i komunikacijske tehnologije u Republici Hrvatskoj u kojoj je istaknuta potreba stvaranja digitalizirane kulturne baštine. U tom je dokumentu³⁴ izdvojena potreba da se stvore preduvjeti za korištenje arhivskoga gradiva *online*, te da se izradi i provodi program sustavnoga mikrofilmiranja i digitaliziranja arhivskoga gradiva. Također, izdvojen je i zadatak da se donese nacionalni plan digitalizacije knjižnične građe koji bi se koordinirao s digitalizacijom kulturne baštine, osobito muzejske i arhivske građe. Izradu Nacionalnog programa digitalizacije arhivske, knjižnične i muzejske građe pokrenuli su 2006. godine Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Hrvatski državni arhiv i Muzejski dokumentacijski centar. To je temeljni dokument za razvoj projekata digitalizacije građe, nakon čije izrade je uslijedilo i „potpisivanje Sporazuma o suradnji na provedbi Nacionalnog projekta “Hrvatska kulturna baština” Ministarstva kulture i tri navedene krovne ustanove.”³⁵ Mrežna stranica danas nije u funkciji, iako je zamišljena kao središnje mjesto gdje zainteresirana javnost može vidjeti projekte digitalizacije koji se provode u Hrvatskoj.

³³ Digitalizacija ostavštine Silvija Strahimira Kranjčevića. URL: www.sskranjcevic.hr (2016-7-25)

³⁴ Hrvatska u 21. stoljeću strategija kulturnog razvitka / Uredili: Cvjetičanin, Biserka; Katunarić, Vjeran. Zagreb: Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2003. Str. 97. i 98.

³⁵ Seiter-Šverko, Dunja. Nacionalni program digitalizacije arhivske, knjižnične i muzejske građe i projekt “Hrvatska kulturna baština”. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 2(2012), str. 7.

Na mrežnim stranicama projekta „Hrvatska kulturna baština“ dostupan je dokument evaluacije projekta provedene 2010. godine gdje stoji podatak da je, tijekom provedbe projekta u periodu od 2007. do 2009. godine, Ministarstvo kulture finansijski podržalo ukupno 79 projekata digitalizacije arhivske, knjižnične i muzejske građe koji su podržani izdvojenim proračunskim sredstvima u iznosu od 3. 310 000, 00 kuna. Veći dio sredstava je utrošen na projekte ustanova, dok je jedna trećina iznosa utrošena na izradu portala, nabavu serverske infrastrukture i djelomičan engleski prijevod. U trenutku provedbe evaluacije, na portalu je bilo vidljivo „više od 300 000 stranica knjiga, 50 000 stranica periodike, 70 sati zvučnih zapisa, 2 000 000 stranica novina, 60 000 fotografija, 5 000 dokumenata.“³⁶

U Strateškom planu Ministarstva kulture 2014. – 2016. govori se o dostupnosti kulturne baštine u digitalnom okruženju gdje se navodi da je u tijeku „izrada Strategije digitalizacije kulturne baštine do 2020. godine kojom se definira infrastrukturni nacionalni sustav kojim se hrvatska kulturna baština uključuje u međunarodne kulturne portale kao dio europske kulturne baštine.“³⁷ U međuvremenu, hrvatska kulturna baština se uspjela predstaviti na međunarodnim portalima u sklopu nekoliko projekata.

2.4.1 Hrvatski projekti digitalizacije u međunarodnim projektima

Hrvatske baštinske ustanove su u proteklom desetljeću provele niz projekata digitalizacije građe, a digitalne zbirke koje su nastale tim projektima uglavnom su dostupne na mrežnim stranicama institucija koje su te projekte provodile. S obzirom na to da je cilj digitalizacije građe povećana dostupnost građe što većem broju korisnika, cilj je postići što bolju vidljivost digitalnih zbirki. Jedan od načina da se osigura veća vidljivost jest i uključivanje u međunarodne projekte kojima je cilj okupljanje raznovrsnih projekata na skupnom mjestu. U nastavku su izdvojeni odabrani primjeri hrvatskih projekata digitalizacije koji su uključeni u međunarodne projekte.

Google Cultural Institute – MUO i Galerija naivne umjetnosti Hlebine

Hrvatska kulturna baština je od siječnja 2016. godine dostupna cijelom svijetu kroz projekt Google Cultural Institute³⁸. U projekt je uključeno više od 200 umjetničkih djela Muzeja za umjetnost i obrt (MUO) te 154 djela Galerija naivne umjetnosti Hlebine. Moguće

³⁶ Evaluacija Nacionalnog projekta „Hrvatska kulturna baština“ (2007-2009). URL: <http://www.kultura.hr/Sudjelujte/Projekti/Evaluacija-Nacionalnog-projekta-Hrvatska-kulturna-bastina-2007-2009> (2016-7-25)

³⁷ Strateški plan Ministarstva kulture 2014.-2016. Zagreb: Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2013. Str.38. (2016-7-25)

³⁸ Google Cultural Institute. URL: google.com/culturalinstitute (2016-7-27)

je pregledavati virtualne izložbe, izbor slika, izložke iz stalne postavne, kolekciju ručnih satova te mnoge druge kulturne sadržaje iz MUO-a. Omogućena je i virtualna šetnja Muzejom uz pomoć usluge Street View. Posjetiteljima izložbe Galerije naivne umjetnosti Hlebine mogu virtualno posjetiti 5 izložaba te pregledati 154 djela Galerije. Te su dvije ustanove sudjelovanje u projektu Google Culture Institut postale dio globalne razmjene digitalne kulturne baštine.

Hrvatska kulturna baština u Europeani

Europeana je najveća svjetska kolekcija digitalizirane kulturne baštine koja se od 2008. godine sustavno nadograđuje, a u koju je od 2012. godine priključena hrvatska Nacionalna i sveučilišna knjižnica. Prema podacima Ministarstva kulture RH, u Europeani je iz hrvatskih digitalnih zbirki do sada poslano 71.697³⁹ zapisa. Ti su zapisi dio digitalnih zbirki Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Knjižnica grada Zagreba, Muzeja za umjetnost i obrt te Muzeja moderne i suvremene umjetnosti. Muzej za umjetnost i obrt je uz Google Cultural Institute uključen i u druge međunarodne projekte čiji je fokus na digitaliziranoj kulturnoj baštini. MUO je uključen kao partner za područje Hrvatske u EU projektu PARTAGE PLUS - Digitising and Enabling Art Nouveau for Europeana, te projektu AthenaPlus, koji omogućuje korisnicima diljem svijeta da putem Europeane pretražuju velike količine digitaliziranog kulturnog sadržaja.

³⁹Sustav za agregaciju audiovizualne, arhivske, knjižnične i muzejske građe. URL: <http://agregator.arhivx.net/mk/?m=providers> (2016-7-27)

3. DIGITALNA BAŠTINA

Na pitanje kako na što bolji način očuvati i predstaviti kulturnu baštinu, nudi se odgovor u obliku digitalne baštine. Baštinske ustanove posljednjih godina postoje i u virtualnom prostoru gdje nastaju brojne digitalne zbirke. Kulturna baština koju baštinske ustanove brižno čuvaju u svojim fizičkim zbirkama poprimila je novi oblik, postala je digitalna. Digitalizacijom baštine se ujedno ukazuje na njenu važnost, jer bi se njenim zadržavanjem odnosno ograničavanjem samo na fizičku uporabu podcijenio njen značaj. U digitalnom okruženju se može ostvariti cilj da se uz pomoć novih tehnologija iskoristi cjelokupni potencijal baštine, što koristi i ustanovama, ali i krajnjim korisnicima.

U cjelini „Digitalna baština“ promotrit će se nova stvarnost u kojoj se baštinske ustanove nalaze, digitalno okruženje u kojem se razvijaju i preoblikuju svoje usluge. Pomak prema digitalnom uključuje i termine poput cyber prostora, stoga će biti govora o kiberheritologiji. Ono zbog čega se jednim dijelom pristupa digitalizaciji baštine jest pregršt načina komunikacije i predstavljanja baštine. Kako su novi mediji i komunikacijski alati otvorili baštinu svijetu, te koliko uspješno ustanove predstavljaju svoj rad i vrijednu baštinu koju čuvaju, razmotrit će se u narednim poglavljima.

3.1 Baštinske ustanove u digitalnom okruženju

Temeljne baštinske ustanove Roland Hjerppe naziva institucijama pamćenja, a one uključuju arhive, knjižnice i muzeje. Hjerppe ih definira kao „kulturne i baštinske ustanove, uključujući knjižnice, muzeje, arhive, spomenike, područja i mjesta, botaničke i zoološke vrtove te sve druge institucije koje stvaraju zbirke“.⁴⁰

Nerijetko se ističe važnost povezivanja tih triju ustanova kako bi se udruživanjem zajedničkih snaga njihovo djelovanje ojačalo te iskoristilo mnoštvo potencijalnih mogućnosti koje iz takve suradnje mogu proizaći. Upravo iz ideje važnosti poticanja suradnje baštinskih ustanova u Hrvatskoj proizašao je seminar "Arhivi, knjižnice, muzeji: mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture". Cilj seminara usmjeren je na „istraživanje teorijskih pretpostavki unutar kojih je moguće smjestiti takvo razmišljanje, upoznati se sa suvremenom informacijskom infrastrukturom kao podlogom za njegovo provođenje te na

⁴⁰ Solanilla, Laura. The Internet as a Tool for Communicationg Life Stories: a New Challenge for „Memory Institutions“. // International Journal of Intangible Heritage.3(2008). Citirano prema: Šojat Bikić, Maja. Modeliranje digitalnih zbirki i digitalnih proizvoda : sadržajno-korisnički aspekt komuniciranja kulturne baštine u digitalnom obliku. // Muzeologija 50(2014), str 61.

konkretnim situacijama stvaranja informacija u arhivima, knjižnicama i muzejima ispitati razine moguće suradnje.“⁴¹ Seminar se ove godine održava po 20. put, objavljeno je 20 zbornika radova u kojima je zabilježen pregled razmišljanja okupljenih stručnjaka koji razmijenjuju ideje, znanja i iskustva te pridonose ostvarivanju i podizanju postojeće razine suradnje.

Važnost baštinskih ustanova proizlazi iz njihove usmjerenosti prema zajedničkom cilju koji se ostvaruje kroz osiguravanje dostupnosti baštine, omogućavanja njenog korištenja te osiguravanjem trajnog očuvanja. U središtu njihova djelovanja nalazi se krajnji korisnik, te je od iznimne važnosti pratiti tko su korisnici i kakve su im potrebe. Bitno je pitati se kako doprijeti do potencijalnih korisnika. Danas više nije nužno da korisnik koristi usluge spomenutih ustanova na način da ih on fizički posjeti već je, pojavom novih komunikacijskih tehnologija, naročito interneta, bitno osigurati pristup i dostupnost usluga na mreži. Usluge se sele u virtualni prostor, koji otvara čitav niz (ne)otkrivenih mogućnosti u pružanju usluga. Jedna od mogućnosti jest i snažnije povezivanje tih ustanova, okupljanje oko zajedničkih projekata, izgradnja zbirke i zajedničko predstavljanje na mrežnim mjestima, poput primjerice Europeane. One su samo jedan od mnoštva drugih pružatelja usluga i sadržaja u virtualnom prostoru koji imaju za cilj privući one korisnike koji su u potrazi za cjeloživotnim učenjem, vrijednim informacijama i kvalitetnim provođenjem slobodnog vremena.

Govoreći o međuodnosu baštinskih ustanova, autorice Faletar-Tanackovi i Aparac-Jelušić podsjećaju da „iako se te ustanove danas percipiraju kao tri zasebna tipa baštinskih ustanova (...)teoretičari su tih triju profesija više ili manje suglasni da se u središtu pažnje navedenih triju djelatnosti nalazi jedan te isti fenomen - baština i njezina komunikacija.“⁴² Koliko će u budućnosti razlike između tih ustanova biti jasne ili zamagljene ovisiti će dakako o samom radom tih ustanova, njihovom odnosom prema baštini, te njenim predstavljanjem uz pomoć novih tehnologija. Interesantno stajalište po pitanju razlika i odnosa tih ustanova je da „nove tehnologije, posebice online okruženje, brišu granice između baštinskih zajednica.“⁴³ Ta situacija vjerojatno dijelom proizlazi iz samog karaktera virtualnog prostora, no i kao

⁴¹ O AKM-U (Seminar "Arhivi, knjižnice, muzeji: mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture"). URL: <http://akm.hkdrustvo.hr/o-akm-u/> (2016-7-28)

⁴² Faletar Tanacković, Sanjica; Aparac-Jelušić, Tatjana. Ishodišta za proučavanje međuodnosa baštinskih ustanova u 20. stoljeću: počeci teorijskih promišljanja. // *Libellarium* 3, 2 (2010), str. 184.

⁴³ Šojat Bikić, Maja. Modeliranje digitalnih zbirke i digitalnih proizvoda : sadržajno-korisnički aspekt komuniciranja kulturne baštine u digitalnom obliku. // *Muzeologija* 50(2014), str. 116 str

posljedica realizacije zajedničkih projekata baštinskih ustanova. Takva razmišljanja vode prema kiberheritologiji o kojoj će biti više govora u nastavku.

3.2 Hrvatske baštinske ustanove na mreži

Baštinske ustanove u Hrvatskoj čine arhivi, knjižnice i muzeji. Sustav arhivske službe u Hrvatskoj čine državni arhivi te druge baštinske ustanove u kojima se čuva arhivsko gradivo. Ukupno je 19 državnih arhiva upisano u Registru arhiva. Prema podacima iz 2015. godine u Hrvatskoj ima 198 narodnih knjižnica⁴⁴. Dok podaci iz Registra muzeja, galerija i zbirki u RH iz siječnja 2016. godine⁴⁵ govore o broju od ukupno 287 muzeja, te 2566 muzejskih zbirki.

Podaci o prisutnosti baštinskih ustanova u mrežnom okruženju prikazani su u rezultatima istraživanja *Hrvatska tradicijska baština online*⁴⁶. Autorica Šojati-Bikić napominje da u Hrvatskoj nije provedeno nijedno istraživanje kojim bi bila obuhvaćena cjelokupna *online* ponuda hrvatskih baštinskih ustanova i pripadajuća digitalizirana kulturna baština. Također, ne postoji jedan nacionalni portal koji bi na jednom mjestu pružao informacije o digitalnoj baštini u Hrvatskoj. Navedenim istraživanjem mrežnih stranica baštinskih ustanova, koje se provodilo u periodu od 2010. do 2012. godine, nastojalo se propitati baštinski online prostor. Istraživanjem su obuhvaćene temeljne baštinske ustanove u Republici Hrvatskoj, točnije 19 državnih arhiva, 211 narodnih knjižnica te 387 muzeja i muzejskih zbirki. Također, uključene su i mrežne stranice drugih ustanova, udruga i zajednica čiji je rad vezan uz baštinu te koji također pridonose komunikaciji kulturne baštine.

Iz rezultata istraživanja saznajemo da 16 arhiva od njih 19 ima vlastite mrežne stranice. Tri arhiva imaju vlastite online zbirke, a nekoliko arhiva objavljivalo je digitaliziranu građu u zajedničkoj online zbirci, u digitalnom arhivu ARHiNET.

Što se tiče podataka o narodnim knjižnicama, njih 74 od ukupno 211, koje su obuhvaćene istraživanjem, imaju vlastite mrežne stranice. Zanimljiv je podatak da je sva digitalizirana građa iz zavičajnih zbirki knjižnica (knjige, serijske publikacije i razglednice). U to su vrijeme, uz online zbirke, jedino Knjižnice grada Zagreba nudile i online izložbe.

⁴⁴ Adresar narodnih knjižnica u RH za 2015. URL <http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/01/Adresar-narodnih-knji--nica-u-RH-za-2015..pdf> (2016-7-30)

⁴⁵ Registar muzeja, galerija i zbirki u RH. Statistički pregled za 2015. godinu. URL: <http://www.mdc.hr/files/file/muzeji/statistika/Statisti%C4%8Dki-pregled-za-2015.-g..pdf> (2016-7-30)

⁴⁶ Šojat-Bikić, Maja. Hrvatska tradicijska baština online: stanje i mogućnosti. // Etnološka Istraživanja, 16(2011), str. 103–128.

Muzejski dokumentacijski centar 1996. godine pokreće projekt Muzeji Hrvatske na internetu, to je ujedno bio prvi projekt kojim se htjelo okupiti i predstaviti baštinske ustanove u mrežnom okruženju. Tada su hrvatski muzeji počeli pokretati svoje mrežne stranice. Stanje iz 2012. govori da među 110 samostalnih registriranih muzeja, njih 26 nemaju vlastitu mrežnu stranicu. Do tada je na mreži predstavljeno tek 0,6% muzejskog fundusa u Hrvatskoj.

Autorica zaključuje da je razlog malog stupnja prisustva u *online* prostoru vezan uz određene poteškoće koje se pojavljuju u manjim ustanovama. Digitalizacija građe u manjim ustanovama otežana je zbog manjka financijskih sredstava i nedostatka tehničkih mogućnosti, te također, nerijetko ne posjeduju potrebna stručna znanja. Preporuka je da, ukoliko se želi digitalizaciju građe i bolje predstavljanje sadržaja u *online* prostoru dovesti na višu razinu, potrebno je izraditi strategiju digitalizacije kulturne baštine.

3.3 Kiberheritologija

Međuodnos baštinskih ustanova interesantna je tema mnogim stručnjacima i teoretičarima. Kao što je ranije spomenuto, neki od njih primjećuju da je došlo do brisanja granica među ustanovama, dok je većina složna oko činjenice da je glavni fokus svih triju djelatnosti baština i njena komunikacija. Na tragu toga su i razmišljanja autora Mašić i Šojat-Bikić⁴⁷ koji primjećuju da je došlo do snažnije konvergencije baštinskih ustanova. Mišljenja su da će se kroz projekte digitalizacije i stvaranje velikih nacionalnih i nadnacionalnih baštinskih baza podataka doći do oblikovanja "totalne baštine". Ono što autori predviđaju jest mogućnost pojave nove znanosti o komunikaciji baštine, tzv. kiberheritologije. Također, prognoziraju da će se pojaviti nove vrste specijaliziranih stručnjaka koji će brinuti o baštini u digitalnom okruženju.

Kada se govori o kiberheritologiji misli se na „novo interdisciplinarno područje koje bi se bavilo svim fenomenima komuniciranja kulturne baštine u digitalnom obliku“⁴⁸. Ta nova znanost oslanja se na već postojeću kibermuzeologiju. Dakako, riječ je o disciplini čiji su predmet aktivnosti muzeja u online prostoru. Kibermuzeologija je, na prijedlog Erica Langloisa od 2007. godine akademska disciplina, koja se od te godine nalazi u nastavnom programu Sveučilišta Quebec. Kao predmet proučavanja kibermuzeologija uzima

⁴⁷ Mašić, Boris; Maja Šojat-Bikić. Izazovi interpretacije: uloga arhivskoga gradiva u muzejskoj struci. // 4. zagrebački arhivski dan : arhivistika – kultura – znanost : partnerstvo za razvoj, Zagreb, 30. studenoga 2012. : zbornik radova/ uredila Branka Molnar. Zagreb : Zagrebačko arhivističko društvo, 2013. Str. 37-48.

⁴⁸ Šojat Bikić, Maja. Modeliranje digitalnih zbirki i digitalnih proizvoda : sadržajno-korisnički aspekt komuniciranja kulturne baštine u digitalnom obliku. // Muzeologija 50(2014), str. 73.

digitalizaciju kulturne baštine i širenje znanja o njoj, virtualne muzeje i izložbe, korisnike muzeoloških aplikacija u mrežnom okruženju i sl.

Kako je došlo do pojma kiberheritologija? Naime, moramo otići u 1982. godinu kada je Tomislav Šola predložio ideju, odnosno termin *heritologija*⁴⁹, a odnosi se na znanost koja se bavi djelatnostima svih baštinskih ustanova, svim fenomenima sabiranja, čuvanja i komuniciranja kulturne baštine. Riječ je o znanosti čija je pažnja usmjerena na „koncept baštine kao potpunoga kolektivnog iskustva - sveobuhvatnog, prostorno i vremenski“⁵⁰. Slijedom tih misli, a uzimajući pri tom u obzir današnju situaciju u kojoj svjedočimo zajedničkim naporima baštinskih ustanova koje stvaraju vrijedne digitalne zbirke i pridonose sve većoj pojavnosti digitalne baštine u kiberprostoru, sasvim se opravdanim može gledati na oblikovanje znanosti pod nazivom kiberheritologija.

⁴⁹ Šola, Tomislav. A contribution to a possible definition of museology. Zagreb, 1982. URL: http://www.heritology.com/A_contribution_to_a_possible_definition_of_Museology_-_by_Tomislav_Sola.pdf (2016-8-5)

⁵⁰ Šola, Tomislav. Eseji o muzejima i njihovoj teoriji: prema kibernetičkom muzeju. Zagreb: Hrvatski nacionalni komitet ICOM, 2003. Citirano prema: Šojat Bikić, Maja. Modeliranje digitalnih zbirki i digitalnih proizvoda : sadržajno-korisnički aspekt komuniciranja kulturne baštine u digitalnom obliku. // Muzeologija 50(2014), str. 76.

3.4 Komunikacija kulturne baštine

Tehnologija je oduvijek imala bitnu ulogu u komunikaciji baštine i širenju znanja o njoj. Baštinu je bitno predstavljati, komunicirati ju na različite načine kako bi izašla iz okvira samih ustanova i približila se korisnicima. Autorica Šojat-Bikić ističe da je povezanost kulturne baštine i komunikacije toliko važna da se može reći da je „komunikacija integralni dio baštine. Život baštine uvjetovan je komunikacijom.“⁵¹ Svjedočimo da se komunikacija baštine mijenja i osnažuje pojavom i razvojem novih komunikacijskih tehnologija. Uz pomoć novih tehnologija moguće je predstaviti, promovirati i opisati je na nove načine. Jedan od osnovnih učinaka digitalizacije građe odnosi se na pojačanu vidljivost građe, njeno ponovno otkrivanje i prezentiranje u digitalnom okruženju. U tome leži i marketinški element, jer su stvaranjem digitalnih zbirki i ustanove postale globalno vidljive i vjerojatno proširile zajednicu korisnika. Osim što se pronalaze novi načini komunikacije s korisnicima, oni se također mogu uključiti kao stvaratelji digitalnog sadržaja, što se ostvaruje korištenjem web 2.0 alata.

Dostupnost građe je svojevrsno polazište za ostvarenje valjane komunikacije baštine. Stručnjaci koji rade u baštinskim ustanovama, i oni koji će to tek postati, moraju pratiti razvoj komunikacijskih tehnologija i alata i promišljati načine na koje se mogu implementirati u rad njihovih ustanova, u fizičkom i virtualnom prostoru. Poznavanjem tehnologije uviđaju se njihovi potencijali i mogućnosti njenog kreativnog korištenja. Primjerice, virtualno ujedinjenje fizički odvojenih umjetnina, onih koji se ne nalaze u istoj digitalnoj zbirci ili izložbi. Upravo u predstavljanju digitalne baštine leži pregršt mogućnosti gdje se mogu iskoristiti kreativni potencijali tehnologija.

⁵¹ Šojat Bikić, Maja. Modeliranje digitalnih zbirki i digitalnih proizvoda : sadržajno-korisnički aspekt komuniciranja kulturne baštine u digitalnom obliku. // Muzeologija 50(2014), str. 23.

3.5 Nove tehnologije u komunikaciji kulturne baštine

Danas je moguće predstavljati i komunicirati kulturnu baštinu na brojne načine. Uz već prepoznate i provjerene načine poput izložaba, radionica, predstavljanja u katalogima, brošurama, časopisima, knjigama te drugim sredstvima javnog priopćavanja, neslućene se mogućnosti otvaraju u digitalnom okruženju. Internet je zasigurno kanal kojim se posljednjih godina ostvaruje bitna komunikacija i multimedijalno predstavljanje digitalne baštine. Polazišna točka za baštinske ustanove u virtualnom prostoru jest vlastita mrežna stranica. Osnovnim informacijama o ustanovi, moguće je pridružiti niz drugih sadržaja koji se tiču ustanove ili koje sama ustanova stvara. S obzirom na pojačano korištenje mobilnih telefona, poželjno je da su mrežne stranice prilagođene i za pregledavanje na tim mobilnim uređajima i tabletima, tzv. *responsive web* kojim se oblikuje stranica koja je prilagodljiva svim uređajima. Pojava pametnih telefona otvorila je još kanala za komunikaciju baštinskih ustanova s korisnicima. Ono što se prije nekoliko godina pojavilo kao nova mogućnost jest stvaranje vlastitih mobilnih aplikacija za androide i iPhone. Tu se otvara mogućnost za baštinske ustanove da se predstave i približe većem broju korisnika.

U Hrvatskoj je 2013. godine pokrenuta aplikacija Cro Museums⁵² koja okuplja sve hrvatske muzeje na jednom mjestu. Trenutno je dostupna samo za iPhone uređaje, no pokrenuta je Indiegogo kampanja⁵³ u kojoj se traži financijska pomoć za pokretanje aplikacije za androide. Aplikacija nudi niz korisnih informacija, pa se tako može saznati koji je muzej najbliži trenutnoj lokaciji, te osnovni podaci o muzeju - radno vrijeme, cijene ulaznica te pregledavanje fotografija. Aplikaciju nisu pokrenuli muzeji, no inicijatorica projekta je blisko surađivala s muzejima koji su dali pristanak za objavu fotografija te ustupali informacije koje su bile potrebne. Hvalevrijedan projekt kojim je hrvatska muzejska baština na korak bliže svima koji su zainteresirani.

Do danas su mnogi svjetski muzeji razvili vlastite aplikacije za mobilne uređaje. Primjerice, aplikacija nizozemskog muzeja Rijksmuseum⁵⁴ posebno je razvijena za korištenje u samom muzeju te služi kao vodič koji usmjerava korisnika u kretanju po muzeju. Također, jedna od njih je i aplikacija muzeja LACMA (Muzej moderne umjetnosti u Los Angelesu)

⁵² Cro Museums (aplikacija za mobilne uređaje). Dostupno na: <https://itunes.apple.com/hr/app/cro-museums/id1110014574?mt=8> (2016-8-6)

⁵³ Cro Museums Android app – Indiegogo kampanja. URL: <https://www.indiegogo.com/projects/cro-museums-android-app-croatian-museum-info#/> (2016-8-6)

⁵⁴ Rijksmuseum (aplikacija za mobilne uređaje). Dostupno na: <https://play.google.com/store/apps/details?id=nl.rijksmuseum.mmt&hl=hr> (2016-8-6)

koja nudi pristup do više od 85000 umjetničkih djela te također nudi mogućnost vođene ture kroz muzej i otkrivanje niza informacija o muzejskim zbirka i izložbama, s audio i video komentarima umjetnika, kustosa i ostalih stručnjaka.

Uz muzeje, i knjižnice su prisutne u svijetu mobilnih aplikacija. Jedna od njih je i mCOBISS - Virtualna knjižnica Slovenije⁵⁵. Aplikacija je dopuna virtualne knjižnice Slovenije, koja nudi niz e-usluga. Pruža se mogućnost pretraživanja i rezerviranja knjige, časopisa i DVD-a. Zatim, mogućnost produljenja posudbe, provjeravanja što drugi čitaju, sastavljanja liste omiljenih knjiga te mogućnost dijeljenja liste s ostalim korisnicima. Zatim, aplikacija Public Library Online App⁵⁶ koja omogućuje pristup policama narodnih knjižnica. Ne uključuje sve knjižnice, već one koje su se pretplatile. Za korištenje aplikacije potreban je korisnički broj korisnika knjižnice. Ponuđene su tematske digitalne police od različitih izdavača, njihovo pretraživanje, detaljne informacije o knjigama te se nudi mogućnost čitanja e-knjiga. U Hrvatskoj je dostupna TookBook eKnjižnica, mobilna aplikacija putem koje se mogu posuđivati i čitati e-knjige. Digitalna knjižnica posjeduje više od 1000 naslova na hrvatskom jeziku, te knjige na engleskom, francuskom, rumunjskom i srpskom jeziku.

Osim mobilnih aplikacija, niz je drugih mogućnosti za predstavljanje baštine. Na mrežnoj stranici Europeane predstavljeni su razni alati, igre i aplikacije kojima se na razne načine pokušava približiti kulturna baština različitim skupinama korisnika i prenijeti znanje o njoj. Art Faces⁵⁷ je edukativna igra za djecu od 5 do 10 godina koja je izrađena uz pomoć umjetničkih djela iz digitalnih zbirki Europeane kroz koju je djeci omogućeno da uče o umjetnosti igrajući se.

Europeana Sounds Crowdsourcing Space⁵⁸ je crowdsourcing kampanja koja omogućuje da korisnici identificiraju glazbene instrumente u glazbenoj zbirci Europeane i označavaju sadržaje. Cilj je da se do kraja kampanje identificiraju glazbeni instrumenti u najmanje 2500 arhivskih snimaka iz arhive⁵⁹. Razlog za kampanju jest velik broj povijesnih glazbenih zapisa u arhivama, a taj velik broj predstavlja problem za obradu, nemoguće ih je

⁵⁵ mCOBISS - Virtualna knjižnica Slovenije (aplikacija za mobilne uređaje). Dostupno na: <https://play.google.com/store/apps/details?id=si.izum.mcobiss&hl=sl> (2016-8-6)

⁵⁶ Public Library Online App (aplikacija za mobilne uređaje). Dostupno na: <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.inlore.elib.plo> (2016-8-6)

⁵⁷ Art Stories FACES (aplikacija za mobilne uređaje). Dostupno na: <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.artstories.faces&hl=en> (2016-8-6)

⁵⁸ Europeana Sounds Crowdsourcing Space. URL: <http://with.image.ntua.gr/custom/soundspace/index.html> (2016-8-6)

⁵⁹ Označeno je 2536 snimaka. Cilj je postignut.

sve opisati stoga mole pomoć korisnika da označe snimke sa svim instrumentima koje čuju u pjesmi.

#BigArtRide⁶⁰ je događaj koji je dio kampanje Europeana 280 kojom se predstavlja Europeanina Zbirka povijesti umjetnosti. Riječ je o 'putujućem događaju' koji se održava u 10 europskih gradova, a kojim se želi svim posjetiteljima pružiti jedinstveni virtualni doživljaj vožnje biciklom kroz umjetnost. Uz pomoć stacioniranog bicikla i naočala koje simuliraju virtualnu stvarnost, posjetitelji se prebacuju u virtualnu vožnju po Europi. Odabirom jedne od sedam zemalja EU, te putujući kroz tu zemlju, otkrivaju se razna europska umjetnička blaga. To je još jedan način da se uz pomoć moderne tehnologije otkrije i promovira kulturna povijest i baština.

⁶⁰ BigArtRide - the European Tour 2016. URL: http://pro.europeana.eu/files/Europeana_Professional/Campaigns/Europeana_280/introducing-bigartride.pdf (2016-8-6)

4. LOKALNA KULTURNA BAŠTINA U NARODNIM KNJIŽNICAMA

Treći dio teorijskog dijela rada približava nas istraživačkom dijelu u kojem su predmet analize projekti digitalizacije lokalne kulturne baštine u narodnim knjižnicama, konkretno, digitalne zbirke razglednica. U ovom dijelu pažnja se sužava na narodne knjižnice, njihove zadaće i ulogu koju imaju u zajednici, te ulogu koju imaju u odnosu na kulturnu baštinu. Naglasak je na lokalnoj kulturnoj baštini i njenoj digitalizaciji u narodnim knjižnicama te o zbirka u kojima se lokalna kulturna baština pohranjuje i građi koju uključuje. S obzirom na to da je u istraživačkom dijelu rada osobita pažnja usmjerena na projekte digitalizacije razglednica u narodnim knjižnicama, ovdje će se ukratko izdvojiti najvažnije karakteristike te vizualne građe.

4.1 Narodne knjižnice u Hrvatskoj

Prema Zakonu o knjižnicama, u Republici Hrvatskoj djeluje sedam vrsta knjižnica prema namjeni i sadržaju knjižničkog fonda: nacionalna, narodna, školska, sveučilišna, visokoškolska, općeznanstvena te specijalna.⁶¹ U UNESCO-vom Manifestu za narodne knjižnice iz 1994. godine, narodna knjižnica se definira kao "mjesno obavijesno središte, koje svojim korisnicima omogućuje neposredan pristup svim vrstama znanja i obavijesti."⁶² U manifestu se među ključnim zadaćama narodnih knjižnica navodi i *promicanje svijesti o kulturnom nasljeđu, uvažavanju umjetnosti, znanstvenih postignuća i inovacija*. Tu zadaću možemo izdvojiti kao onu koje je vezana uz lokalnu baštinu. Kada se govori o kulturnom nasljeđu, možemo zaključiti da se to odnosi i na lokalno naslijeđe, lokalnu povijest i baštinu. Narodne knjižnice okupljaju jedinstvenu građu u sklopu zavičajne zbirke, koja „čuva identitet lokalne zajednice, osvješćuje pripadnost jednoj kulturnoj, povijesnoj i geografskoj sredini.“⁶³ Tošić-Grlač ističe da je upravo u suvremenom društvu, koje je zahvaćeno procesima globalizacije, poželjno isticati posebnosti i osobitosti lokalne zajednice. Tu ulogu u zajednici mogu preuzeti lokalne kulturne baštinske ustanove koje prikupljaju takvu građu, među kojima bitnu ulogu mogu imati upravo narodne knjižnice i njihove zavičajne zbirke. Jedan od načina kojim se na široj ili pak globalnoj razini može povezati i predstaviti lokalna kulturna baština jest provođenje projekata digitalizacije lokalne kulturne baštine. Širom dostupnošću te građe,

⁶¹ Zakon o knjižnicama. // Narodne novine 105, 1997. URL: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/267274.html> (2016-8-8)

⁶² UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 37(1994), str. 251-254. URL: http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/UNESCOv_manifest_za_narodne_knjiznice.htm (2016-8-8)

⁶³ Tošić-Grlač, Sanja. Uloga zavičajne zbirke u promociji lokalne zajednice. // Hrvatski znanstveno stručni skup o menadžmentu u turizmu i sportu: zbornik radova 1, 1(2010), str. 2.

lokalna povijest i kultura se otvaraju prema većem broju korisnika, stvara se znanje o lokalnim osobitostima, promovira se baština te se ujedno osnažuje zavičajni identitet. Na tom tragu su i razmišljanja autora Chowdhury, Poulter i McMenemy koji smatraju da „knjižnice također mogu postati platformom za pohranu i širenje znanja zavičajne zajednice u sveopćem kontekstu kojega su stvorile digitalne tehnologije 21. stoljeća”⁶⁴ U današnje vrijeme je bitno misliti o narodnim knjižnicama u digitalnoj okolini. Pitanje koje se postavlja jest u kojoj su mjeri knjižnice sposobne suočiti se sa zahtjevima i potrebama korisnika u digitalno doba te na koji način i u kojoj mjeri koriste različite kanale i alate za promociju svojih usluga i vrijedne građe.

4.1.1 Digitalizacija u hrvatskim narodnim knjižnicama

Nemoguće je predvidjeti na koje će sve načine nova tehnologija utjecati na narodne knjižnice, no prateći nove trendove u uslugama narodnih i drugih knjižnica, možemo primijetiti da je sve više usluga u digitalnom okruženju. Svjedočimo pojavi digitalnih knjižnica, digitalnih zbirki, repozitorija, virtualnih izložbi. U tim se pojavama prepoznaju kreativni načini korištenja tehnologija koje na određen način unapređuju i olakšavaju prikupljanje, čuvanje i osiguravanje dostupnosti građe i informacija. Uz navedene prednosti, dolazi do promjene u odnosu prema knjižnicama, odnosno „digitalne zbirke i računalno poduprte knjižnične usluge utemeljene na sadržajima tih zbirki, pozitivno utječu na percepciju uloge knjižnica u suvremenom društvu usmjerenom k umreženoj informacijskoj okolini.”⁶⁵

Danas svjedočimo da knjižnice širom svijeta provode projekte digitalizacije građe, a mnogi su projekti provedeni i u hrvatskim knjižnicama. O tome kakva je situacija u hrvatskim narodnim knjižnicama po pitanju digitalizacije, saznajemo iz provedene ankete među 20 županijskih matičnih knjižnica⁶⁶. Iz izvještaja saznajemo neke informacije o stanju projekata digitalizacije koje su prikupljene anketnim istraživanjem.

Cilj anketnog istraživanja bio je otkriti jesu li i na koje načine narodne knjižnice u Hrvatskoj odgovorile na procese digitalizacije, koju građu su digitalizirale, na koji način te uz

⁶⁴ Chowdhury, Gobinda; Alan Poulter; David McMenemy. Public library 2.0 : towards a new mission for public libraries as a network of community knowledge. // Online Information Review 30, 4(2006). Citirano prema: Kovačević, Jasna. Položaj knjižnice u umreženom društvu. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 3/4 (2010), str. 26.

⁶⁵ Vrana, Radovan. Vidovi organizacije digitalizacije građe u knjižnicama visokoškolskih ustanova Sveučilišta u Zagrebu. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 2 (2013), str. 42.

⁶⁶ Leščić, Jelica., Begić, Zvonimir., Delišimunović, Andrea. Projekti digitalizacije u hrvatskim narodnim knjižnicama - status 2011.. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 2(2012), str. 179-192. URL: <http://hrcak.srce.hr/106565> (2016-8-9)

čiju podršku. Željelo se prikupiti podatke kojim bi se mogla oslikati tadašnja situacija i stanje po pitanju digitalizacije. Također, s ciljem da se ti podaci koriste pri izradi prijedloga za daljnje programe digitalizacije i kao vrijedne informacije pomoću kojih bi se tražila daljnja podrška Ministarstva kulture, lokalne zajednice i pokrovitelja. Anketni upitnik je prosljeđen županijskim narodnim matičnim knjižnicama koje su ga potom prosljedile knjižnicama koje su provodile projekte digitalizacije građe, kao i onima koje takve projekte namjeravaju provesti. Anketa je izrađena u Hrvatskom zavodu za knjižničarstvo Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Podacima koji su prikupljeni upitnikom, a koji se sastojao od 40 pitanja podijeljenih u pet skupina pitanja, dobili su se odgovori na pitanja vezana uz same projekte digitalizacije, troškovi tih projekata, o građi koja je digitalizirana i njenom korištenju te ne manje važno, o budućem razvoju takvih projekata. Ukupno je 16 županijskih matičnih narodnih knjižnica odgovorilo na anketu, a prikupljeni podaci govore da su se uglavnom u tim knjižnicama i provodili projekti, no u 5 od njih u to vrijeme još nisu bili pokrenuti projekti. Podaci govore da je u 2011. godini ukupna brojka provedenih projekata i onih koji su u tijeku, 44 projekta. U većini provedenih projekata bili su angažirani vanjski suradnici – IT stručnjaci. Kao što je i većina projekata financira iz vlastitih sredstava knjižnica, dok su dio projekata financijski podržali i osnivači knjižnica, županije te Ministarstvo kulture RH. Primarna svrha digitalizacije građe bila je njena dostupnost, a odabrana je građa najvećim dijelom uključivala zavičajnu kulturnu baštinu, knjige, časopise i novine te neknjižnu građu. Od ukupno 3.985 digitaliziranih jedinica građe, 2.173 jedinice (54,5 posto) pripadaju zavičajnoj građi. Od neknjižne građe većinom su digitalizirane razglednice (614 ili 15,4 posto). Ono što je svojevrsni nedostatak provedenih projekata jest činjenica da većina knjižnica (9) nema mogućnost pratiti razinu korištenja digitalizirane građe prije i nakon digitalizacije, što bi zasigurno bio vrijedan podatak kojim bi djelomično služio kao potvrda potrebe provedbe takvih projekata. Iako neke knjižnice zbog financijskih razloga i neodgovarajuće opreme odustaju od daljnjih projekata ili pak nastavljanja postojećih projekata digitalizacije, većina knjižnica (10) planirala je nove projekte digitalizacije u 2012. godini. Kako bi takvi projekti imali odgovarajući okvir za provedbu, i kako bi se pomoglo istaknuti da projekti odgovaraju svrsi, u zaključku izvještaja se predlaže izrada nacionalne strategije digitalizacije baštine za trogodišnje razdoblje.

O tome koje su uloge provedenih projekata digitalizacije, odnosno same digitalizirane baštine, saznajemo u radu autorica Ille i Meić⁶⁷ koje govore o specifičnim ulogama digitalizirane baštine koja je digitalizirana u projektima mreže Knjižnica grada Zagreba. Ukazuje se na nove i različite uloge koje digitalne zbirke ispunjavaju, iako se u određenoj mjeri preklapaju s ulogama tradicionalnih fizičkih zbirki u knjižnicama. Uz nove uloge koje se oslanjaju na glavne ciljeve i svrhu digitalizacije, autorice navode i neke druge. Neke od njih su „pružanje boljih usluga, smanjenje troškova reprodukcije materijala i zahtjeva prostora, pružanje usluga i komuniciranje s korisnicima na udaljenim lokacijama, promoviranje ostalih analognih i digitalnih usluga knjižnice, poučavanje korisnika i djelatnika za nove tehnologije, zabava, podrška znanstvenom istraživanju i istraživanju obiteljske povijesti, dodatne informacije posjetiteljima grada i dr.“⁶⁸ Autorice očekuju da će se praćenjem i istraživanjem korisnika i njihove upotrebe digitalne građe ustanoviti njihovi prioriteti, što je poprilično važno, jer su korisnici nezanemarivi, ako ne i ključni za održivost takvih usluga. Također, istaknuta je i važnost pozivanja digitalnih zbirki s globalnim projektima poput Europeane.

4.1.2 Digitalizacija lokalne kulturne baštine

Okupljanjem i predstavljanjem digitalnih sadržaja na jednom mjestu te pružanjem na korištenje povećava se promidžba i predstavljanje lokalne kulturne baštine. Korištenjem novih tehnologija u prezentaciji baštine i njenom digitalizacijom može se doskočiti problemu zbirki u baštinskim ustanovama koji ne komuniciraju dovoljno s lokalnom zajednicom što dovodi do neprepoznavanja zbirki kao bitnih točaka identiteta lokalne zajednice. Glavni ciljevi projekta digitalizacije lokalne kulturne baštine odnose se na podizanje razine svijesti građana o važnosti lokalne kulturne baštine te obuhvaćanje što šire javnosti koja bi trebala postati aktivan sudionik u očuvanju, zaštiti i korištenju baštine. Cilj je takvih projekata i bolja informiranost i širenje znanja o lokalnoj kulturnoj baštini. Kao posrednici između kulturne baštine i građana, i uz stručno znanje, ustanove koje sudjeluju u projektu nastavljaju ispunjavati svoju zadaću, istovremeno njegujući povezanost s lokalom zajednicom te štiteći i promovirajući lokalnu kulturnu baštinu. Provedbom projekta poduzimaju se mjere za očuvanje lokalne povijesti od zaborava i motiviranje lokalne sredine na očuvanje i korištenje baštine, stoga se objavljivanjem digitalnih sadržaja čini bitan korak u promicanju baštine. Na

⁶⁷ Ille, Jagoda,; Ismena Meić. Digitalizirana zagrebačka baština: raznolike uloge digitalnih zbirki Knjižnica grada Zagreba. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 2(2013), str. 137-148.

⁶⁸ Ibid, str. 137.

taj se način podržava i temeljna zadaća knjižnica koja se odnosi na omogućavanje jednostavnog i brzog pristupa različitim izvorima znanja i informacija.

Mogućnost povezivanja digitaliziranih zbirki s Europeanom također se može prepoznati kao logičan slijed nakon izgradnje digitalne zbirke lokalne kulturne baštine. U samim temeljima Europeane leži težnja za spajanjem europske kulture, oblikovanje virtualnog prostora na kojem bi bilo moguće jednostavno dijeliti kulturne sadržaje i time prikazati posebnosti i različitosti kultura koje dijele zajednički kontinent te omogućiti međusobno upoznavanje. Na tragu toga je trogodišnji EU projekt LoCloud koji traje od 2013. do 2016. godine, čiji je cilj upravo dodavanje sadržaja Europeani te podrška malim i srednje velikim institucijama lokalne kulturne baštine čiji su sadržaji slabije dostupni na internetu. Pružanjem podrške njihovi će digitalni sadržaji biti dostupni na Europeani. U Hrvatskoj se 2013. godine u projekt uključila Gradska knjižnica Rijeka, i to kroz sudjelovanje u testiranju mikrousluga koje će se razviti na novim digitalnim sadržajima. Također, predviđena je digitalizacija većeg broja svezaka novina i časopisa iz zavičajne zbirke, te slika iz lokalnih muzeja i razglednica. Kroz taj je projekt manjim ustanovama koje nemaju potrebnu tehničku podršku pružena mogućnost da jednostavnije objavljuju digitalne zbirke, čime će se obogatiti prisunost lokalne kulturne baštine u digitalnom okruženju i dati na korištenje zainteresiranim krajnjim korisnicima.

4.1.3 Zavičajne zbirke – lokalna kulturna baština

Među ključnim zadaćama narodnih knjižnica navodi se i promicanje svijesti o kulturnom nasljeđu, čime je obuhvaćena zadaća formiranja zavičajnih zbirki. Iako postoji zakonska obaveza vezana uz ustroj zavičajnih zbirki u Republici Hrvatskoj, primjetno je da ne postoji tradicija u njegovanju zavičajnih zbirki u većini knjižnica. Stoga je Komisija za zavičajne zbirke pri Sekciji za narodne knjižnice HKD-a izradila *Preporuke za ustroj zavičajnih zbirki u narodnim knjižnicama i drugim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju knjižničnu zavičajnu građu*⁶⁹. Navedene preporuke dotiču se svih procesa rada vezanih uz ustroj fondova i njihovo predstavljanje. Kako stoji u preporukama, zavičajna zbirka se definira kao „sustavno prikupljena, uređena i obrađena knjižnična građa koja se svojim sadržajem odnosi na zavičaj.“⁷⁰ Sva građa koja je nastala na teritoriju zavičaja, i koja je tamo

⁶⁹ Preporuke za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama i drugim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju knjižničnu zavičajnu građu. // Komisija za zavičajne zbirke Hrvatskoga knjižničarskog društva, 2009. URL: <http://www.hkdrustvo.hr/clanovi/Preporuke.pdf> (2016-8-12)

⁷⁰ Ibid. Str. 3.

objavljena, pripada zavičajnoj zbirci. Takva zbirka je izvor mnogih vrijednih informacija o lokalnoj zajednici, njenoj prošlosti, te je vrijedna u povijesnom, znanstvenom i praktičnom smislu.

U Preporukama stoji da svaka narodna knjižnica mora imati zavičajni fond, a veličina tog dijela fonda ovisi o veličini same knjižnice. Građa zavičajne zbirke dijeli se u dvije skupine: publikacije koje se svojim sadržajem odnose na zavičaj i publikacije koje su izdane, tiskane ili nastale u zavičaju. Zavičajna zbirka objedinjuje sve vrste knjižnične građe u svim formatima i na svim medijima. U nju ulaze monografske publikacije koje govore o zavičaju, koje sadržajem nisu vezane uz zavičaj, ali su tiskane od strane lokalnih nakladnika i tiskara te knjige ljudi koji po mjestu rođenja ili stanovanja pripadaju zavičaju. U tu zbirku ulaze i serijske publikacije, odnosno časopisi, novine i godišnjaci. Također, tu je smješten i sitni tisak, to su dokumenti poput plakata, letaka, programi priredaba, pozivnice i ulaznice. Rukopisna građa koja govori o životu istaknutih pojedinaca također ulazi u zavičajnu zbirku. Polupublikacije koje imaju trajniju vrijednost, kartografska građa i note glazbenih djela koji su tematski vezani uz zavičaj. Različita zvučna građa koja može biti glazbena ili govorna poput intervjua, govora istaknutih pojedinaca, kao i usmena književnost. Vizualna građa uključuje grafike, crteže, fotografije, razglednice, čestitke. Upravo najstarije fotografije i razglednice zauzimaju posebno mjesto u zbirci jer su važan izvor o kulturnoj povijesti određenog grada. Audiovizualna građa, odnosno filmovi, emisije i video zapisi događaja također mogu pripadati zavičajnoj zbirci. Zavičajna građa uključuje i elektroničku građu te perifernu građu koja nastaje kada se sadržaj prenese s jednog formata u drugi. Ti postupci se odnose na fotokopiranje, mikrofilmiranje i digitaliziranje.

U Preporukama se kao prijedlozi promidžbenih aktivnosti s ciljem populariziranja zavičajne zbirke navode organiziranje izložaba zavičajne građe te izrada kataloga izložaba, zatim izdavanje pretisaka određenih vrijednih jedinica iz zbirke, ali i povezivanje s drugim baštinskim, obrazovnim ustanovama ili pojedincima s kojima se u suradnji mogu organizirati razni događaji koji tematiziraju zavičaj, poput predavanja i snimanja filmova i emisija. S obzirom da su Preporuke izrađene 2009.godine, odnosno u vrijeme kada su se već počeli provoditi projekti digitalizacije građe, iznenađuje činjenica da se kao promotivna aktivnost s ciljem populariziranja zavičajne građe ne predlaže digitalizacija, odnosno stvaranje digitalne baštine u digitalnim zbirkama.

No, s obzirom da svjedočimo nizu projekata digitalizacije lokalne kulturne baštine u narodnim knjižnicama u Hrvatskoj, može se zaključiti da je taj vid promocije zavičajne zbirke ipak prepoznat. O tome kakva je uloga zavičajne zbirke u promociji lokalne zajednice saznajemo u radu autorice Tošić-Grlač⁷¹. Autorica govori o tim projektima kao o načinu promocije zavičajne i kulturne baštine. Uz to, promišlja mogućnost u kojoj bi digitalna zavičajna zbirka mogla biti jedan dio u sveobuhvatnom digitalnom repozitoriju zavičaja, u kojem bi sudjelovale sve lokalne kulturne ustanove i turistička zajednica. Širina i opseg kojim bi takav repozitorij promovirao zavičaj, ovisio bi o broju i vrstama ustanova koje bi bile uključene u uspostavu takvog repozitorija.

Razglednice

Prve razglednice počele su se objavljivati u Beču 1870-ih godina, a u 20. stoljeću je razvoj fotografije doveo do svojevrsnog procvata proizvodnje razglednica. Razglednice su vizualna građa koje se prikuplja, obrađuje i pohranjuje u zavičajnim zbirkama narodnih knjižnica. Točnije, one pripadaju skupini tzv. efemerne građe. Efemerna građa se definira kao “vrste tiskane ili polutiskane građe koja ne pripada u uobičajene načine izdavanja, prodaje i bibliografskog nadzora”⁷². Efemerna građa se prikuplja u narodnim knjižnicama no najčešće ne postoji zasebna zbirka, već se nalazi unutar zavičajne zbirke. Time se može pretpostaviti da efemerna građa obično ima značaj u izgradnji znanja o određenom mjestu, lokalnoj povijesti i kulturi. Efemernu građu čine plakati, pozivnice, ulaznice, katalozi izložbi te razglednice.

Razglednice pružaju vrijedan izvor informacija, uključuju čitav niz povijesnih, kulturnih i društvenih informacija određenog prostora i vremena. Iz njih se može iščitati kultura određenog područja u širem smislu pa kao takve pridonose stvaranju znanja o lokalnoj zajednici i otvaraju brojne teme vrijedne istraživanja, od promjena u okruženju kroz određeno vrijeme do općenite povijesti razvoja grada. Isto tako, pružaju mogućnost uživanja u fotografijama. Također, i poledina razglednica izvor je interesantnih informacija jer otkrivaju načine komuniciranja putem razglednica. Iako su tekstualni tragovi na poledini razglednica zasigurno vrijedan izvor i mogu imati istraživački značaj, u određenoj je mjeri narušeno pitanje privatnosti, što osobito može biti narušeno digitalizacijom obiju strana razglednica, jer

⁷¹ Tošić-Grlač, Sanja. Uloga zavičajne zbirke u promociji lokalne zajednice. // Hrvatski znanstveno stručni skup o menadžmentu u turizmu i sportu: zbornik radova 1, 1(2010), str. 307-314.

⁷² Clinton, Alan. Printed ephemera : collection organisation and access. London : Clive Bingley, 1981. Citirano prema: Lešković, Ana; Živković, Daniela. Efemerna građa i sitni tisak: opseg pojmova u Hrvatskoj i svijetu. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 54, 1/2(2011), str. 126.

su u tom slučaju pisani tragovi dostupni svima. No, digitalizacija razglednica zasigurno ima više prednosti i pozitivnih učinaka nego negativnih.

Digitalizacija efemerne građe, pa tako i razglednica, očekivani je postupak s prikupljenom građu u vrijeme jačanja tehnologije koja omogućava stvaranje digitalnih inačica. Kao ciljevi projekata digitalizacije razglednica primjenjivi su svi oni ciljevi koji se odnose i na većinu drugih projekata, uz zaštitu izvornika i povećanje dostupnosti, digitalizacija razglednica se provodi i radi stvaranja nove ponude korisnicima. Digitalizacijom se povećava dostupnost građe, popularizira se građa koja se koristi samo u knjižnicama te se ujedno omogućuje upoznavanje šire javnosti s lokalnom kulturnom baštinom. Također, kao krajnji cilj takvih projekata jest i podizanje svijesti građana o važnosti lokalne kulturne baštine te širenje znanja o njoj unutar zajednice, ali i na globalnoj razini. Pri tome knjižnice uz pomoć novih tehnologija nastavljaju na nove načine ispunjavati svoju zadaću osiguravanja pristupa različitim izvorima znanja i informacija.

Razglednice govore o prošlosti određenog kraja, njegovoj kulturnoj povijesti te na osobit i atraktivan način predstavljaju kulturnu baštinu. Puljar⁷³ govori o razglednicama kao o kulturnoantropološkim dokumentima koji prikazuju ono što se u određenom vremenu smatra reprezentativnim. Autorica primjećuje da razglednice ispunjavaju svoju zadaću odašiljanjem simbola lokalnih vrijednosti u što širem opsegu, čime globaliziraju kulturu. O značaju starih razglednica govorio je 1978. godine Dragutin Feletar u Muzejskom vjesniku sjeverozapadne Hrvatske. Točnije, govori o starim razglednicama kao važnom muzejskom eksponatu. Istaknuta je važnost arhiviranja takvih zbirki za potrebe znanstvenih istraživanja, raznih prigodnih i specijaliziranih izložbi, za izdavačku djelatnost itd. Autor izdvaja prikupljanje starih razglednica kao vrlo važan zadatak muzeja, kao i njihovo sortiranje, objašnjavanje i arhiviranje. U to vrijeme su takve zbirke fotografija u muzejima sjeverozapadne Hrvatske bile malobrojne i nepotpune, te se njihovo prikupljanje nalazilo u procjepu između zadataka muzeja i arhiva. Autor ne spominje knjižnice kao ustanove koje bi se trebale baviti prikupljanjem i obradom razglednica, a danas svjedočimo da su upravo knjižnice te koje provode digitalizaciju prikupljenih razglednica.

⁷³ Puljar, Sanja. Putujuće slike: Razglednice—kulturnoantropološki dokumenti. // Narodna umjetnost: hrvatski časopis za etnologiju i folkloristiku 34, 2(1997), str. 153-164.

5. ANALIZA SUČELJA DIGITALNIH ZBIRKI RAZGLEDNICA U NARODNIM KNJIŽNICAMA

5.1 Uvod u istraživanje

U prvom dijelu rada utvrđene su prednosti i važnost digitalizacije građe u narodnim knjižnicama i drugim baštinskim ustanovama, no sam proces digitalizacije tek je jedan korak, iako velik, u procesu isporuke digitaliziranog sadržaja korisnicima. Također, u teorijskom djelu je bilo govora o građi koja čini zavičajne zbirke narodnih knjižnica, te su se kao posebno zanimljiva građa istaknule razglednice, o čijim je razlozima za digitalizaciju ranije bilo govoreno. Razglednice, kao dio kulturne baštine, prisutne su od samih početaka digitalizacije u narodnim knjižnicama, što je istaknuto i u anketnom istraživanju digitalizacije u hrvatskim narodnim knjižnicama.⁷⁴ Iz izvještaja provedene ankete među 16 hrvatskih županijskih matičnih knjižnica saznajemo da od ukupno 3.985 digitaliziranih jedinica građe, 2.173 jedinice (54,5 posto) pripadaju zavičajnoj građi. Također, navedeno je da su projektima digitalizacije zavičajne građe digitalizirane ukupno 1193 razglednice, što je 54% posto od ukupnog broja jedinica digitalizirane zavičajne građe. Staru i vrijednu građu koja je odabrana za digitalizaciju većim dijelom čine knjige, a od neknjižne građe digitalizirane su uglavnom razglednice. Odabir digitalnih zbirki razglednica kao predmet analize nametnuo se kao izbor između ostalog i zbog visoke prisutnosti razglednica u digitalnim zbirkama narodnih knjižnica. S obzirom da su glavni ciljevi stvaranja digitalnih zbirki ispunjeni tek kada ih korisnici koriste, nezanemarivo je obratiti pažnju na načine prezentacije tih zbirki, njihovo predstavljanje korisnicima. Stoga se povod za istraživanje oslanja i na pretpostavku da je sama prezentacija digitalizirane građe od velike važnosti, te da predstavljanje građe i načini na koje se to postiže imaju bitan utjecaj na razinu korištenja sadržaja u digitalnim zbirkama. S obzirom da se nalaze u digitalnom okruženju, one se nalaze na određenom mrežnom mjestu koje ima oblikovano korisničko sučelje. Mjesta s kojima im se pristupa svojevrsni su posrednici između građe i korisnika. Korisnička sučelja omogućuju korisnicima da koriste digitalne zbirke na način da unose naredbe za pretraživanje, pregledavaju građu te je koriste uz pomoć dostupnih alata. Pretpostavka je da loše oblikovano korisničko sučelje može kao posljedicu imati pogrešno korištenje zbirke, nekorištenje ili pak nisko zadovoljstvo korisnika. Važno je graditi kvalitetne zbirke koje su jednostavne i privlačne za korištenje, koje na odgovarajući način predstavljaju određenu vrstu građe i koje omogućuju korisnicima lako

⁷⁴ Leščić, Jelica., Begić, Zvonimir., Delišimunović, Andrea. Projekti digitalizacije u hrvatskim narodnim knjižnicama - status 2011.. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 2(2012), str. 179-192.

pregledavanje i pretraživanje sadržaja. Digitalne zbirke moraju biti korisnički usmjerene i oblikovane na način da privlače potencijalne korisnike. Vrednovanje digitalnih zbirki nameće se kao imperativ, poželjno je provoditi evaluaciju i prikupljati povratne informacije od korisnika o razini zadovoljavanja njihovih potreba.

5.2 Cilj i svrha istraživanja

Svrha je istraživanja analizom korisničkih sučelja digitalnih zbirki razglednica utvrditi njihovo stvarno stanje odnosno prikazati trenutna svojstva korisničkih sučelja analiziranih digitalnih zbirki. U istraživanje je uključeno 11 korisničkih sučelja digitalnih zbirki razglednica hrvatskih i stranih narodnih knjižnica čijom se analizom otkriva razina zadovoljenja odabranih kriterija koji su temelj analize korisničkih sučelja digitalnih zbirki. Za potrebe istraživanja izdvojeno je 18 kriterija za vrednovanje koji se temelje na pretpostavci da je bitno prilagoditi se ponašanju korisnika, te istovremeno uzimati u obzir raznolikost korisnika digitalnih zbirki. S ciljem vrednovanja zbirki odabrani su i kriteriji koji se odnose na neizostavne funkcije u digitalnim zbirkama, a koje se odnose na pretraživanje, pregledavanje i korištenje sadržaja. Te skup kriterija koji se odnose na aktivno uključivanje korisnika, jer upravo korisnici kao posljednja stavka u procesu digitalizacije korištenjem digitalnih zbirki doprinose ispunjenju ciljeva digitalizacije.

Cilj je utvrditi razinu zadovoljenja odabranih kriterija za vrednovanje digitalnih zbirki te prednosti i nedostatke određenih sučelja digitalnih zbirki. Također, cilj je otkriti koje su značajke, od nabrojanih, dostupne u digitalnim zbirkama. Te na kraju, u skladu s predloženim kriterijima izdvojiti primjer digitalne zbirke koja ima najbolje sučelje te izraditi model najučinkovitijeg oblikovanja digitalne zbirke razglednica. Iako se izdvajanjem poželjnih karakteristika žele izdvojiti poželjni elementi u izradi kvalitetne digitalne zbirke, rezultati ovog istraživanja nisu dovoljni za izradu modela idealne digitalne zbirke, već mogu poslužiti kao polazište za druga detaljnija vrednovanja s više kriterija, što može biti podloga za izradu smjernica za oblikovanje digitalnih zbirki. Prilikom vrednovanja digitalnih zbirki istražiti će se i korištenje tih zbirki, odnosno ispitat će se jesu li zbirke lako pretražive i je li pregledavanje zbirki prilagođeno korisniku. Pretpostavka je da digitalne zbirke većim dijelom zadovoljavaju kriterije po pitanju funkcionalnosti, upotrebljivosti i prilagođenosti različitim korisnicima. Druga pretpostavka je da će biti osjetnih razlika među odabranim zbirkama. Treća pretpostavka je da će se analizom pronaći određeni nedostaci, odstupanja, nezadovoljeni kriteriji koji mogu predstavljati poteškoće korisnicima.

5.3 Metodologija

U istraživačkom dijelu slijedi prikaz i analiza sučelja digitalnih zbirki razglednica metodom pregledavanja. Metodom pregledavanja procijenit će se usklađenost korisničkih sučelja s izdvojenim kriterijima za vrednovanje. Kako bi se analizom prepoznale poželjne karakteristike korisničkih sučelja digitalnih zbirki te dobili podaci o tome kako bi zapravo trebalo oblikovati digitalizirane zbirke razglednica, izdvojeno je 11 korisničkih sučelja digitalnih zbirki razglednica većih i manjih, hrvatskih i stranih, narodnih knjižnica. Za provođenje analize, odabrani su kriteriji temeljem kojih će se analiza provesti. Odabrani kriteriji vezani su uz funkcije korisničkih sučelja kojima se osigurava jednostavno i učinkovito korištenje digitalnih zbirki, odnosno temelje se na značajkama koje doprinose oblikovanju sučelja koja su u stanju odgovoriti na potrebe korisnika kojima su namijenjena. S obzirom da se mrežna mjesta koriste za komunikaciju kulturne baštine, bitno je promotriti u kojoj su mjeri prilagođena korisnicima te na koje načine se razglednice mogu koristiti, pretraživati i pregledavati. Također, svaka građa koja je predmet digitalizacije zahtjeva prilagođen proces digitalizacije, no isto tako i prilagođeno prezentiranje sadržaja, pa će se iz tog razloga različito predstaviti i organizirati zbirka razglednica, od primjerice zbirke knjiga ili zbirke digitaliziranih novina. Sukladno tome, u istraživanju će se obratiti pažnja na načine pregledavanja građe, alate koji su dostupni za korištenje građe, kretanje među zbirkama. Također, s obzirom da svjedočimo sve većem porastu korištenja mobilnih uređaja u svakodnevnom korištenju interneta, valja razmisliti o responzivnom dizajnu, odnosno prilagođavanju stranica svim uređajima. Na temelju navedenog izdvojeni su kriteriji za vrednovanje digitalnih zbirki.

Prvi korak u ovom istraživanju bio je utvrditi kriterije na kojima se temelji analiza. Pregledavanjem digitalnih zbirki sastavljen je popis od 18 značajki. Izdvajale su se značajke koje su bile zajedničke svim zbirkama ili pak samo određenim digitalnim zbirkama. Pretpostavka je da su korisnici digitalnih zbirki razglednica različitih profila stoga su se prilikom odabira kriterija uzimala u obzir ponašanja, znanja i vještine različitih skupina korisnika. Istraživanje se provodi na način da se ustanovljuje koje su karakteristike sučelja zadovoljene u odnosu na prethodno formirane kriterije.

Za potrebe unošenja i prezentiranja prikupljenih podataka, izrađene su tablice u kojima su grupirani kriteriji, a koje su popunjavane ponovnim pregledavanjem odabranih zbirki. Uz tablični prikaz, rezultati analize biti će oblikovani kroz detaljnije opisivanje svih odabranih

digitalnih zbirki, gdje će se uz kratak opis zbirke izdvojiti i druge zapažene karakteristike, alati i načini korištenja i predstavljanja digitalne građe.

Kroz tablice su prikazane osnovne informacije o zbirkama i sučelju, odnosno podaci o opsegu i sadržaju zbirki, kao i podatak o mogućnostima odabira jezika sučelja, koji je izdvojen kao bitan jer su zbirke u virtualnom prostoru prostorno neograničene i mogu im pristupiti korisnici iz različitih govornih područja. Zatim, podatak koji govori o tome je li dizajn stranice responzivan, te podatak o dostupnosti pomoći pri korištenju. Ta dva kriterija su odabrana zbog pretpostavke da je bitno prilagoditi se ponašanju korisnika, u smislu omogućavanja pregledavanja zbirki na različitim uređajima te istovremeno uzimati u obzir činjenicu da različiti profili korisnika koriste zbirke, te ih je bitno uputiti kako se kretati zbirkom i pretraživati. Nadalje, nezaobilazni kriteriji koji govore o bitnim funkcijama kada je riječ o digitalnim zbirkama, a to su pretraživanje i pregledavanje sadržaja. Time je obuhvaćeno pitanje osnovnog i naprednog pretraživanja, filtriranja, sortiranja rezultata te pitanje odgovarajućeg preglednika koji olakšava ili otežava korištenje zbirke. Jedna od značajki odnosi se na prisutnost metapodataka kojima su popraćeni i opisani sadržaji. Postupanje sa sadržajem obuhvaćeno je kriterijima koji se odnose na preuzimanje sadržaja i njihov ispis. Te posljednje, no ne manje bitno, kategorija u kojoj su kriteriji vezani uz uključivanje korisnika. Korisnici su bitni kada govorimo o digitalnim zbirkama jer su upravo oni posljednja stavka u procesu digitalizacije, odnosno njihovo korištenje omogućuje ispunjenje ciljeva digitalizacije, stoga je poželjno da su uključene mogućnosti poput komentiranja, ocjenjivanja, dijeljenja sadržaja na društvenim mrežama i sl.

Kroz tablični prikaz doznaje se razina zadovoljenja odabranih kriterija koji su temelj analize korisničkih sučelja digitalnih zbirki. Ukupno je izdvojeno 18 kriterija koji su podijeljeni u četiri kategorije i prikazani u četiri tablice. Iz toga proizlazi da je maksimalan broj bodova 18, odnosno toliki broj mogućih zadovoljenih kriterija.

Za popunjavanje tablica korištene su oznake 0 i 1 koje govore je li neki kriterij zadovoljen ili nije.

0=NE (kriterij nije zadovoljen)

1=DA (kriterij je zadovoljen)

Ukupan broj=u kojoj su mjeri kriteriji zadovoljeni.

Analizom je obuhvaćeno 11 korisničkih sučelja digitalnih zbirki narodnih knjižnica koje nude pristup digitaliziranim razglednicama.

Digitalne zbirke koje su obuhvaćene analizom su:

1. Rosalis Bibliotheque numérique de Toulouse
2. Lokalni repozitorij „Koprivnička kulturna baština“ Knjižnica i čitaonica Fran Galović
3. SVEVID digitalna knjižnica Gradske knjižnice Rijeka
4. Zagrebačka kulturna baština
5. Digitalna knjižnica Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek
6. Virtualna zavičajna zbirka – projekt Gradske knjižnice i čitaonice Pula
7. The County of Brant Public Library
8. Opole Digital Library
9. New York Public Library
10. My History - Columbus Metropolitan Library Digital Collections
11. Ptuj in Ormož z okolico na razglednicah - Knjižnica Ivana Potrča

5.4 Rezultati i rasprava

Tabela 1. Osnovne informacije o zbirkama

Osnovne informacije o zbirkama				
Država	Naziv digitalne zbirke/knjižnice	Opseg		Vrste sadržaja
		Broj zbirki	Broj razglednica	
Francuska	Rosalis Bibliotheque numérique de Toulouse	9 zbirki	240	knjige, rukopisi, karte, fotografije, razglednice, novine, časopisi, notni i zvučni zapisi
Hrvatska	Lokalni repozitorij „Koprivnička kulturna baština“ Knjižnica i čitaonica Fran Galović	5 zbirki	472	novine, grafike, razglednice
	SVeVID digitalna knjižnica Gradske knjižnice Rijeka	5 zbirki	1034	fotografije, knjige, članci iz časopisa, zvučni i video zapisi
	Zagrebačka kulturna baština	9 zbirki	27	karte, knjige, dokumenti, notni zapisi, rukopisi, novine, časopisi, sitni tisak, zvučni zapisi, razglednice, fotografije, arhitektonski nacrti
	Digitalna knjižnica Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek	7 zbirki	105	periodika, karte, fotografije, razglednice
	Virtualna zavičajna zbirka – projekt Gradske knjižnice i čitaonice Pula	17 zbirki	528	knjige, notni zapisi, razglednice
Kanada	The County of Brant Public Library	6 zbirki	136	fotografije, razglednice, novine, članci, pisma, knjige, audio i video zapisi
Poljska	Opole Digital Library	5 zbirki	395	knjige, časopisi, razglednice, fotografije, karte, grafike
SAD	NewYork Public Library	4600 zbirki 24 divizije	9939	crteži, rukopisi, karte, fotografije, plakati, razglednice, grafike, rijetke ilustrirane knjige, video, audio zapisi
	My History - Columbus Metropolitan Library Digital Collections	44 zbirki	12835	fotografije, knjige, crteži, novine, karte
Slovenija	Ptuj in Ormož z okolico na razglednicah - Knjižnica Ivana Potrča	407 zbirki	135	fotografije, razglednice, audio i video zapisi

Tabela 2 Osnovne informacije o sučelju

Osnovne informacije o sučelju					
Država	Responzivnost	Jezik sučelja		Pomoć pri korištenju (tekstualna, video, kontakt)	Ukupan broj
		Engleski	Drugi jezici		
Francuska	1	1	FRA ENG ŠP OCI KIN	1	3
Koprivnica	0	1	HR ENG	0	1
Rijeka	1	1	ENG HRV POL DEU FR NO PT SR NL	0	2
Zagreb	0	1	HRV ENG	1	2
Osijek	0	0	HRV	0	0
Pula	0	1	HRV IT DEU	1	2
Kanada	1	1	ENG	1	3
Poljska	0	1	DE ENG PL	0	1
New York	1	1	ENG ŠP KIN RUS	1	3
My History	0	1	ENG	1	2
Slovenija	1	1	SLV IT HUN ENG	0	2
Bodovi					3

Tabela 3 Pretraživanje, pregledavanje i preuzimanje sadržaja

	Pretraživanje sadržaja		Pregledavanje/predstavljanje sadržaja			Preuzimanje	Ukupan broj
	Osnovno pretraživanje	Napredno pretraživanje	Preglednik	Prethodna-sljedeća	Okreni stranu (lice i naličje)		
Francuska	1	1	0 ⁷⁵	1	1	1	5
Koprivnica	1	0 ⁷⁶	1	1	0	1	4
Rijeka	1	1	1	1	0	1	5
Zagreb	1	0	1	1	0	1	4
Osijek	0	0	0	0	0	1	1
Pula	1	1	1	0	1	1	5
Kanada	1	1	1	0	1	1	5
Poljska	1	1	1	1	1	1	6
New York	1	1	1	1	1	1	6
My History	1	1	1	1	1	1	6
Slovenija	1	0	1	1	0	1	4
Bodovi:							6

Tabela 4 Filtriranje, sortiranje rezultata i metapodaci

Država	Filtriranje rezultata	Sortiranje rezultata	Metapodaci	Ukupan broj
Francuska	1	1	1	3
Koprivnica	0	1	1	2
Rijeka	1	1	1	3
Zagreb	0	1	1	2
Osijek	0	0	1 ⁷⁷	1
Pula	0	0	1	1
Kanada	1	1	1	3
Poljska	1	0	1	2
New York	1	1	1	3
My History	1	1	1	3
Slovenija	0	1	1	2
Bodovi				3

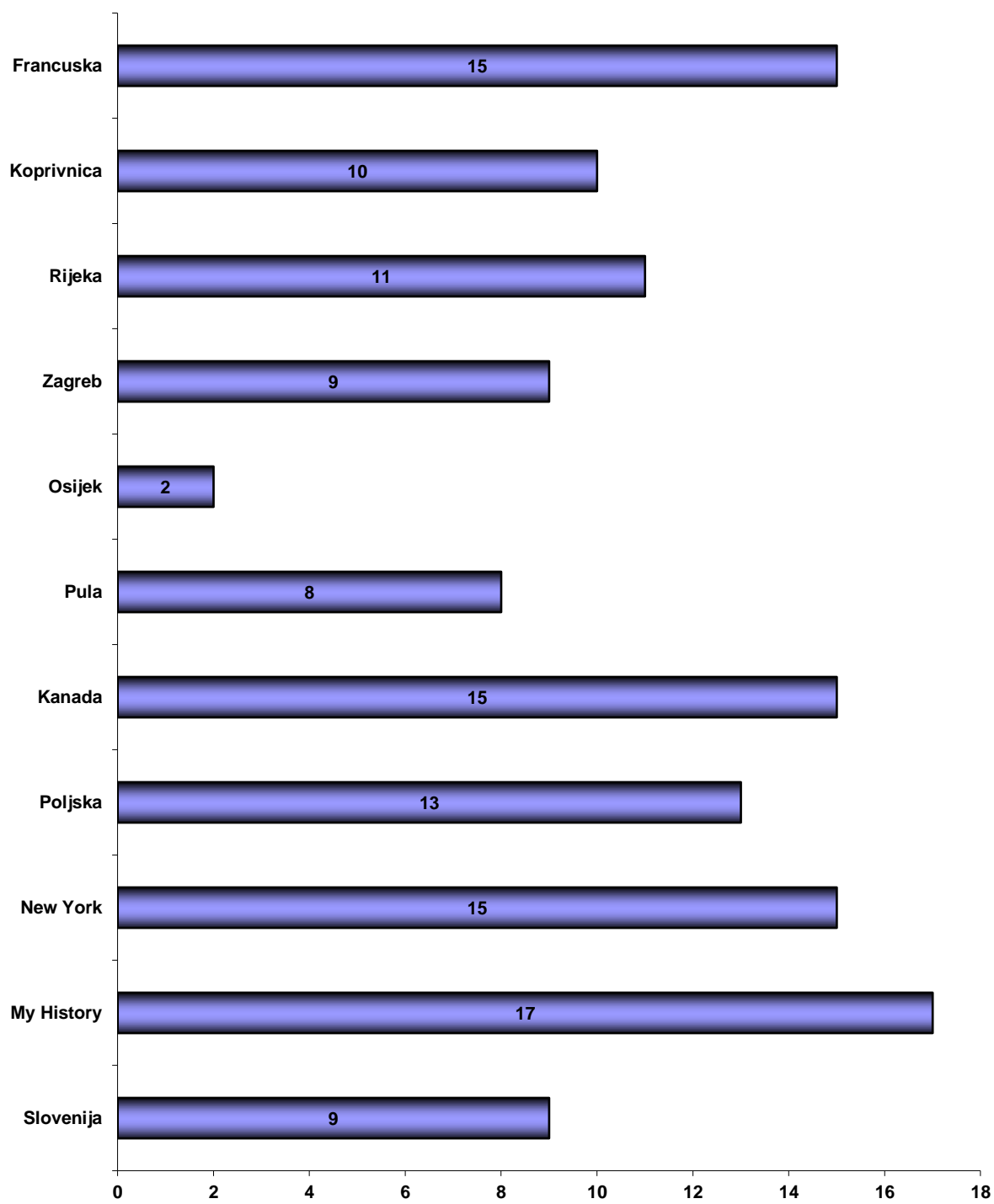
⁷⁵ Prikaz umanjenog formata digitalnog sadržaja pored metapodataka, no punu veličinu otvara u novoj kartici.

⁷⁶ Napredno pretraživanje koprivničkih razglednica moguće je na drugom mrežnom - u Digitalnoj knjižnici Metelwin, kao i opcija pregledavnja lica i naličja razglednica.

⁷⁷ Metapodatci nisu navedeni u zbirci nego u poveznici na katalog koja se nalaze ispod svakog digitalnog sadržaja.

Tabela 5 Uključivanje korisnika

Država	Uključivanje korisnika					Ispis	Ukupan broj
	korisnički profil/login	dijeljenje	ocjenjivanje	tagiranje	komentiranje		
Francuska	1	1	0	0	1	1	4
Koprivnica	1	1	0	0	0	1	3
Rijeka	0	1	0	0	0	0	1
Zagreb	1	1	0	0	0	1	3
Osijek	0	0	0	0	0	0	0
Pula	0	0	0	0	0	0	0
Kanada	1	1	0	0	1	1	4
Poljska	1	1	0	1	0	1	4
New York	0	1	0	0	1	1	3
My History	1	1	1	1	1	1	6
Slovenija	0	1	0	0	0	0	1
Bodovi							6

Slika 1 Ukupan broj zadovoljenih kriterija

Rezultati istraživanja prikazani su kroz opise svih zbirki te kroz tablični prikaz zadovoljenih kriterija. U opisima zbirki, svaka je zbirka posebno predstavljena i popraćena izdvojenim pozitivnim značajkama koji nisu obuhvaćeni izdvojenim kriterijima. Analizom je utvrđeno da se korisnička sučelja digitalnih zbirki međusobno razlikuju u nizu značajki, te da mnoge od njih nude obogaćena sučelja dodatnim alatima i opcijama koje osiguravaju bolje korisničko iskustvo. S druge strane, u tablicama su prikazani podaci koji pomažu utvrditi razinu zadovoljenja izdvojenih kriterija, te prednosti i nedostatke pojedinih sučelja digitalnih zbirki. Nijedna od izdvojenih zbirki nema ostvaren maksimalan broj bodova, no jedno sučelje zadovoljava gotovo sve kriterije, izuzev jednog – responzivan dizajn. S druge strane, zbirka osječkih razglednica ima najmanji ukupan broj, odnosno samo dva zadovoljena kriterija. Prema ukupnom broju bodova, samo dvije zbirke zadovoljavaju manje od polovice ukupnog broja kriterija. Time je potvrđena pretpostavka da većina digitalnih zbirki zadovoljava barem polovicu, odnosno većinu izdvojenih kriterija. Druga pretpostavka je da će biti osjetnih razlika među odabranim zbirkama, odnosno u razini zadovoljavanja kriterija. Što se potvrđuje podatkom da postoji zbirka u kojoj su samo dva kriterija zadovoljena, dok s druge strane postoji zbirka u kojoj samo jedan od ukupno 18 kriterija nije zadovoljen. Analizom je također utvrđeno da postoje određeni nedostaci odnosno nezadovoljeni kriteriji, o čemu govori podatak da nijedna zbirka nema maksimalan broj bodova. Bodovi kojima su ocijenjene digitalne zbirke potrebno je shvatiti kao okvirne i nikako konačne, jer kako bi se dala stvarna ocjena tih zbirki trebalo bi u analizu uključiti knjižnice koje su po karakteristikama, snazi i mogućnostima međusobno bliže, odnosno koje djeluju uz podjednaku razinu financijskih i drugih resursa.

Tabela 1 Osnovne informacije o zbirkama

U prvoj tablici navedeni su osnovni podaci o zbirkama. Digitalna zbirka koja ima najviše digitaliziranih razglednica je My History - Columbus Metropolitan Library Digital Collections s ukupno 12835 razglednica, dok digitalna zbirka Zagrebačka kulturna baština broji najmanje razglednica, ukupno 27. Uz razglednice, sve zbirke posjeduju i druge vrste digitalizirane građe - knjige, periodiku, karte, fotografije, zvučne i video zapise i drugo.

Tabela 2 Osnovne informacije o sučelju

Responzivnost: Podaci iz tablice govore da responzivan dizajn imaju 5 od 11 analiziranih sučelja. Uz napomenu da u slučaju francuske digitalne knjižnice postoji Rosalis mobilna verzija koja nije jednaka desktop verziji, odnosno ne nudi sve mogućnosti. Kanadska zbirka odvojeno nudi mogućnost mobilnog pretraživanja.

Engleski jezik kao jezik korištenja sučelja dostupan je u gotovo svim zbirkama, osim u zbirci osječkih razglednica.

Drugi jezici : neka je sučelja moguće koristiti na više jezika. Primjerice Rijeka nudi 9 jezika, Francuska 5, New York i Slovenija po 4.

Pomoć pri korištenju: Uglavnom je riječ o tekstualnim uputama za pretraživanje i korištenje zbirke. Ukupno 6 analiziranih sučelja zadovoljava taj kriterij. Njujorška zbirka uz detaljne tekstualne upute ima i video koji prikazuje način korištenja. Iako sve zbirke nemaju zadovoljen taj kriterij, u svim zbirkama su dostupni podaci za kontakt putem kojeg se korisnici mogu javiti u slučaju nejasnoća.

Sve kriterije navedene u ovoj tablici zadovoljavaju tri zbirke - Francuska, Kanada i New York. Ti su kriteriji važni iz perspektive korisnika jer omogućavaju korištenje zbirke širem broju korisnika. Odnosno na više jezika, na različitim uređajima te uz prisutnost tekstualnih uputa za pretraživanje pridonose boljem snalaženju na stranici i korištenju mogućnosti koje sučelja nude.

Tabela 3 Pretraživanje, pregledavanje i preuzimanje sadržaja

Osnovno pretraživanje nije moguće samo u jednoj zbirci, dok mogućnost naprednog pretraživanja zbirke nije dostupna u četiri primjera.

Preglednik: preglednik digitalnih sadržaja nije dostupan u dva sučelja. U tim se zbirkama puna veličina razglednica otvara u odvojenoj kartici.

Prethodna-sljedeća: opcija kretanja unutar zbirke ili rezultata pretrage olakšana je uz mogućnost korištenja gumba "prethodna-sljedeća", te ne zahtjeva povratak na rezultate pretrage kako bi se pregledavao sadržaj. Tri zbirke ne podržavaju tu opciju.

Okreni stranu (lice i naličje razglednice): ukupno 5 zbirke ne nudi prikaz digitaliziranih naličja razglednica. Uz napomenu da je u taj broj uključena i zbirka kopirničkih razglednica čija su naličja digitalizirana i dostupna na drugom mrežnom mjestu.

No za potrebe ove analize analizirano je samo jedno mrežno mjesto (repozitorij Koprivnička kulturna baština).

Preuzimanje je dozvoljeno u svim zbirkama, u većini preglednika se nudi opcija preuzimanja, u njujorškoj i različite formate, dok se u dvije zbirke (Osijek i Pula) sadržaj preuzima desnim klikom.

Tri zbirke - Poljska, New York i My History zadovoljavaju sve kriterije navedene u trećoj tablici. I druga sučelja imaju visoku razinu zadovoljavanja kriterija, izuzev osječkog kod kojeg je zadovoljen samo kriterij preuzimanja.

Tabela 4 Filtriranje, sortiranje rezultata i metapodaci

Filtriranje kao mogućnost kojom se olakšava pretraživanje sadržaja dostupna je u 6 zbirki, dok je sortiranje dostupno u njih 8. Metapodaci o razglednicama dostupni su u svim primjerima.

Sve kriterije navedene u ovoj tablici zadovoljava 5 analiziranih sučelja.

Tabela 5 Uključivanje korisnika

U posljednjoj tablici unutar koje su okupljeni kriteriji vezani uz uključivanje korisnika vidljive su najveće razlike između korisničkih sučelja.

Korisnički profil moguće je izraditi u 6 analiziranih zbirki.

Dijeljenje sadržaja je kriterij koji je u najvećoj razini zadovoljen. Samo dvije zbirke ne podržavaju tu opciju. Kanadske razglednice moguće je dijeliti putem elektronske pošte u obliku e-razglednica. Poljska otvara mogućnost dijeljenja nakon stvaranja korisničkog profila. Njujorško i slovensko sučelje nudi dijeljenje sadržaja putem društvenih mreža (Facebook, Twitter, Pinterest, Google+).

Ocjenjivanje sadržaja je kao opcija dostupna samo u američkoj digitalnoj zbirci My History.

Tagiranje odnosno označavanje sadržaja moguće je u dvije zbirke. Dok komentiranje podržava 4 sučelja. U većini, odnosno 7 zbirki dostupna je opcija ispisa.

Uključivanje korisnika je kategorija u kojoj su sučelja ostvarila najmanji broj bodova. U toj kategoriji prednjači američka zbirka My History (Columbus Metropolitan Library Digital Collections) sa svih 6 zadovoljenih kriterija. To je ujedno i jedino sučelje koje nudi

moгуćnost ocjenjivanja sadržaja. Također, poljska i kanadska zbirka imaju 4 zadovoljena kriterija u toj kategoriji. Kanadska zbirka nema opciju označavanja no ima zanimljivu mogućnost rješavanja misterija vezanih uz digitalne sadržaje te mogućnost slanja e-razglednica. Također, poljska zbirka omogućuje dodjeljivanje tajnih i javnih oznaka te predlaganje ključnih riječi. Slovenska i njujorška zbirka nude dijeljenje putem društvenih mreža. Francuska umjesto označavanja sadržaja poziva korisnike na identifikaciju sadržaja.

Sve kriterije navedene u ovoj tablici zadovoljava jedno sučelje, koje prednjači i u ukupnom broju ostvarenih bodova, odnosno zadovoljenih kriterija. Riječ je o digitalnoj zbirci My History - Columbus Metropolitan Library Digital Collections. To je ujedno i digitalna zbirka s najvećim brojem digitaliziranih razglednica.

U skladu s predloženim kriterijima, digitalna zbirka My History (Columbus Metropolitan Library Digital Collections) ostvarila je najveći broj bodova iz čega proizlazi da posjeduje najbolje korisničko sučelje. Iako su izdvajanjem poželjnih karakteristika istaknuti poželjni elementi u izradi kvalitetne digitalne zbirke, rezultati ovog istraživanja nisu dovoljni za izradu idealne digitalne zbirke, već mogu poslužiti kao polazište drugim detaljnijim analizama u kojima se provodi vrednovanja s više kriterija, čime bi se moglo koračati prema izradi smjernica za oblikovanje digitalnih zbirki.

5.4.1 Opisi digitalnih zbirki

1. Rosalis – Bibliothèque numérique de Toulouse⁷⁸

Rosalis je digitalna knjižnica Gradske knjižnice Toulouse pokrenuta 2012. godine, no počeci digitalizacije sežu u 1999.godinu. Na mrežnoj stranici omogućen je pristup digitalnim zbirkama u kojima se nalaze brojni sadržaji kulturne baštine koji se čuvaju u knjižnici, partnerskim kulturnim ustanovama ili u privatnim zbirkama. Rosalis u 2016. godini sadrži oko 60 000 dokumenata i 6 milijuna slika. Ukupno je 9 zbirki koje sadrže rukopise, tiskane knjige, časopise, fotografije, razglednice, karte te zvučnih snimke. Sučelje mrežne stranice dizajnirano je na način da mu se može putem pametnog telefona. Također, server koristi OAI-PMH protokol koji omogućuje pobiranje i razmjenu metapodataka. Sučelje je moguće koristiti na 5 jezika.

U zbirci se nalazi ukupno 240 razglednica koje su popraćene opsežnim metapodacima. Omogućeno je osnovno i napredno pretraživanje sadržaja, kao i filtriranje te sortiranje rezultata. Pregledavanje sadržaja je otežano jer ne postoji preglednik koji pokazuje uvećane fotografije i omogućuje kretanje unutar zbirke, već se uvećana verzija otvara u novoj kartici preglednika. Rosalis je otvoren za primanje povratnih korisničkih informacija i doprinosa. Moguće je prijaviti se na stranicu s korisničkim profilom, dijeliti sadržaje uz pomoć generirane poveznice, omogućeno je komentiranje sadržaja, pisanje članaka o sadržajima te pisanje bloga. Označavanje nije omogućeno no korisnici su pozvani na identifikaciju sadržaja. Također, korisnici mogu ponuditi vlastitu građu za digitalizaciju koju posjeduju, ili pak predložiti građu za digitalizaciju iz fonda gradske knjižnice.

Rosalipédie je kolaborativna enciklopedija digitalne knjižnice Rosalis. Korisnici se pozivaju na korištenje enciklopedije kako bi bolje upoznali digitalne zbirke, no također im se nudi mogućnost pisanja članaka o postojećim digitalnim sadržajima. Zainteresirani se pozivaju da podijele svoje znanje na način da pišu za njihov blog ili pak članak u Rosalipédie(Slika 2).

⁷⁸ Rosalis – Bibliothèque numérique de Toulouse. URL: [http://rosalis.bibliotheque.toulouse.fr/\(2016-9-28\)](http://rosalis.bibliotheque.toulouse.fr/(2016-9-28))

Image number 1

Image number 2

Share

http://numerique.bibliotheque.toulouse.fr/ark:/74899/B315556101_CP0004_65_114

Rosalipedia

 Write an article about this document

Lourdes, 152 : L'observatoire du Pic de Jer

Year: 1920-1930

Phys. Desc.: Impression photomécanique (carte postale) ; phototypie, noir et blanc ; 14 x 9 cm

Type: image fixe

Cartes postales
Noir et blanc
Phototypies
Paysages
Impressions photomécaniques
Photographies

Note: Correspondance manuscrite au verso

Call N°: Bibliothèque municipale de Toulouse, CP 4 (65) 114

URL: http://numerique.bibliotheque.toulouse.fr/ark:/74899/B315556101_CP0004_65_114

Subject: Paysages de montagne
Pic (Montagne)
Sommet (montagne)

Location : Hautes-Pyrénées (France)
Pyrénées (France)
Lourdes (Hautes-Pyrénées)

Document: http://catalogues.toulouse.fr/web2/framp2.exe/do_keyword_s_earch/log_in?setting_key=BMT1&servers=lhome&query=cp000096

Copyright: Bibliothèque municipale de Toulouse -- domaine public

 **Jednostavno dijeljenje sadržaja
preuzimanjem generirane poveznice**

 **Rosalipédie - mogućnost pisanja članaka
o sadržaju za kolaborativnu enciklopediju**

Slika 2 Rosalipédie i dijeljenje sadržaja

2. Koprivnička kulturna baština⁷⁹

Portal "Koprivnička kulturna baština" pokrenut je s ciljem da se na jednom mjestu okupe dosadašnji lokalni projekti digitalizacije. Počeci digitalizacije vežu se uz 2007. godinu, odnosno uz projekt "Digitalizacija zavičajne i kulturne baštine - novine "Glas Podravine" (1950.-2007.)", koji je ujedno bio prvi projekt realiziran u okviru nacionalnog projekta digitalizacije "Hrvatska kulturna baština". Uz lokalni tisak, u repozitoriju su pohranjeni i drugi digitalizirani sadržaji koji predstavljaju koprivničku kulturnu baštinu i baštinu koprivničkog kraja. Repozitorij je rezultat suradnje lokalnih baštinski ustanova – knjižnice, muzeja i arhiva koji kroz partnerstvo grade digitalnu bazu zavičajne baštine koja je besplatno dostupna svima. Server koristi OAI-PMH protokol koji olakšava razmjenu i pobiranje metapodataka od pobirača poput Europeane.

Digitalizacija koprivničkih razglednica provedena je u okviru projekta Digitalizacija zavičajne kulturne baštine, a obuhvaća dvije zbirke: Zbirku razglednica Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ i privatnu zbirku Zlatka Ivkovića. Projektom su digitalizirane ukupno 472 razglednice.

Sučelje je na hrvatskom jeziku, a podržava opciju korištenja i na engleskom jeziku. Postoji mogućnost otvaranja korisničkog profila čime se otvara mogućnost pohranjivanja favorita. U repozitoriju je sadržaj podijeljen u 5 zbirki. Zbirku razglednica moguće je pregledavati na više načina. Razglednice su opisane i popraćene metapodacima iz kojih je također moguće saznati je li razglednica putovala i koje su polazišne i odredišne adrese (gradovi). Omogućeno je osnovno pretraživanje, pregledavanje putem preglednika te preuzimanje sadržaja. U repozitoriju nije moguće napredno pretraživanje no to je omogućeno na drugom mrežnom mjestu, digitalnoj knjižnici Metelwin u kojoj su također predstavljene zbirke razglednica Knjižnice i čitaonice "Fran Galović" Koprivnica . U digitalnoj knjižnici Metelwin omogućeno je pretraživanje po kategorijama vezanim uz razglednice – ključnim riječima, godini izdanja, izdavačima. Također, omogućen je prikaz naličja razglednica, te uvećan prikaz žiga. Metapodaci pružaju detaljne informacije o razglednicama, a dio tih podataka - ključne riječi, izdavač, godina, vlasnik i grad su klikabilni te je moguće na taj način pretraživati zbirku.

⁷⁹ Koprivnička kulturna baština. URL: <http://kbb.arhivx.net/> (2016-9-29)

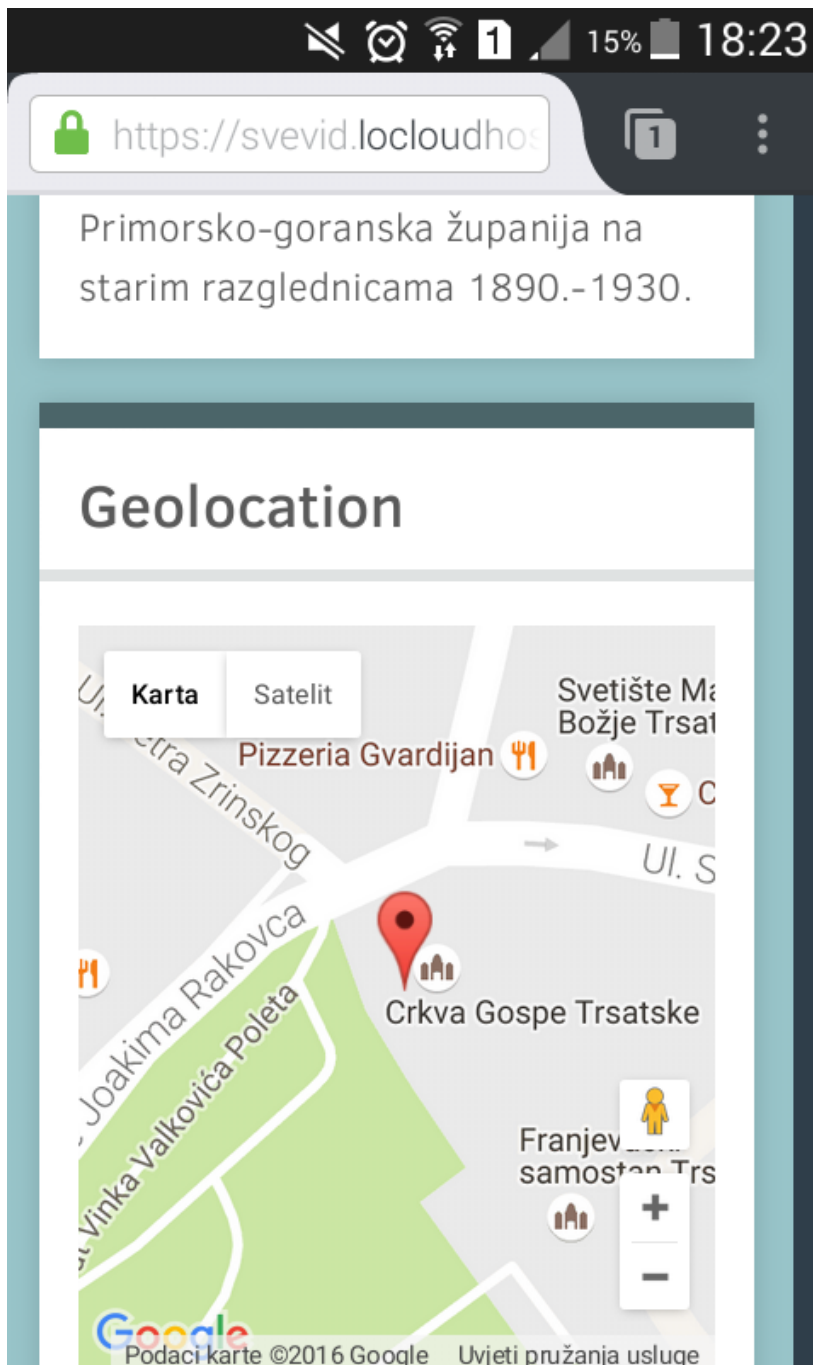
3. SVEVID - digitalna knjižnica Gradske knjižnice Rijeka⁸⁰

SVEVID je digitalna knjižnica Gradske knjižnice Rijeka, nastala u sklopu projekta AccessIT Plus. U digitalnoj knjižnici okupljena je digitalizirana građa iz Zavičajne zbirke - djela vezana uz zavičaj, zavičajni autori, stručna literatura važna za lokalno stanovništvo te stručna postignuća djelatnika. U zbirkama se nalaze izvorni digitalni objekti i digitalizirana građa - fotografije, razglednice, knjige, članci iz časopisa, e-knjige, zvučni i video zapisi. Cilj je nadograđivati postojeću digitalnu zbirku novim sadržajima i učiniti SVEVID mjestom koje će lokalna zajednica prepoznati kao mjesto okupljanja digitalne građe zavičajnoga značaja. Uz knjige s tematikom riječke povijesti, u digitalnoj knjižnici je predstavljena i zbirka starih razglednica na kojima su prikazani motivi grada Rijeka i okolice s početka 20. Stoljeća. Digitalna zbirka razglednica podijeljena je u tri potkategorije - Rijeka na starim razglednicama, Gorski kotar na starim razglednicama ili Hrvatsko primorje na starim razglednicama. Pri izgradnji digitalne knjižnice korišten je softver otvorenog koda OMEKA koji podržava međunarodne standarde podataka i razmjenu podataka s platformama poput Europeane.

Korisničko sučelje je moguće koristiti na čak devet jezika, također, dizajn stranice je responzivan odnosno prilagođava se uređaju na kojem se stranica pregledava. Moguće je osnovno i napredno pretraživanje zbirke te filtriranje i sortiranje rezultata. Navedene značajke sučelja bitne su pri korištenju digitalnih zbirki, a oblikujući ga na takav način predstavljanje sadržaja je prilagođeno za korisnike iz različitih govornih područja, kao i onima koji pristupaju sadržaju s mobilnih uređaja. Manji nedostatak sučelja se očituje u izostanku preglednika fotografija, iako je omogućeno kretanje između zapisa, to nije izvedeno kao u većini analiziranih digitalnih zbirki na način da se otvaranjem uvećane verzije razglednice ulazi u preglednik koji nudi opcije korištenja građe (preuzimanje, ispis, rotacija, zoom i sl.). Preuzimanje sadržaja je dozvoljeno, a provodi se na način da se digitalni sadržaj otvori u novoj kartici i odabere opcija spremanja putem desnog klika na mišu.

Dodatni alat koji obogaćuje digitalni sadržaj je geolokacija, upisivanje zemljopisnih imena i pripadajućih koordinata određenog sadržaja i prikazivanje lokacije na google karti integriranoj u zapis(Slika 3).

⁸⁰ SVEVID - digitalna knjižnica Gradske knjižnice Rijeka . URL: [https://svevid.locloudhosting.net/\(2016-10-2\)](https://svevid.locloudhosting.net/(2016-10-2))

Slika 3. Prikaz geolokacije digitalnog sadržaja na mobilnom uređaju

4. Digitalizirana zagrebačka baština⁸¹

Digitalizirana zagrebačka baština mrežno je mjesto na kojem su predstavljene digitalne reprodukcije vrijedne i rijetke građe Knjižnica grada Zagreba. Počeci digitalizacije u Knjižnicama grada Zagreba sežu u 2008. godinu kada je digitalizirana građa u okviru projekta Osvijetlimo dio svoga nasljeđa: Zagreb na pragu modernog doba, a rezultati tog projekta danas su dio zbirke Digitalizirana zagrebačka baština. Digitalni sadržaji govore o razvoju grada, o istaknutim osobama i ustanovama, te kulturnom stvaralaštvu kao i sportskim dostignućima koji čine bitan dio povijesti grada Zagreba. Digitalizacijom građe cilj je širu javnost upoznati sa zagrebačkom kulturnom baštinom te istovremeno promovirati knjižničnu građu i podržati važnost očuvanja kulturnog identiteta.

Sadržaj je predstavljen u 9 zbirki, među kojima je i 27 digitaliziranih razglednica. Uz razglednice, u zbirkama se nalaze i druge vrste građe - karte, knjige, dokumenti, notni zapisi, rukopisi, novine, časopisi, sitni tisak, zvučni zapisi, fotografije te arhitektonski nacrti. Digitalne zbirke je moguće pregledavati upravo prema vrsti građe, zatim po zbirkama te putem virtualnih izložbi, no nije omogućeno napredno pretraživanje.

Sučelje se može koristiti na hrvatskom i engleskom jeziku. Korisnicima je ponuđena opcija logina i pohranjivanja omiljenog sadržaja te dijeljenje sadržaja putem permalinka dostupnog u pregledniku. Dostupni su naputci za pretraživanje te pomoć pri korištenju digitalne zbirke. Preglednik nudi brojne mogućnosti korištenja građe - zumiranje, rotiranje, prilagođavanje prikaza, preuzimanje. Korišten je isti preglednik kao i kod repozitorija Koprivnička kulturna baština. U ovoj zbirci nije digitalizirano naličje razglednica. Uz postojeće zbirke, unutar digitalne knjižnice postavljene su virtualne izložbe u čijoj izradi se koristi digitalizirana građa, pa tako i razglednice (Slika 4).

⁸¹ Digitalizirana zagrebačka baština. URL: <http://kgzdzd.arhivpro.hr/> (2016-10-2)

Slika 4 Virtualna izložba dostupna na portalu Digitalizirana zagrebačka baština

5. Digitalna knjižnica Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek⁸²

Digitalna knjižnica Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek sadrži vrijednu građu osječkog kraja, čiji su izvornici pohranjeni u zbirkama Knjižnice. Pristup digitalnoj knjižnici dostupan je putem službene stranice Knjižnice, odnosno preko ikone „Digitalna knjižnica“ koja se nalazi na mrežnoj stranici. Projekt digitalizacije razglednica započeo je 2011. godine kao samostalni projekt Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek, a cilj projekta bio je učiniti dostupnima sadržaj koji služi kao neizostavan izvor podataka za istraživanje kulturne prošlosti grada. Unutar digitalne knjižnice nalazi se ukupno 7 zbirki, među kojima je i zbirka razglednica grada Osijeka gdje su na jednom mjestu okupljeni svi digitalizirani primjerci razglednica iz zavičajnog fonda, njih ukupno 105. Sučelje je vrlo jednostavno te ne postoji preglednik za pregledavanje sadržaja već se klikom na umanjeni prikaz otvara uvećana razglednica. Također, nije omogućeno niti pretraživanje unutar digitalne knjižnice. Iako sučelje ne podržava opcije pretraživanja, to je moguće provesti putem knjižničkog mrežnog kataloga u kojima su pohranjeni zapisi digitalnih sadržaja. Poveznica na zapis u katalogu nalazi se ispod umanjenog prikaza svake razglednice dostupne u digitalnoj knjižnici. Obradene razglednice imaju pripadajuću UDK oznaku koja okuplja sve jedinice građe dokumentarne fotografije s područja Osijeka. Uz UDK, u zapisu su dostupni i drugi podaci te

⁸² Digitalna knjižnica Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek.
URL:<http://www.gskos.unios.hr/?upit=sadrzaj&id=191> (2016-2-10)

poveznice s pomoću kojih je moguće kretanje mrežnim katalogom te pretraživanje ostalih razglednica.

6. Virtualna zavičajna zbirka - projekt Gradske knjižnice i čitaonice Pula⁸³

Virtualna zavičajna zbirka projekt je Gradske knjižnice i čitaonice Pula započet 2009. godine. Prvi projekt digitalizacije je digitalizacija starih razglednica u sklopu kojeg je 124 razglednica s motivima Pule postalo mrežno dostupno. Do danas je digitalizirano ukupno 528 razglednica koje prikazuju pulske motive s kraja 19. i početka 20. stoljeća. Portal se kontinuirano popunjava novim sadržajima, pa se uz razglednice u virtualnoj zbirci nalaze i digitalni primjerci knjiga i notnih zapisa. Digitalizirana građa pruža informacije o kulturnoj povijesti grada Pule i Istre, te su vrijedan izvor cjelokupnoj lokalnoj zajednici.

Korisničko sučelje digitalnih zbirki omogućava jednostavan pristup i korištenje, te ga se može koristiti na engleskom i hrvatskom jeziku, a dio sadržaja preveden je na talijanski i njemački. Korisnicima je dostupna pomoć pri pretraživanju i popis predmetnih oznaka koje postoje u bazi, a koje bitno pomažu pri pretraživanju te je moguće napredno pretraživanje zbirki. Nedostatak sučelja se odnosi na nemogućnost kretanja u zbirci prilikom otvaranja određenog zapisa, odnosno potrebno je vratiti se na rezultate pretrage te potom odabrati sljedeći sadržaj. Razglednice su opremljene metapodacima te je digitalizirano i naličje razglednica. Preglednik je jednostavan te nisu uključeni dodatni alati koji aktivno uključuju korisnike. Sučelje je lako za korištenje te nenametljivo i ugodno.

7. The County of Brant Public Library⁸⁴

The County of Brant Public Library Digital Collections je projekt pokrenut s ciljem očuvanja povijesti okruga Brant. Digitalne zbirke sadrže brojne izvorne povijesne dokumente, fotografije, razglednice i druge materijale. Zbirke se kontinuirano nadograđuju kako bi se dokumentirale sve zajednice u okrugu Brant. Trenutno je sadržaj podijeljen u 6 zbirki i sadrži 136 razglednica. U dosadašnjim projektima digitalizacije prikupljeni su i predstavljeni sadržaji koji govore o životima ključnih osoba u okrugu, njihove originalne povijesne zapise, fotografije i karte. Također, na temelju prikupljenih sadržaja sastavljaju se i eseji koji sažeto opisuju zbirke. Kroz dokumente i fotografije prikupljena su i predstavljena iskustva življenja u lokalnoj zajednici.

⁸³ Virtualna zavičajna zbirka - projekt Gradske knjižnice i čitaonice Pula. url<http://vizz.gkc-pula.hr/> (2016-10-3)

⁸⁴ The County of Brant Public Library. URL: <http://images.ourontario.ca/brant/2817656/gallery> (2016-10-10)

U prozoru na početnoj stranici zbirke izdvojene su najvažnije opcije koje su korisnicama potrebne prilikom korištenja. Mobilno pretraživanje zbirke, Napredno pretraživanje, Naputci za pretraživanje, Foto eseji, Što je novo, O knjižnici.

Jednostavno pretraživanje zbirki dostupno je korištenjem trake za pretraživanje na glavnoj stranici. Omogućeno je i napredno pretraživanje prema autoru, naslovu, ključnim riječima, datumu, geografskoj lokaciji. Dodatna mogućnost pri pretraživanju jest sužavanje izbora na sadržaje koje imaju komentare i 'misterije'. Iste mogućnosti su dostupne i u naknadnom filtriranju dobivenih rezultata. Dobivene rezultate je moguće dodatno pretraživati po ključnim riječima, filtrirati prema vrsti sadržaja, godinama, predmetnicama, licenci, zbirnama, te ograničiti prikaz samo na one s komentarima i misterijima.

Misterij je dodatna kategorija u digitalnoj zbirci kojom su zahvaćeni oni digitalni sadržaji kod kojih postoji određena nepoznanica. Sadržaji kod kojih postoji nepoznanica obilježeni su piktogramom. Knjižničari u zapis unose pitanje na koje žele naći odgovor te pozivaju korisnike da unesu svoje odgovore u prozor za komentare (primjerice godina kada je nastala fotografija, ili kojoj su organizaciji pripadale osobe sa fotografije itd). Unošenjem komentara i pružanjem informacija koji knjižničnom osoblju nisu poznati, korisnici na određen način sudjeluju u obradi sadržaja (Slika 5).

Uključivanje korisnika omogućeno je na više načina. Stvaranjem korisničkog profila i spremanjem omiljenih sadržaja, dijeljenje sadržaja stvaranjem elektroničkih razglednica, komentiranje i rješavanje misterija. Također, korisnici su sudjelovali i u izgradnji zbirki tijekom uspješno provedenog projekta Digitization Days koji je proveden 2009. godine. Projektom se željelo prikupiti privatne fotografije i dokumente koje se nalaze u privatnim kolekcijama obitelji iz tog kraja. Također se željelo zainteresirati javnost za digitalizaciju i njihovu mrežnu stranicu i digitalne zbirke. Dodatna mogućnost je slanje elektronske razglednice koja se nalazi u zbirci. Postupak je jednostavan, unošenjem elektronske pošte pošiljatelja i primatelja, uz dodatnu mogućnost unošenja teksta poruke.

Group of Girls in Burford

Description

Comments (1)

Mystery Question:

Can you identify the people in this photograph?
[Please answer by clicking on the Comments tab]

Media Type:

Image
Text

Item Types:

Photographs
Postcards

Description:

Item is a postcard with photograph of a group of girls standing in front of a building. The two girls at each end have sashes which read "Burford". The date this photo was taken is unknown.

Dimensions:

Width: 5.5 in
Height: 3.25 in

Subject(s):

Buildings
People
Photographs
Postcards

Local identifier:

1995.038.045

Collection:

Jean Sumsion Collection

Burford

Ontario, Canada
Latitude: 43.0834 Longitude: -80.49968

Copyright Statement:

Copyright status unknown. Responsibility for determining the copyright status and any use rests exclusively with the user.

Recommended Citation:

Group of Girls in Burford. Burford Township Historical Society and Museum, Photograph No. 1995.038.045.

Terms of Use:

The information and images provided are for personal research only and are not to be used for commercial purposes. Use of this information should

← Odgovor korisnika na postavljeno pitanje

← Pitanje koje su korisnicima postavili knjižničari

Slanje elektroničke razglednice elektroničkom poštom

View Comments and Add your own

Create electronic postcard

Full Image

View Back of Postcard

View Zoomified Version of Photo

Slika 5 Mystery question i e-postcard

8. Opole Digital Library⁸⁵

Opole Digital Library je digitalna knjižnica koja prikuplja i predstavlja digitalne zbirke kulturne baštine grada Opole i regije Šleske u Poljskoj. U zbirkama se nalaze digitalizirane knjige, časopisi, fotografije, razglednice i drugi sadržaji iz zbirke gradske knjižnice Emanuel Smolka u gradu Opole. Digitalizacijom se podržava načelo široke dostupnosti zbirki, stoga je knjižnica odlučila predstaviti svoj vrijedan sadržaj u digitalnoj knjižnici kroz 5 zbirki. U digitalnoj knjižnici pohranjene su stare grafike koje prikazuju povijest Poljske i pokrajine Šleske, rukopisi, karte, časopisi, knjige te zbirka razglednica koja prikazuje Šleske gradove i sela. Otvaranjem korisničkog računa proširuje se pristup digitalnoj knjižnici, gdje se kao usluga nudi newsletter s nedavno dodanim publikacijama. Sučelje je moguće koristiti na poljskom, engleskom i njemačkom jeziku, dok je primjerice pomoć pri korištenju sučelja, dostupna samo na poljskom jeziku.

⁸⁵ Opole Digital Library. URL: <http://mail.obc.opole.pl/dlibra> (2016-10-10)

Dostupna je opcija pretraživanja zbirki naprednim pretraživanjem te pregledavanje sadržaja putem izdvojenih popisa nedavno dodanih te najčešće gledanih sadržaja, odnosno najpopularnijih u digitalnoj knjižnici. Na početnoj stranici se nalaze izdvojene virtualne izložbe kao i niz drugih zanimljivih informacija o digitalnoj knjižnici. Primjerice, dostupni su statistički podaci o broju digitalnih objekata, trenutno aktivnim korisnicama, ukupnom broju posjeta i drugo. Dostupni su i popisi planiranih publikacija za digitalizaciju. (Slika 6)

Digitalizirano je ukupno 395 razglednica koje je moguće dijeliti putem maila nakon izrade korisničkog profila čime se otvara i mogućnost pohranjivanja omiljenog sadržaja. Unutar zbirke razglednica također su dostupna dva popisa, pri čemu jedan prikazuje listu najnovijih razglednica, a drugi prikazuje one najčešće gledane. Također, nakon otvaranja određenog zapisa postoji opcija prikaza sličnih sadržaja. Osim toga, u preglednik je integriran alat za označavanje sadržaja koje može biti tajno ili pak javno čime se nudi prijedlog za ključnu riječ određenog digitalnog objekta.

Library

- Opole Digital Library
 - OBC partners
 - Regional materials
 - Cultural heritage
 - Contemporary collection
 - e-Reading Room
 - Music Collection
 - Recommended
 - Emil Kornaś Collection
 - Postcards

Browsing indexes

- Titles
- Creators
- Keywords

Information

- Project Description
- Contact
- Example page with regulations
- Content for websearchers

Statistics

- Number of publications: 9235
- Readers on-line: 19
- Total number of users since Oct 1, 2009: 3110814
- Mostly viewed
- More...

Opole Digital Library Digital libraries federation

Advanced search.. Search

News

Digitalization of the library collection financed with the help of WPR Kultura+ (Long-term Government Programme Culture+)
20.10.2014
Since 1 August 2014 Voivodeship Public Library in Opole has been implementing a project subsidized by the Long-term Government Programme Culture+ named "Digitalization and development of the Digitalization Department of WBP (Voivodeship Public Library) in Opole" »

Development of the Digitalization Department and a new face of OBC (Opole Digital Library)
02.12.2013
Today we have started to implement the programme "The development of the Digitalization Department in WBP (Voivodeship Public Library) in Opole". »
More...

Statistički podaci o posjetiteljima i zbirnama

Exhibitions

- Ciało ludzkie. Anatomia człowieka w starodrukach od XV do XVIII stulecia
- Konserwacja i digitalizacja zabytkowego zbioru Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej 2009-2010
- Konserwacja cymeliów Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Opolu

More...

Virtualne izložbe

Nedavno dodani i najčešće gledani digitalni sadržaji

Recently added ↔ **Frequently viewed**

- Dwie polskie rzeczywistości : rozmowa z prezesem Rady Ministrów Kazimierzem Bartelem ogłoszona w ...
- Sanacja – Wfnowajcą kłęski wrześniowej
- Adressbuch für Breslau und Umgebung : 1915 : Unter Benutzung amtlicher Quellen mit der Beigabe : ... [40439]
- Zyciorysy dzieci z Żelaznej [15909]

Slika 5 Početna stranica Opole Digital Library

9. New York Public Library Digital Collections⁸⁶

NYPL Digital Gallery je digitalni arhiv kojeg je 2005. pokrenula New York Public Library, a koji pruža slobodan pristup velikoj zbirci od preko 700.000 digitaliziranih slika, od kojih je većina u javnoj domeni. Portal je razvijen kako bi se pružio otvoreni online pristup velikom broju originalnih i rijetkih sadržaja. U zbirci su predstavljene digitalne inačice crteža, rukopisa, karata, fotografija, razglednica, plakata, grafika, rijetkih ilustriranih knjiga, i još mnogo toga.

Digitalni arhiv New York Public Library je po mnogočemu inovativna digitalna zbirka u kojoj su kroz korištenje novih alata uspješno prikazane brojne mogućnosti postupanja s digitalnom građom. Korištenjem digitalne zbirke lako je uvidjeti prednosti digitalizacije kulturne baštine, kao i brojne kreativne načine korištenja takve građe. Tim je projektom javno dostupno stotine tisuća digitalnih objekata u visokim rezolucijama. Na početnoj stranici nalaze se izdvojeni sadržaji u kategorijama nedavno digitaliziranih objekata i zbirci, te različite tematske zbirke.

NYPL Lab je posebna knjižnična služba koja stoji iza projekata, i predstavlja primjer dobre prakse upravo zbog inovativnih načina korištenja tehnologije i prezentiranja digitalizirane građe (Then&Now, Pac-Man, Stereograminator itd.). Primjerice projekt Then & Now omogućuje korisnicima da uspoređuju današnji izgled ulica New Yorka koji je dostupan na Google kartama sa širokokutnim snimkama iz 1911.godine koje je snimio fotograf Burton Welles. Na taj je način korisnicima omogućeno da se koristeći Google Street View kreću Petom avenijom, uspoređujući trenutni izgled bilo kojeg mjesta s fotografijama iz 1911.godine.

Sučelje ima responzivni dizajn čime je omogućeno lako i ugodno pregledavanje zbirki putem različitih uređaja, a dostupan je na četiri jezika (engleski, kineski, ruski i španjolski). Dostupna je i pomoć pri korištenju digitalnog arhiva, uz detaljne tekstualne upute postoji i animirani prikazi putem kojih se korisnike upoznaje s mogućnostima korištenja zbirki.

Digitalizirano je gotovo 10000 razglednica, a moguće ih je napredno pretraživati prema nizu kriterija, kao i filtrirati te sortirati rezultate. Uz svaku zbirku nalazi se i pripadajući opis odabrane zbirke. Preglednik sadržaja nudi brojne mogućnosti, a dostupni su i različiti načini pregledavanja pa je tako moguće pregledavanje zbirke kao e-knjige.

⁸⁶ New York Public Library Digital Collections. URL: <http://digitalcollections.nypl.org/> (2016-10-12)

Korisnički feedback omogućen je kroz nekoliko različitih alata pa je tako moguće pisati komentare i ispravke te dijeliti sadržaje putem društvenih mreža (Facebook, Twitter, Pinterest), čiji su piktogrami smješteni odmah ispod prikaza sadržaja. Preuzimanje sadržaja je moguće u više veličina, a postoji i mogućnost naručivanja originalne preslike te naručivanje uramljenog odabranog sadržaja ili pak otisak na platnenoj i drvenoj površini te na zidu. Uz spomenute alate i pripadajuće metapodatke, u zapisu svakog objekta moguće je pronaći liniju vremenskih događanja (timeline) vezanih uz odabranu jedinicu. To su podaci o vremenu nastanka objekta, godini izdanja i digitalizacije te godina u kojoj je tu jedinicu pronašao korisnik, te godina rođenja i smrti autora (Slike 7 i 8).

The screenshot displays a digital collection interface for a postcard titled "Wawona, Big Trees, Mariposa, Calif.". The main image shows a large tree with a horse and rider passing through its hollowed-out trunk. Below the image, there are icons for search, refresh, and print. To the right of the image are social media sharing icons for Twitter, Facebook, and Pinterest. Below the image, there are options for downloading the image in different sizes (300px, 760px) and an "Art Print" option. A "FEEDBACK" form is visible on the right, with a "SEND" button. The interface also includes a "Mogućnost narudžbe preslike sadržaja ili otiska na raznim podlogama" (Option to order a print of the content or a print on various substrates) and a "Dijeljenje sadržaja putem društvenih mreža" (Sharing content on social media) section. A "Korisnički feedback - okvir za upisivanje komentara" (User feedback - box for writing comments) is also present.

Slika 6 Komentiranje, dijeljenje i preuzimanje sadržaja

ITEM TIMELINE OF EVENTS

Slika 7 Vremenska crta (timeline) odabranog sadržaja

10. My History - Columbus Metropolitan Library Digital Collections⁸⁷

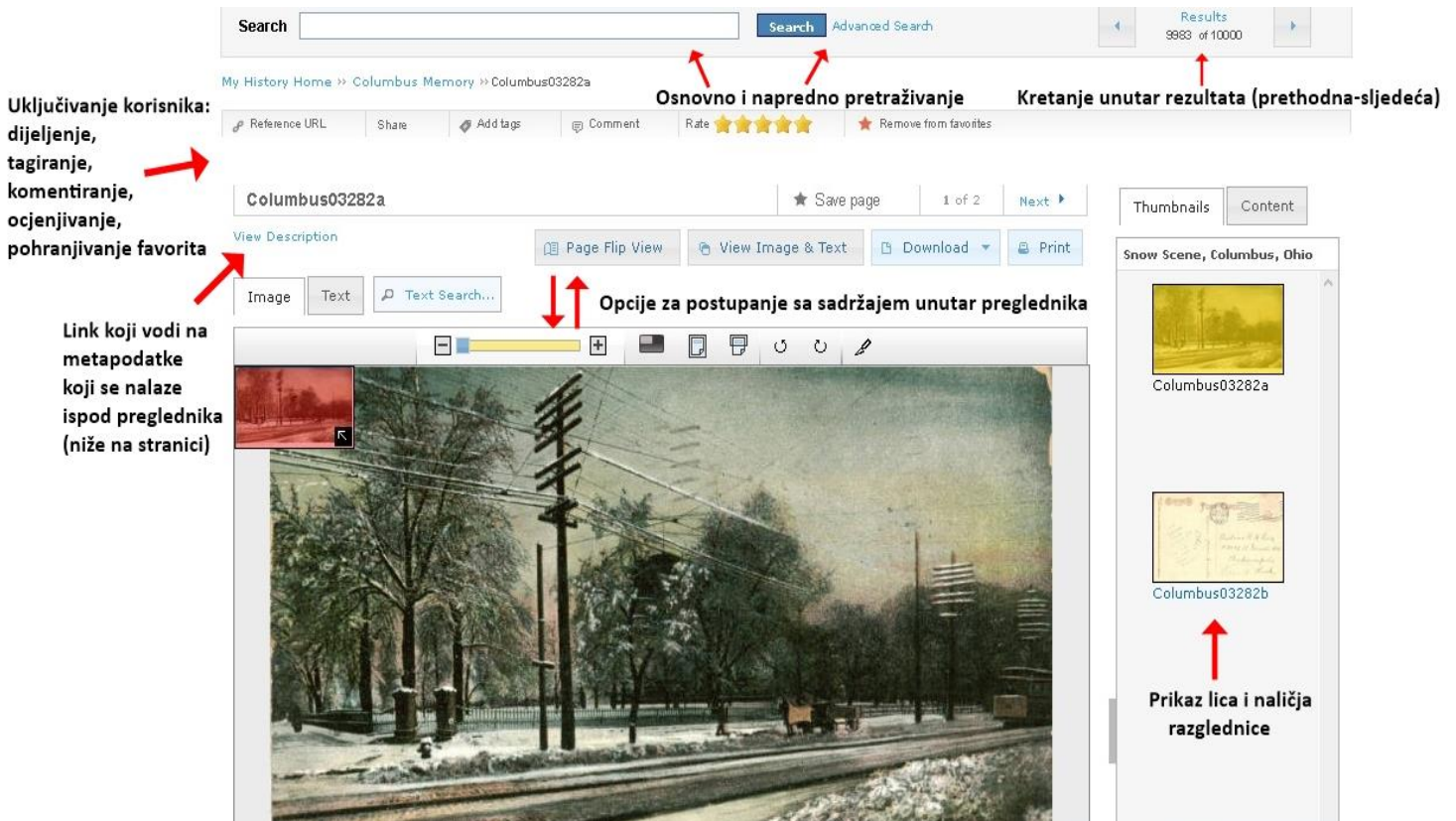
My History je projekt Columbus Metropolitan knjižnice i Povijesnog društva Columbus u sklopu kojeg su predstavljene digitalne zbirke u kojem su pohranjeni različiti sadržaji vezani uz Columbus, Ohio. My History kroz ukupno 44 zbirke omogućuje pristup tisućama slika, dokumenata, karata i drugih sadržaja vezanih uz lokalnu zajednicu. Sučelje je na engleskom jeziku i jednostavno je za korištenje. Na početnoj stranici nalazi se okvir za pretraživanje gdje je moguće ograničiti pretragu samo na slikovne ili tekstualne sadržaje, kao i napredno pretraživanje. Dostupne su upute i pomoć pri pretraživanju digitalnih zbirki. Uz napredno pretraživanje dostupni su kriteriji za filtriranje i sortiranje rezultat te je ponuđeno više načina prikaza rezultata (Slika 9).

The screenshot displays the 'My History' search interface. At the top, there is a search bar with a dropdown menu set to 'within results' and a 'Search' button. To the right of the search bar, there are links for 'Osnovno i napredno pretraživanje' (Basic and advanced search) and 'Poveznica na osobnu zbirku pohranjenih favorita' (Link to personal collection of saved favorites), with a 'Favorites' button. Below the search bar, there is a section for 'Add or remove other collections to your search:' with several checked items like 'Alexandria Local History Collection' and 'Bexley Collection'. To the left, a sidebar titled 'Filtriranje rezultata' (Filtering results) shows 'Narrow your search by:' with expandable categories like 'Creator', 'Coverage-Spatial', 'Coverage-Temporal', 'Format-Medium', and 'Subject'. In the center, there is a 'Sortiranje rezultata' (Sorting results) dropdown menu currently set to 'Title', and a 'Display Options' button. To the right, there is a 'Save to favorites' button and a pagination control showing '1' of 498 results. Below these elements, a table of search results is visible, with columns for 'Description', 'Subject', and 'Collection'. The first result is a 'Colorized view of the city with railroad tracks in the foreground' from the 'Ohio Postcard Collection'. The second result is a 'Color print of panoramic view of downtown Youngstown' from the 'Ohio Postcard Collection'.

Slika 8 Prikaz rezultata pretraživanja

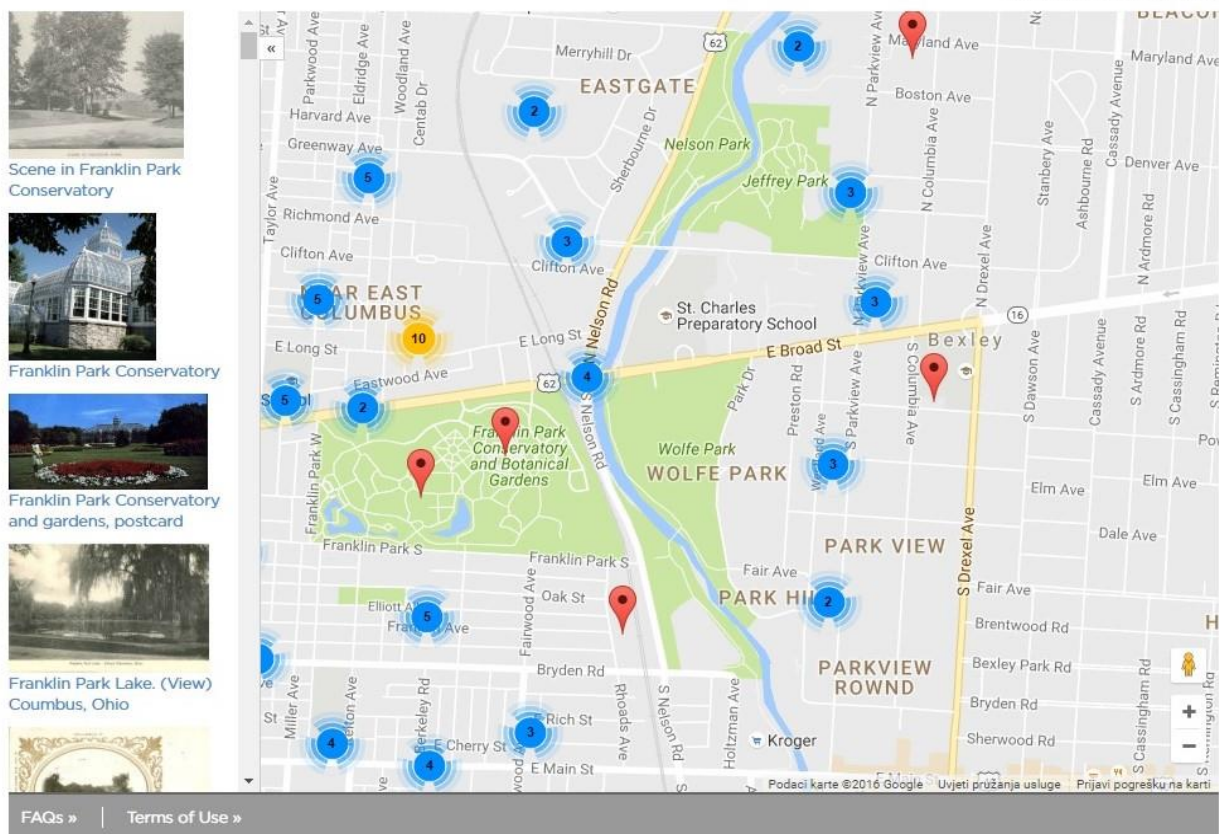
⁸⁷ My History - Columbus Metropolitan Library Digital Collections. URL: <http://digital-collections.columbuslibrary.org/> (2016-10-13)

Zbirka razglednica sadrži više od 12835 razglednica, koje je uz korištenje preglednika moguće uvećati, rotirati, rezati, preuzeti ispisati te pogledati naličje. Uz navedeno, dostupni su i određeni alati za postupanje s građom, pa je tako omogućeno dijeljenje, ocjenjivanje, komentiranje i označavanje sadržaja te pohranjivanje omiljenih sadržaja (Slika 10).

Slika 9 Prikaz razglednice i opcije unutar korisničkog sučelja

Također, na početnoj stranici su predloženi načini pregledavanja digitalne knjižnice - putem teme, geografske lokacije, vremenskog okvira ili zbirke. Opcija 'neighborhood' (susjedstvo) pruža mogućnost pregledavanja dostupnog digitaliziranog sadržaja putem geografske lokacije, odnosno korištenje Google karte na kojoj su sadržaji označeni (Slika 11).

Slika 10 Prikaz digitalnih sadržaja na Google kati (Neighborhood)

11. Ptuj in Ormož z okolico na razglednicah - Knjižnica Ivana Potrča⁸⁸

Digitalna zbirka *Ptuj in Ormož z okolico na razglednicah* dio je digitalizirane građe Knjižnice Ivana Potrča iz Ptuja. Zbirka se nalazi na mrežnoj stranici slovenskog regionalnog portala Kamra na kojem su okupljeni digitalizirani sadržaji vezani uz lokalnu povijesti, inače pohranjeni u narodnim knjižnicama i drugim lokalnim kulturnim institucijama. Portal s jednog mjesta korisnicima nudi pristup mnogobrojnim sadržajima vezanim uz kulturnu baštinu slovenskih pokrajina, a institucijama nudi besplatno korištenje infrastrukture u kojem mogu predstaviti svoje sadržaje lokalnog značaja u digitalnom obliku.

Uz razglednice, na portalu je moguće pregledavati raznovrsne sadržaje kojima se predstavljaju lokalne poznate osobe, umjetnici i autori i njihove biografije, zatim fotografije građevina, te druge priče vezane uz ljude koje su živjeli na tom području. Portal djeluje od 2008. godine, no ideja je pokrenuta 2005. godine kada je 10 regionalnih knjižnica postiglo dogovor o zajedničkom uspostavljanju portala. Riječ je o manjim lokalnim digitalnim zbirkama, u kojima se nalaze sadržaji čiji su originali nerijetko pohranjeni na različitim

⁸⁸ Ptuj in Ormož z okolico na razglednicah - Knjižnica Ivana Potrča. URL: <http://www.kamra.si/sl/digitalne-zbirke/item/ptuj-in-ormoz-z-okolico-na-razglednicah.html> (2016-10-14)

mjestima, a portal omogućuje da fizički odvojena građa bude okupljena na jednom mrežnom mjestu. Sadržaj portala je od ožujka 2010. godine dostupan preko Europeane. Portalom od 2011. godine upravlja Središnja knjižnica Celje, u suradnji s regionalnim knjižnicama u kojima su regionalna sjedišta uredništva, te Udruga narodnih knjižnica (Združenje splošnih knjižnic).

Sučelje ima responzivni dizajn te ga je moguće koristiti na četiri jezika (slovenski, engleski, talijanski i mađarski). Na početnoj stranici se nalazi okvir za pretraživanje te su izdvojene zbirke koje su nedavno digitalizirane i dodane na portal. Uz svaku zbirku stoji brojčani podatak o tome koliko puta je otvarana određena zbirka. Također, moguće je prema tom kriteriju sortirati zbirke te pregledavati zbirke po popularnosti, ali i po nazivu te datumu nastanka digitalne zbirke.

Digitalna zbirka Ptuj in Ormož z okolico na razglednicah predstavlja razglednice koje su u posjedu Knjižnice Ivana Potrča iz Ptuja. Knjižnica u zavičajnoj zbirci čuva više od 1500 razglednica koje datiraju s kraja 19. stoljeća do danas. Na portalu su predstavljene i opisane odabrane razglednice iz bogate zbirke. Zbirka se sastoji od 24 podzbirki, te je svaka od njih ukratko opisana. Također, svaka razglednica ima pripadajuće metapodatke i detaljan opis. Na portalu nije moguće izraditi korisnički profil, te je korišten jednostavan preglednik koji ne nudi dodatne opcije za korištenje građe, no ponuđena je mogućnost dijeljenja zbirki putem društvenih mreža.

6. ZAKLJUČAK

Brojni projekti digitalizacije koji su provedeni širom svijeta i dostupni u digitalnom okruženju svjedoče o naporima baštinskih ustanova koji su uloženi u projekte digitalizacije. Digitalizacija građe pridonosi poboljšanju pristupa kulturnoj baštini i njenoj široj dostupnosti. Upravo je svrha projekata digitalizacije poboljšati pristup i osigurati da je građa dostupna svima ili barem što većem broju zainteresiranih. Brojne baštinske ustanove prezentiranjem sadržaja kulturne baštine u digitalnom okruženju pokazuju da su prepoznale da se uz pomoć novih tehnologija može iskoristi potencijal baštine, što koristi i njima, ali i krajnjim korisnicima. Jedan od načina da se osigura veća vidljivost jest i uključivanje u međunarodne projekte kojima je cilj okupljanje raznovrsnih projekata na skupnom mjestu. I hrvatske baštinske ustanove su u proteklom desetljeću provele niz projekata digitalizacije građe, a digitalne zbirke koje su nastale tim projektima uglavnom su dostupne na mrežnim stranicama institucija koje su te projekte provodile. Neki od tih projekata obuhvaćeni su istraživanjem.

Ono što mora biti cilj svake digitalne zbirke jest izbjegavanje 'digitalne prašine' odnosno neiskorištenog digitalnog sadržaja. Na tome putu od osobite važnosti mogu biti kanali za predstavljanje i promociju digitalnih sadržaja. Bitno je pronaći zainteresiranu zajednicu korisnika čije je potrebe moguće takvim projektom zadovoljiti i time postići što bolju vidljivost digitalnih zbirki. Prilikom vrednovanja digitalnih zbirki bitno je uključiti i pitanje korištenja tih zbirki, jesu li zbirke lako pretražive i je li pregledavanje zbirki prilagođeno korisniku. To je ono što se istraživanjem pokušalo utvrditi. Ukoliko je mrežno mjesto primjereno oblikovano, korištenje je lako i ugodno, čemu se mora težiti ukoliko je cilj da projekt digitalizacije bude uspješan, odnosno da ispuni temeljnu zadaću da približi sadržaje što većem broju korisnika.

Korisnici očekuju široku dostupnost kvalitetnog sadržaja i lak pristup tim sadržajima, kao i jednostavno korištenje koje je podržano kvalitetnim korisničkim sučeljima. Stoga je bitno popratiti kvalitetu sadržaja i potencirati privlačnost tog sadržaja jednako kvalitetnim i privlačnim sučeljima. Pitanje koje se postavlja jest u kojoj su mjeri knjižnice sposobne suočiti se sa zahtjevima i potrebama korisnika u digitalno doba te na koji način i u kojoj mjeri koriste različite kanale i alate za promociju svojih usluga i vrijedne građe. Iz tog je razloga proveden istraživački dio rada.

Analizom korisničkih sučelja odabranih digitalnih zbirki razglednica utvrđeno je njihovo trenutno stanje, razina zadovoljenja odabranih kriterija te prednosti i nedostaci

određenih sučelja digitalnih zbirki. Analizom korisničkih sučelja otkrivena je razina zadovoljenja odabranih kriterija koji su uskoj vezi s poželjnim karakteristikama korisničkih sučelja. Rezultati istraživanja prikazani su kroz opise svih zbirki te kroz tablični prikaz zadovoljenih kriterija. Analizom je utvrđeno da se korisnička sučelja digitalnih zbirki međusobno razlikuju u nizu značajki, te da mnoge od njih nude obogaćena sučelja dodatnim alatima i opcijama koje osiguravaju bolje korisničko iskustvo. Prikupljeni podaci pomogli su utvrditi razinu zadovoljenja izdvojenih kriterija, te prepoznavanje prednosti i nedostataka pojedinih sučelja digitalnih zbirki. Nijedna od izdvojenih zbirki nema ostvaren maksimalan broj bodova, no jedno sučelje zadovoljava gotovo sve kriterije, izuzev jednog kriterija koji se odnosi na responzivan dizajn. S obzirom na pojačano korištenje mobilnih telefona, poželjno je da su mrežne stranice prilagođene i za pregledavanje na mobilnim uređajima i tabletima, odnosno da imaju responzivni dizajn kojim se oblikuje stranica koja je prilagodljiva svim uređajima. Pojava pametnih telefona otvorila je još kanala za komunikaciju baštinskih ustanova s korisnicima. Ono što se prije nekoliko godina pojavilo kao nova mogućnost jest stvaranje vlastitih mobilnih aplikacija za androide i iPhone uređaje. Tu se otvara mogućnost za baštinske ustanove da se predstave i približe većem broju korisnika.

Prema ukupnom broju bodova, samo dvije zbirke zadovoljavaju manje od polovice ukupnog broja kriterija. Time je potvrđena pretpostavka da većina digitalnih zbirki zadovoljava barem polovicu, odnosno većinu izdvojenih kriterija. Druga pretpostavka govori da će biti osjetnih razlika među odabranim zbirkama, odnosno u razini zadovoljavanja kriterija potvrđena je podatkom da postoji zbirka u kojoj su samo dva kriterija zadovoljena, dok s druge strane postoji zbirka u kojoj samo jedan od ukupno 18 kriterija nije zadovoljen. Analizom je također utvrđeno da postoje određeni nedostaci odnosno nezadovoljeni kriteriji, o čemu govori podatak da nijedna zbirka nema maksimalan broj bodova.

U skladu s predloženim kriterijima, digitalna zbirka My History (Columbus Metropolitan Library Digital Collections) ostvarila je najveći broj bodova iz čega proizlazi da posjeduje najbolje korisničko sučelje. Iako su izdvajanjem poželjnih karakteristika istaknuti poželjni elementi u izradi kvalitetne digitalne zbirke, koji su u tome primjeru zadovoljeni, rezultati ovog istraživanja nisu dovoljni za izradu idealne digitalne zbirke. Ti podaci mogu poslužiti kao polazište budućim detaljnijim analizama u kojima se provodi vrednovanja s više kriterija, čime bi se moglo koračati prema izradi smjernica za oblikovanje digitalnih zbirki.

Primjer digitalne zbirke My History mogli bismo istaknuti kao najbolji primjer, oblikovanjem svojeg sučelja primjećuje se usredotočenost na korisnike te usmjerenost na što kvalitetniju isporuku sadržaja. Takvim oblikovanjem sučelja potiče se korištenje digitalne građe i ispunjenje ciljeva digitalizacije. U usporedbi hrvatskih sučelja s ostalim inozemnim primjerima, primjećuje se manja razina zadovoljenih kriterija. Pri čemu najbolje oblikovana sučelja imaju digitalne zbirke koprivničkih i zagrebačkih razglednica.

Svjedočimo da se komunikacija baštine mijenja i osnažuje pojavom i razvojem novih komunikacijskih tehnologija. Osim što se pronalaze novi načini komunikacije s korisnicima, oni se također mogu uključiti kao stvaratelji digitalnog sadržaja, što se ostvaruje korištenjem web 2.0 alata. Kriteriji koji su korišteni u istraživanju obuhvatili su i skupinu značajki koje su vezane uz uključivanje korisnika. U toj kategoriji vidljive su najveće razlike između korisničkih sučelja. Dijeljenje sadržaja je kriterij koji je u najvećoj razini zadovoljen, te samo dvije zbirke ne podržavaju tu opciju. Analizom je utvrđeno da je razglednice moguće dijeliti putem elektronske pošte u obliku e-razglednica, dok neka sučelja nude dijeljenje sadržaja putem društvenih mreža. Ocjenjivanje i označavanje sadržaja je kao opcija dostupna u malom broju zbirki, kao i opcija komentiranja. Uključivanje korisnika je kategorija u kojoj su sučelja ostvarila najmanji broj bodova, što se može shvatiti kao velik nedostatak u oblikovanju sučelja. U toj kategoriji prednjači američka zbirka My History sa svih 6 zadovoljenih kriterija, a ista zbirka prednjači i u ukupnom broju zadovoljenih kriterija. To je ujedno i jedino sučelje koje nudi mogućnost ocjenjivanja sadržaja i digitalna zbirka s najvećim brojem digitaliziranih razglednica.

Kroz analizu sučelja digitalnih zbirki u određenim se primjerima primjećuje osjetan napredak u vidu prezentacije sadržaja i inovativni načini prezentiranja građe, no to nije vidljivo u svim zbirkama. Kako bi se koračalo boljem oblikovanju digitalnih zbirki preporučljivo je voditi se primjerima dobre prakse koji mogu služiti kao vodič. Dakako, nemoguće je pronaći jedinstveni skup značajki koji je primjenjiv na sve zbirke, no bitno je prepoznati kvalitetna sučelja, i preuzimati poželjne značajke od njih. Bilo bi zanimljivo vidjeti usporedbu rezultata ovog istraživanja s istraživanjem u kojem korisnici ocjenjuju te iste zbirke. Odnosno provesti vrednovanja zbirki i na druge načine poput anketnih istraživanja i fokus grupa, mjerenjem korištenja digitalnih zbirki, promatranjem korisnika i drugim metodama. Upravo su korisničke povratne informacije ono što bi trebalo prikupiti i otkriti kako bi se uspješno vrednovala digitalne zbirke i kako bi se naposljetku mogla utvrditi uspješnost projekta digitalizacije.

Stručnjaci koji rade u baštinskim ustanovama, i oni koji će to tek postati, moraju pratiti razvoj komunikacijskih tehnologija i alata i promišljati načine na koje se mogu implementirati u rad njihovih ustanova, u fizičkom i virtualnom prostoru. Poznavanjem tehnologije uviđaju se njeni potencijali i mogućnosti njenog kreativnog korištenja. Upravo u predstavljanju digitalne baštine leži pregršt mogućnosti gdje se mogu iskoristiti kreativni potencijali tehnologija.

Izvori:

1. Adresar narodnih knjižnica u RH za 2015. URL <http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/01/Adresar-narodnih-knji--nica-u-RH-za-2015..pdf> (2016-7-30)
2. Art Stories FACES (aplikacija za mobilne uređaje). Dostupno na: <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.artstories.faces&hl=en> (2016-8-6)
3. BigArtRide - the European Tour 2016. URL: http://pro.europeana.eu/files/Europeana_Professional/Campaigns/Europeana_280/introducing-bigartride.pdf (2016-8-6)
4. Calhoun, Karen. Exploring Digital Libraries: Foundations. Practice, Prospects. Chicago: ALA Neal-Schuman, 2014. URL: http://www.alastore.ala.org/pdf/Calhoun_sample.pdf (2016-6-29)
5. Cro Museums (aplikacija za mobilne uređaje). Dostupno na: <https://itunes.apple.com/hr/app/cro-museums/id1110014574?mt=8> (2016-8-6)
6. Cro Museums Android app – Indiegogo kampanja. URL: https://www.indiegogo.com/projects/cro-museums-android-app-croatian-museum-info# (2016-8-6)
7. Digitalizacija ostavštine Silvija Strahimira Kranjčevića. URL: www.sskranjcevic.hr (2016-7-25)
8. Digitalizirana zagrebačka baština. URL: <http://kgzdz.arhivpro.hr/> (2016-10-2)
9. Digitalna knjižnica Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek. URL: <http://www.gskos.unios.hr/?upit=sadržaj&id=191> (2016-10-2)
10. Europeana. URL: <http://www.europeana.eu/> (2016-7-15)
11. Europeana Sounds Crowdsourcing Space. URL: <http://with.image.ntua.gr/custom/soundspace/index.html> (2016-8-6)
12. Evaluacija Nacionalnog projekta „Hrvatska kulturna baština“ (2007-2009). URL: <http://www.kultura.hr/Sudjelujte/Projekti/Evaluacija-Nacionalnog-projekta-Hrvatska-kulturna-bastina-2007-2009> (2016-7-25)
13. Faletar Tanacković, Sanjica; Aparac-Jelušić, Tatjana. Ishodišta za proučavanje međudnosa baštinskih ustanova u 20. stoljeću: počeci teorijskih promišljanja. // *Libellarium* 3, 2 (2010), str. 183-206.
14. Feletar, Dragutin. Stare razglednice-važan muzejski eksponat. // *Muzejski vjesnik. Glasilo muzeja Sjeverozapadne Hrvatske* 1, 1 (1978), str. 19-27.
15. Free ebooks by Project Gutenberg. URL: <https://www.gutenberg.org/> (2016-6-29)
16. Google Cultural Institute. URL: google.com/culturalinstitute (2016-7-27)
17. Handbook for Digital Projects: A Management Tool for Preservation and Access / uredila Sitts, Maxine K. Andover, Massachusetts: Northeast Document Conversion Center, 2000. URL: <https://www.nedcc.org/assets/media/documents/dman.pdf>

18. Hasenay, Damir; Krtalić, Maja; Šimunić, Zrinka. Obrazovanje studenata informatologije o čuvanju i zaštiti kulturne baštine. Temeljan znanja i njihov prijenos u praksu. // *Život i škola* 57, 25 (1/2011), str. 61. – 75.
19. Hraste, Matilda. Usporedba usluga digitalizacije građe na zahtjev u nacionalnim knjižnicama. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 57, 4(2015), str. 79-108.
20. Hrvatska kulturna baština. URL:<http://www.kultura.hr/> (2016-6-25)
21. Hrvatska u 21. stoljeću strategija kulturnog razvitka / Uredili: Cvjetičanin, Biserka; Katunarić, Vjeran. Zagreb: Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2003. URL:<http://www.culturelink.org/news/publics/2009/strategy.pdf>
22. IFLA Smjernice za projekte digitalizacije zbirki i fondova u javnom vlasništvu, posebno onih koji se čuvaju u bibliotekama i arhivima. Podgorica: Nacionalna biblioteka Crne gore Đorđe Crnojević, 2011. URL:<http://www.ifla.org/files/assets/preservation-and-conservation/publications/digitization-projects-guidelines-me..pdf> (2016-6-17)
23. Ille, Jagoda,; Ismena Meić. Digitalizirana zagrebačka baština: raznolike uloge digitalnih zbirki Knjižnica grada Zagreba. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 55, 2(2013), str. 137-148.
24. Izvješće ankete o digitalizaciji u europskim baštinskim ustanovama 2014 (Survey Report on Digitisation in European Cultural Heritage Institutions), 2014. URL: <http://www.enumerate.eu/fileadmin/ENUMERATE/documents/ENUMERATE-Digitisation-Survey-2014.pdf> (2016-7-15)
25. Izvješće ankete o digitalizaciji u europskim baštinskim ustanovama 2015 (Survey Report on Digitisation in European Cultural Heritage Institutions), 2015. URL: http://pro.europeana.eu/files/Europeana_Professional/Projects/Project_list/ENUMERATE/presentations/enumerate-report-core-survey-3-2015.pdf (2016-7-15)
26. Johnston, Leslie. Before You Were Born: We Were Digitizing Texts. 19. prosinac, 2012. URL:<https://blogs.loc.gov/digitalpreservation/2012/12/before-you-were-born-we-were-digitizing-texts/> (2016-6-29)
27. Katić, Tinka. Digitalizacija stare građe. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 46, 3/4(2003), str. 33-47.
28. Koprivnička kulturna baština . URL: <http://kkb.arhivx.net/> (2016-9-29)
29. Kovačević, Jasna. Položaj knjižnice u umreženom društvu. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 53, 3/4 (2010), str. 25-41.
30. Lešić, Jelica., Begić, Zvonimir., Delišimunović, Andrea. Projekti digitalizacije u hrvatskim narodnim knjižnicama - status 2011.. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 55, 2(2012), str. 179-192. URL: <http://hrcak.srce.hr/106565> (2016-8-9)
31. Lešković, Ana; Živković, Daniela. Efemerna građa i sitni tisak: opseg pojmova u Hrvatskoj i svijetu. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 54, 1/2(2011), str. 120-134.
32. Lundska načela (Lund Principles), 2001. URL:http://cordis.europa.eu/pub/ist/docs/digicult/lund_principles-en.pdf (2016-7-15)

33. Mašić, Boris; Maja Šojat-Bikić. Izazovi interpretacije: uloga arhivskoga gradiva u muzejskoj struci. // 4. zagrebački arhivski dan : arhivistika – kultura – znanost : partnerstvo za razvoj, Zagreb, 30. studenoga 2012. : zbornik radova/ uredila Branka Molnar. Zagreb : Zagrebačko arhivističko društvo, 2013. Str. 37-48.
34. mCOBISS - Virtualna knjižnica Slovenije (aplikacija za mobilne uređaje). Dostupno na: <https://play.google.com/store/apps/details?id=si.izum.mcobiss&hl=sl> (2016-8-6)
35. MINERVA. Parmska povelja: konačna verzija, 19. studeni 2003. *Informatica museologica* 35, 1-2(2004), str. 85-87. URL: <http://hrcak.srce.hr/140357> (2016-7-15)
36. My History - Columbus Metropolitan Library Digital Collections. URL: <http://digital-collections.columbuslibrary.org/> (2016-10-13)
37. Nacionalni program digitalizacije arhivske, knjižnične i muzejske građe. Zagreb : Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2006. URL: http://europski-fondovi.eu/sites/default/files/dokumenti/Nacionalni_program_digitalizacije_arhivske_knji%C5%BEni%C4%8Dne_muzejske_gra%C4%91e.pdf (2016-6-17)
38. New York Public Library Digital Collections. URL: <http://digitalcollections.nypl.org/> (2016-10-12)
39. O AKM-U (Seminar "Arhivi, knjižnice, muzeji: mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture"). URL: <http://akm.hkdrustvo.hr/o-akm-u/> (2016-7-28)
40. Opole Digital Library. URL: <http://mail.obc.opole.pl/dlibra> (2016-10-10)
41. Preporuke za ustroj zavičajne zbirke u narodnim knjižnicama i drugim knjižnicama (ustanovama) koje prikupljaju knjižničnu zavičajnu građu. // Komisija za zavičajne zbirke Hrvatskoga knjižničarskog društva, 2009. URL:<http://www.hkdrustvo.hr/clanovi/Preporuke.pdf> (2016-8-12)
42. Priprema i planiranje projekta digitalizacije URL:<http://www.kultura.hr/content/pdf/1492> (2016-6-25)
43. Ptuj in Ormož z okolico na razglednicah - Knjižnica Ivana Potrča. URL: <http://www.kamra.si/sl/digitalne-zbirke/item/ptuj-in-ormoz-z-okolico-na-razglednicah.html> (2016-10-14)
44. Public Library Online App (aplikacija za mobilne uređaje). Dostupno na: <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.inlore.elib.plo> (2016-8-6)
45. Puljar, Sanja. Putujuće slike: Razglednice—kulturoantropološki dokumenti. // *Narodna umjetnost: hrvatski časopis za etnologiju i folkloristiku* 34, 2(1997), str. 153-164.
46. Registar muzeja, galerija i zbirki u RH.Statistički pregled za 2015. godinu. URL:<http://www.mdc.hr/files/file/muzeji/statistika/Statisti%C4%8Dki-pregled-za-2015.-g..pdf> (2016-7-30)
47. Rijksmuseum (aplikacija za mobilne uređaje). Dostupno na: <https://play.google.com/store/apps/details?id=nl.rijksmuseum.mmt&hl=hr> (2016-8-6)

48. Rosalis – Bibliothèque numérique de Toulouse. URL: [http://rosalis.bibliotheque.toulouse.fr/\(2016-9-28\)](http://rosalis.bibliotheque.toulouse.fr/(2016-9-28))
49. Smjernice za odabir građe za digitalizaciju: radna verzija. Zagreb: Ministarstvo kulture Republika Hrvatska, 2007. URL: https://bib.irb.hr/datoteka/590089.smjernice_odabir.pdf (2016-6-19)
50. Seiter-Šverko, Dunja. Nacionalni program digitalizacije arhivske, knjižnične i muzejske građe i projekt “Hrvatska kulturna baština”. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 2(2012), str. 5-15. Preuzeto s <http://hrcak.srce.hr/106547>
51. Stančić, Hrvoje. Heritage Live. Upravljanje baštinom uz pomoć informacijskih alata. Koper : Univerzitetna založba Annales, 2012.
52. Stančić, Hrvoje. Digitalizacija. Zagreb : Zavod za informacijske studije, 2009.
53. Strateški plan Ministarstva kulture 2014.-2016. Zagreb: Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 2013. URL: <http://www.min-kulture.hr/userdocsimages/Propisi/Strate%C5%A1ki%20plan%20MK%202014.-2016.%20-%20za%20web.pdf> (2016-7-25)
54. Sustav za agregaciju audiovizualne, arhivske, knjižnične i muzejske građe. URL: <http://agregator.arhivx.net/mk/?m=providers> (2016-7-27)
55. SVEVID - digitalna knjižnica Gradske knjižnice Rijeka . URL: [https://svevid.locloudhosting.net/\(2016-10-2\)](https://svevid.locloudhosting.net/(2016-10-2))
56. Šalamon-Cindori, Breza. Europeana – izlog europske kulturne i znanstvene baštine. // Kemija u industriji : Časopis kemičara i kemijskih inženjera Hrvatske 60, 7/8(2011), str. 414–416. Preuzeto s <http://hrcak.srce.hr/70034>
57. Šapro-Ficović, Marica. Masovna digitalizacija knjiga : utjecaj na knjižnice. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 54, 1/2(2011), str. 216-250. Preuzeto s <http://hrcak.srce.hr/80483>
58. Šojat-Bikić, Maja. Hrvatska tradicijska baština online: stanje i mogućnosti. // Etnološka Istraživanja, 16(2011), str. 103–128.
59. Šojat Bikić, Maja. Modeliranje digitalnih zbirki i digitalnih proizvoda : sadržajno-korisnički aspekt komuniciranja kulturne baštine u digitalnom obliku. // Muzeologija 50(2014), str. 17-516
URL:<http://www.mdc.hr/UserFiles/Image/izdavastvo/muzeologija/Muzeologija%2050%20KB.pdf>
60. Šola, Tomislav. A contribution to a possible definition of museology. Zagreb, 1982. URL: http://www.heritology.com/A_contribution_to_a_possible_definition_of_Museology_-_by_Tomislav_Sola.pdf (2016-8-5)
61. The County of Brant Public Library. URL: <http://images.ourontario.ca/brant/2817656/gallery> (2016-10-10)
62. Tošić-Grlač, Sanja. Uloga zavičajne zbirke u promociji lokalne zajednice. // Hrvatski znanstveno stručni skup o menadžmentu u turizmu i sportu: zbornik radova 1, 1(2010), str. 307-314.

63. UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 37(1994), str. 251-254. URL: http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/UNESCOv_manifest_za_narodne_knjiznice.htm (2016-8-8)
64. Virtualna zavičajna zbirka - projekt Gradske knjižnice i čitaonice Pula. url<http://vizz.gkc-pula.hr/> (2016-10-3)
65. Vrana, Radovan. Vidovi organizacije digitalizacije građe u knjižnicama visokoškolskih ustanova Sveučilišta u Zagrebu. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 2 (2013), str. 41-64.
66. Zakon o knjižnicama. // Narodne novine 105, 1997. URL: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/267274.html> (2016-8-8)

University of Zadar
Departement of Information Sciences

**Digitization of cultural heritage in public libraries:
digitization of postcards**

Final paper

Student:
Suzana Jarnjak

Mentor:
doc. dr. sc. Marijana Tomić

Zadar, 2016.

Summary

Many digitization projects of cultural heritage are implemented worldwide. Those projects testify about the efforts being made by the heritage institutions. Theoretical chapters defines basic terminology used in the thesis. Thesis in its theoretical chapters focuses on the precise definition of terms of cultural heritage, local cultural heritage in public libraries and the objectives and purpose of digitization of cultural heritage. Special attention is directed to the public libraries and the role they play in relation to cultural heritage, emphasis is placed on the local cultural heritage, its digitization in public libraries and on postcards - their importance and main characteristics. In the research, main focus is placed on the digital collections of postcards, essentially related to the local cultural heritage and the preservation of local history. Considering that the main objectives of creating a digital collection are fulfilled only when they are actively used, the main focus of research is directed on the ways of presenting collections to users. The study included 11 digital collections of postcard of Croatian and foreign public libraries, in which special attention is focused on user interfaces. Through the analysis of interfaces of digital collections, strengths and weaknesses of the analyzed interfaces are identified, in some interfaces innovative ways of presenting the material are noticed, but it is not evident in all collections. In order to make better design solutions for digital collections, examples of good practice can serve as a guide in future projects. Professionals working in heritage institutions must follow the development of communication technologies and tools and think over the ways in which they can be implemented in their work area. In the representation of digital heritage there are plenty of opportunities where they can exploit the creative potential of technology.

Keywords: *digitization, cultural heritage, public libraries, digital collections, user interfaces*